ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Η ΓΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ 3

ΜΑΡΤΙΟΣ 1900

ΣΓΛ

Ἄρθ... ».
Σκοπὸς ... δη-
μοσιεύσε... ν τὸ
ὄνομα κ...
Ἄρθ... λεγό-
μενον κ... λειο-
νοψηφία...
Ἄρθ... λων,
ἐκλεγομ... ἢ καὶ
τῶν ἑταίρων, ὁρίζει τὴν ὕλην τῶν βιβλιαρίων, φροντίζουσα ὅπως ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶναι ὁμαλή, ὅσον ἔνεστιν ὁμοιόμορφος, ἀπέχουσα ἐπίσης καὶ τῆς ἀρχαϊζούσης καὶ τῆς λεγομένης δημώδους.

Ἄρθρον 6ον. Τῆς ἐκδόσεως καὶ διαδόσεως τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Συλλόγου ἐπιμελεῖται τὸ Συμβούλιον, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου διανομῆς αὐτῶν.

Ἄρθρον 10ον. Οἱ Ἑταῖροι, προτεινόμενοι ὑπὸ ἑνὸς τῶν συμβούλων καὶ γινόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, συνεισφέρουσιν ἐτησίως ἀνὰ Δρ. 20, εἴτε ἐφάπαξ Δρ. 300. Λαμβάνουσι δὲ ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον παντὸς δημοσιεύματος τοῦ Συλλόγου.

Ἄρθρον 11ον Ἀναγράφονται ὡς δωρηταὶ οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοὐλάχιστον ἑκατόν, εἴτε ὡς εἰσφορὰν εἰς τὸν Σύλλογον, εἴτε πρὸς ἀγορὰν ἀντιτύπων ἐκ τῶν δημοσιευμάτων αὐτοῦ ἐπὶ σκοπῷ δωρεὰν διαδόσεως αὐτῶν, ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ Συλλόγου. Ἀναγράφονται δὲ ὡς εὐεργέται οἱ καταβάλλοντες Δραχμὰς τοὐλάχιστον ἑξακοσίας. Οἱ εὐεργέται εἰσὶν αὐτοδικαίως ἑταῖροι.

Ἄρθρον 12ον. Εὐεργέται δύνανται ν' ἀνακηρυχθῶσιν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου οἱ καὶ ἄλλως παρασχόντες μεγάλας ὑπηρεσίας τῷ Συλλόγῳ.

Ἄρθρον 13ον. Συνέλευσις τῶν ἑταίρων καλεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου ἅπαξ μὲν τοῦ ἔτους εἰς τακτικὴν συνεδρίαν κατὰ μῆνα Ἰανουάριον, ἐκτάκτως δὲ ὁσάκις ἀποφασίσῃ τὸ Συμβούλιον.

Ἄρθρον 16ον. Ἡ σφραγὶς τοῦ Συλλόγου φέρει ἐν κύκλῳ τὸ ὄνομα τοῦ Συλλόγου, ἐν μέσῳ δὲ ἀνοικτὸν βιβλίον.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

Ὁ Σύλλογος ἐκδίδει περιοδικῶς κατὰ μῆνα ἓν βιβλίον, ἀποτελούμενον ἐξ 80—100 σελίδων.

Τὰ βιβλία τοῦ Συλλόγου εἶναι ὁμοιόμορφα, καὶ φέρουσιν αὔξοντα ἀριθμὸν τῆς ἐκδόσεώς των.

Ἡ τιμὴ ἑκάστου βιβλίου εἶναι διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν λεπτὰ 30 καὶ διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν 30 ἑκατοστὰ τοῦ χρ. φράγκου.

Τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου ἐπιβαρύνεται διὰ τῶν ταχυδρομικῶν ἐξόδων τῶν βιβλίων ὅσα ἀποστέλλει ἀπ' εὐθείας.

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβωσι μίαν ἐτησίαν σειρὰν ἀποτελουμένην ἐκ 12 βιβλίων, δύνανται νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταί, προπληρώνοντες ὡς ἐτησίαν συνδρομὴν δραχμὰς 3 διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν καὶ φρ. χρ. 3 διὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Αἱ ἐτήσιαι συνδρομαὶ ἀρχίζουν πάντοτε ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου, οἱ δὲ ἐγγραφόμενοι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους λαμβάνουσι καὶ τὰ προεκδοθέντα βιβλία.

Ὁ ἐγγράφων 10 τοὐλάχιστον συνδρομὰς καὶ προπληρώνων ταύτας λαμβάνει μίαν ἐπὶ πλέον ἐτησίαν σειρὰν δωρεάν.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου εἰς Ἀθήνας, ἢ προπληρώνονται εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ὁριζομένους ἀντιπροσώπους.

Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὰς συνδρομὰς αὐτῶν εἰς τοὺς κατὰ τόπους ταμίας τοῦ Κράτους ἢ τὰ ὑποκαταστήματα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΕΙΣ

Εἰς τὸ τέλος ἑκάστου βιβλίου δημοσιεύονται καταχωρίσεις ἐπὶ πληρωμῇ. Ἡ τιμὴ αὐτῶν εἶναι :

Διὰ μίαν σελίδα	ἅπαξ δρ. 25 δωδεκάκις δρ. 250
Δι' ἡμίσειαν σελίδα	ἅπαξ δρ. 15 δωδεκάκις δρ. 150

Πᾶσα αἴτησις πρὸς καταχώρισιν ἀπευθύνεται εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Συλλόγου.

Η ΓΗ

ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1900

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

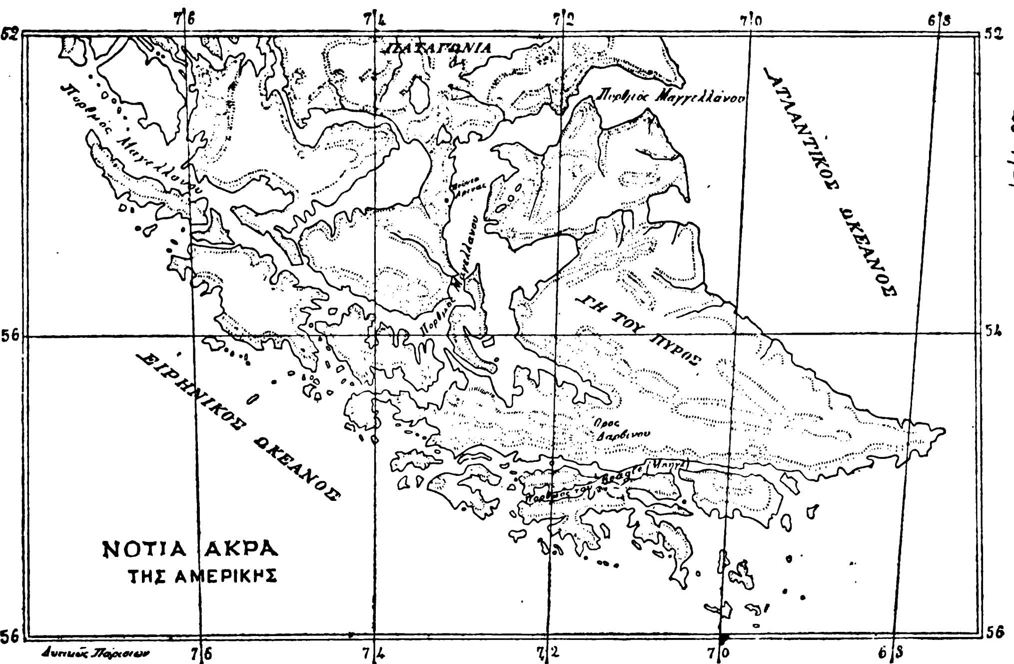
ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΡΙΘ. 3.—ΜΑΡΤΙΟΣ 1900

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΓΓΛΕΣΗ-ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΑΤΑΓΩΝΙΑ
Πορθμὸς Μαγγελλάνου
ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
ΓΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ
Ὄρος Δαρβίνου
ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
Πορθμὸς Μαγγελλάνου
ΝΟΤΙΑ ΑΚΡΑ
ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
52
54
56
76
74
72
70
68

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γῆ τοῦ Πυρὸς ὀνομάζεται ἡ μεσημβρινωτέρα ἄκρα τῆς Ἀμερικῆς, ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ νήσους πολλάς, μεγάλας καὶ μικράς. Μία τῶν νήσων τούτων ὠνομάσθη Ναυαρῖνον, πρὸς τιμὴν τῆς ὁμωνύμου ναυμαχίας. Πορθμοὶ στενοὶ χωρίζουν τὴν μίαν νῆσον ἀπὸ τὴν ἄλλην, μεταξὺ δὲ τοῦ ὅλου συμπλέγματος καὶ τῆς νοτίας ἄκρας τῆς Ἀμερικανικῆς ἠπείρου εἶναι ὁ μέγας πορθμός, ὁ ὁποῖος ἑνώνει τοὺς δύο Ὠκεανούς, τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὸν Εἰρηνικόν. Εἰς τὸν πορθμὸν τοῦτον ἐδόθη τὸ ὄνομα τοῦ Μαγελλάνου, διότι ὁ Μαγελλᾶνος πρῶτος τὸν ἀνεκάλυψε, κατὰ τὸ ἔτος 1520 μ.Χ.

Ἡ ὀνομασία *Γῆ τοῦ Πυρὸς* καὶ αἱ λέξεις *νοτία* ἢ *μεσημβρινωτέρα* δίδουν, ἐκ πρώτης ὄψεως, τὴν ἰδέαν θερμότητος, ἐνῷ, ἐπ' ἐναντίας, ἡ ἄκρα ἐκείνη τῆς γῆς, κειμένη πλησιέστερον πάσης ἄλλης κατοικουμένης γῆς εἰς τὸν ἀνταρκτικὸν πόλον τῆς ὑδρογείου σφαίρας, ἔχει κλῖμα ἀθλιώτατον. Ψῦχος δριμὺ τὴν κατέχει κατὰ τοὺς περισσοτέρους μῆνας τοῦ ἔτους, καὶ οἱ κάτοικοί της εἶναι ὀλίγιστοι, σχετικῶς πρὸς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς χώρας. Ὁ ἀριθμός των δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός· τινὲς τὸν ὑπολογίζουν εἰς περίπου ὀκτὼ χιλιά-

δας, ἄλλοι εἰς πολὺ ὀλιγωτέρους. Διαιροῦνται ὅμως εἰς φυλὰς διαφόρους, καὶ λαλοῦν γλώσσας διαφόρους, εἶναι δὲ ὅλοι, ἀκόμη καὶ σήμερον, εἰς ἀγρίαν κατάστασιν.

Τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς ἐπεσκέφθη κατὰ τὰ ἔτη 1832 καὶ 1834 ὁ περιώνυμος Ἄγγλος φυσιοδίφης Δαρβῖνος (Darwin). Νεώτατος τότε, εἶχε τὴν τύχην νὰ συμπεριληφθῇ εἰς ἀποστολὴν τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς περίπλουν τῆς Γῆς, χάριν γεωγραφικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων. Ὁ περίπλους ἐκεῖνος, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἄγγλου πλοιάρχου Φιτσρόη (Fitzroy), διήρκεσεν ἓξ ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1836. Τὴν περιγραφὴν τῆς περιηγήσεως ἐξέδωκεν ὁ Δαρβῖνος εἰς βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξε τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν πολυμάθειάν του, συγχρόνως δὲ καὶ ἀπηθανάτισε τὸν περίπλουν τοῦ Μπίγλ. Τοῦτο ἦτο τὸ ὄνομα τοῦ πλοίου, ἡ δὲ λέξις (Beagle) σημαίνει εἶδος μικροῦ σκύλου λαγωνικοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη εἰς ἕνα τῶν πολλῶν ἐκεῖ πορθμῶν, πρὸς τιμὴν δὲ τοῦ συγγραφέως ἐδόθη καὶ τοῦ Δαρβίνου τὸ ὄνομα εἰς ἄλλον πορθμόν, καθὼς καὶ εἰς ἓν τῶν βουνῶν τῆς Γῆς τοῦ Πυρός.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Δαρβίνου εἶναι ὁλόκληρον ἄξιον ἀναγνώσεως καὶ μελέτης, ἀλλὰ περιωρίσθην εἰς τὴν μετάφρασιν μόνου τοῦ κεφαλαίου ὅπου περιγράφει τὴν Γῆν τοῦ Πυρός. Ἐξ αὐτοῦ βλέπει τις τί εἶναι καὶ πῶς ζοῦν οἱ ἄγριοι ἄνθρωποι. Καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς γῆς ὑπάρχουν ἀκόμη ἄνθρωποι εἰς ἀγρίαν κατάστασιν, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς θεωροῦνται ὡς

οἱ μᾶλλον ἀνεπίδεκτοι πολιτισμοῦ. Δὲν ἤλλαξαν ἀφ' ὅτου ἀνεκάλυψε τὴν χώραν των ὁ Μαγελλᾶνος, καὶ οὔτε ἐπῆλθεν εἰς αὐτοὺς καμμία ουσιώδης μεταβολὴ ἀφ' ὅτου τοὺς ἐπεσκέφθη ὁ Δαρβῖνος. Μάρτυρας τούτου ἔχομεν δύο Γάλλους ἐπιστήμονας, οἱ ὁποῖοι περιηγήθησαν τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς κατὰ τὸ 1890, δηλαδὴ 56 ἔτη μετὰ τὸν Δαρβῖνον. Τὰ τῆς περιηγήσεως αὐτῶν ἀναφέρω ἐν συνόψει εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου, μετὰ τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀποσπάσματος ἐκ τῆς περιηγήσεως τοῦ Δαρβίνου.

Καὶ ὅμως ἡ Γῆ τοῦ Πυρὸς ἀνήκει σήμερον εἰς κράτη πολιτισμένα. Κατὰ τὸ 1881 ἡ Δημοκρατία τῆς Χιλῆς καὶ ἡ Ἀργεντινὴ Δημοκρατία ἦλθαν εἰς συμφωνίαν καὶ τὴν ἐμοιράσθησαν. Τὸ δυτικὸν μέρος ἀνήκει εἰς τὴν Χιλήν, τὸ δὲ ἀνατολικὸν εἰς τὴν Ἀργεντινήν. Τῆς τοιαύτης κυριαρχίας πρῶτον ἐκπολιτιστικὸν ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ἵδρυσις ποινικοῦ σωφρονιστηρίου, ὑπὸ τῆς Χιλῆς, ἐπὶ τῆς ἀρκτικῆς παραλίας τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγελλάνου (Πούντα Ἀρένας, ἤτοι Ἀμμώδης ἄκρα), καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἀποθήκης γαιανθράκων διὰ τὰ διερχόμενα ἀτμόπλοια. Αὐτὰ ὅμως δὲν συνετέλεσαν, ὡς φαίνεται, πολὺ εἰς τὴν ἐξημέρωσιν τῶν ἀγρίων. Ἀληθῶς καὶ ἄγγλοι ἱεραπόστολοι καὶ καθολικοὶ ἐπροσπάθησαν κατὰ καιροὺς νὰ τοὺς κατηχήσουν, ἀλλ' αἱ ἀπόπειραί των δὲν ἐτελεσφόρησαν.

Εἰς τὴν στασιμότητα τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς συντελεῖ καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας καὶ τὸ κλῖμά της. Ἐνόσῳ δὲν παρουσιάζονται ἄλλαι ἀφορμαὶ διὰ

νὰ ἑλκύσουν ξένους ἀποίκους, θὰ ἐξακολουθῇ ἡ ἀπομόνωσίς των καὶ δὲν θὰ μεταβληθῇ ἡ ἀγρία των κατάστασις. Ἄλλως, ἡ εἰσβολὴ ξένων ἀποίκων δὲν εἶχε ποτὲ μέχρι τοῦδε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνύψωσιν ἢ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἰθαγενῶν. Σχεδὸν πάντοτε ὡς ἀποτέλεσμα ἐπῆλθεν ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ταχεῖα ἐξολόθρευσίς των. Αἰσθήματα φιλανθρωπίας δὲν ἦσαν τὰ κινήσαντα τὰ πολιτισμένα ἔθνη πρὸς ἀνακάλυψιν νέων Κόσμων, ἢ πρὸς κατάκτησιν χωρῶν ὑποδεεστέρων, εἴτε ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν δύναμιν. Κυρία ἀφορμὴ τῶν τοιούτων κατακτήσεων ἢ ἀνακαλύψεων ἦτο πάντοτε ὁ πόθος τοῦ κέρδους. Χάριν ἐμπορίου, χάριν κέρδους, οἱ θαλασσοπόροι ἐζήτησαν καὶ ἀνεκάλυψαν τὰ πρώην ἄγνωστα.

Ἀλλ' ὅμως αἱ ἀνακαλύψεις καὶ αἱ κατακτήσεις των ἀπέβησαν πρὸς ὄφελος ἐν γένει τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπέφεραν τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ κατώρθωσαν δυνατὴν τὴν ἐπικοινωνίαν ὅλων τῶν κατοίκων τῆς ὑδρογείου σφαίρας.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα αἱ γεωγραφικαὶ ἀνακαλύψεις ἦσαν δύσκολοι καὶ κατὰ συνέπειαν βραδεῖαι. Βῆμα πρὸς βῆμα ἐγίνετο ἡ πρόοδος τῶν ἀρχαίων πρὸς τὸ ἄγνωστον. Ἀλλὰ δι' αὐτοὺς ἦτο ἄγνωστον καὶ τῆς γῆς ἀκόμη τὸ σχῆμα. Προτοῦ συλλάβουν τὴν ἰδέαν καὶ τὴν τόλμην νὰ τὴν περιεργασθοῦν ὁλόκληρον, ἔπρεπε νὰ μάθουν ὅτι ἡ γῆ ἦτο σφαῖρα, ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ ἀπείρου συμπλέγματος τῶν οὐρανίων σωμάτων.

Τοῦτο δὲν τὸ ἐγνώριζαν. Ἐνόμιζαν ὅτι τὴν γνω
τότε γῆν περιέβαλλεν ὁλόγυρα ὁ ὠκεανός. Καὶ
ὑπῆρχεν ἡ ὑποψία ὅτι πέραν τοῦ ὠκεανοῦ ὑπῆ
ἄγνωστος γῆ. Τὴν τοιαύτην ὑποψίαν ἐξέφρασε, με
ἄλλων, καὶ ὁ Λουκιανός. Ἰδοὺ πῶς ἀρχίζει τὴν
Ληθῆ ἱστορίαν του, ὅπου, πλάττων μύθους φαντα
δεις, διηγεῖται ὅσα «*οὔτε εἶδεν οὔτε ἔπαθεν*»: «Ἐξ
»λέγει, ἀπὸ τὰς Ἡρακλείους στήλας (δηλαδὴ
πορθμὸν τῆς Γιβραλτάρης) καὶ ἔπλευσεν εἰς τὸν
»σπέριον Ὠκεανόν. Αἰτία δὲ καὶ σκοπὸς τοῦ ταξε
»του ἦσαν ἡ περιέργεια τῆς διανοίας του, ἡ ἐπι
»του νὰ ἴδῃ νέα πράγματα καὶ ἡ πρόθεσις νὰ μά
»εἶναι τὸ τέλος τοῦ ὠκεανοῦ καὶ ποῖοι ἄνθρωπο
»τοικοῦν πέραν τοῦ ὠκεανοῦ τούτου».

Μὲ τὰς ἰδίας περίπου λέξεις ἠδύνατο καὶ ὁ Κο
βος ν' ἀρχίσῃ τὴν διήγησιν τῶν ἀνακαλύψεών το
μόνην τὴν διαφοράν, —διαφορὰν οὐσιώδη,— ὅτι
Κολόμβος καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ θαλασσοπόροι δὲν ἐκιν
ἀπὸ μόνην τὴν περιέργειαν τοῦ μυθογράφου Λουκι
ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τὸν πόθον νὰ συντομεύσουν τὸν
μον πρὸς τὰς Ἰνδίας.

Τὸ ὄνομα τοῦτο, «*Ἰνδίαι*», ἐδίδετο, κατὰ τὸ
σαίωνα ἰδίως, εἰς ὅλας τὰς ἀπεχούσας χώρας τῆς Ἀ
πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς νότον. Καὶ τότε δέ,
καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, τὸ ἐμπόριον μεταξ
Ἰνδιῶν καὶ τῆς Δύσεως ἐθεωρεῖτο καὶ ἦτο ἡ πηγ
παγκοσμίου πλούτου. Τὸ ἐμπόριον τοῦτο δὲν ἔφε
εὐπορίαν εἰς μόνας τὰς χώρας ὅπου συνεκεντ

ἀλλ' ἔδιδε ζωὴν καὶ εἰς ἐκείνας τὰς χώρας ὁπόθεν διήρχετο. Καθ' ὅσον ἤλλαζε δρόμον τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν, ἐξέπιπτεν ἢ ἀνυψοῦτο καὶ ἡ ἐμπορικὴ ὑπεροχὴ τῶν τόπων ὁπόθεν ἀπεμακρύνετο ἢ ὅπου μετέβαινε. Πρὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου οἱ Φοίνικες ἦσαν οἱ μεσῖται τοῦ ἐμπορίου τούτου, αἱ δὲ Ἀσιατικαὶ χῶραι διὰ τῶν ὁποίων διήρχετο εἶχαν πλουτήσῃ. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἤνοιξε νέαν διὰ θαλάσσης ὁδὸν ἀπὸ τὰς Ἰνδίας εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον καὶ ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Εὐφράτου εἰς Δαμασκόν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ δευτέρου πρὸ Χ. αἰῶνος μέχρι τοῦ τρίτου μετὰ Χ., ἡ ἐπικράτησις τῶν Πάρθων ἔφραξε τὸν δρόμον τοῦτον, τὸν ἀντικατέστησε δὲ νέα ὁδός, χρεωστουμένη καὶ αὐτὴ ἐπίσης εἰς τὰς κατακτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου, δηλαδὴ ἡ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἐπὶ Ρωμαίων ἡ Αἴγυπτος ἐξηκολούθησε νὰ χρησιμεύῃ ὡς κέντρον τοῦ μεταξὺ Ἰνδιῶν καὶ Εὐρώπης ἐμπορίου. Μετέπειτα, τὸ ἐμπόριον τοῦτο συνεκεντρώθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν πλουσίαν καὶ ἀκμαίαν πρωτεύουσαν τῆς ἐξελληνισθείσης Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ἀνατολῆς. Ἀκολούθως διεφιλονείκησαν τὴν ἐμπορικὴν ὑπεροχὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως οἱ Ἄραβες καὶ τὸ ἐκμωαμεθανισθὲν Περσικὸν κράτος.

Μετὰ τὰς σταυροφορίας καὶ τὴν ἐξασθένησιν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν μετέβη εἰς ἄλλας χεῖρας, χωρὶς ν' ἀλλάξῃ δρόμον. Τότε δι' αὐτοῦ ἐπλούτησαν καὶ ἤκμασαν αἱ πόλεις τῆς Ἰταλίας, ἰδίως ἡ Γένουα καὶ ἡ Βενετία. Ἀλλὰ νέα

μεταβολὴ—ριζικὴ μεταβολὴ ἐπῆλθεν, ὅτε οἱ Πορτογάλλοι ἀνεκάλυψαν νέον δρόμον πρὸς τὰς Ἰνδίας, διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἡ Λισσαβὼν ἔγεινε τότε τὸ κέντρον, διὰ τοῦ ὁποίου τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν ἐσκορπίζετο εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀφοῦ ἐπλούτιζε τὴν Πορτογαλλίαν. Οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ὁλλανδοὶ ἐπρομηθεύοντο εἰς Λισσαβῶνα τὰ ἐμπορεύματά των. Ἀλλά, ὅτε ἡ Πορτογαλλία κατεκτήθη ὑπὸ τῆς Ἱσπανίας, οἱ Ἱσπανοὶ ἐνόμισαν ὅτι θὰ ἀποκτήσουν τὸ ἀποκλειστικὸν μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου, κλείοντες τὴν ἀγορὰν τῆς Λισσαβῶνος εἰς τοὺς ξένους. Τὸ μέτρον τοῦτο ἦτο ὀλέθριον. Πρῶτοι οἱ Ὁλλανδοὶ (1596 μ. Χ.) καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Ἄγγλοι (1601) ἔστειλαν κατ' εὐθεῖαν τὰ πλοῖά των εἰς τὰς Ἰνδίας, ἀφοῦ ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὴν Λισσαβῶνα, καὶ οὕτω κατεστράφη τὸ μονοπώλιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ ἕνα αἰῶνα εἶχε πλουτήσει ἡ Πορτογαλλία. Ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ θαυμασία ὑλικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἀγγλίας.

Ἕως πρό τινων ἔτι ἐτῶν ἡ θαλασσία συγκοινωνία μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἰνδικῆς ἐγίνετο διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος. Ἀλλ' ἡ τομὴ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ ἐπανέφερε καὶ πάλιν τὸ Ἰνδικὸν ἐμπόριον εἰς τὴν ἀρχαίαν του ὁδόν, ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἡ πρόνοια περὶ τῶν συμφερόντων της ἐπέβαλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὴν ἐπικράτησίν της εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὁδὸς τοῦ Περσικοῦ κόλπου πρόκειται, κατὰ τὰ φαινόμενα, νὰ χρησιμοποιηθῇ πάλιν, τοῦτο δὲ πρὸς ὄφελος τῆς Γερμανίας, ἐὰν ἐπιτύχουν οἱ συνδυασμοί της περὶ

σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας διὰ τῆς Μεσοποταμίας. Καὶ τρίτη ὅμως ὁδὸς εἶναι ἐνδεχόμενον ν' ἀνοιχθῇ πρὸς ὄφελος τῆς Ρωσίας διὰ τοῦ Ἀφγανιστάν, τοῦ Τουρκεστὰν καὶ τῆς Περσίας.

Ἀλλ' ὅμως ἀπομακρυνόμεθα οὕτω τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς καὶ τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ 15ου αἰῶνος.

Οἱ Ἱσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι ἦσαν τότε οἱ κύριοι τοῦ Ὠκεανοῦ. Καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ ὁ κατ' ἐξοχὴν σκοπὸς ἦτο ἡ εὕρεσις νέας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Οἱ Πορτογάλλοι ἀνεζήτουν τὸν δρόμον τοῦτον πρὸς ἀνατολάς, οἱ Ἱσπανοὶ τὸν ἀνεζήτουν πρὸς δυσμάς, δηλαδὴ ἤθελαν νὰ φθάσουν εἰς ἀνατολὰς προχωροῦντες πρὸς δυσμάς. Τοῦτο ἰδίως ἤθελεν ὁ Κολόμβος. Ἐνόμιζεν ὅτι πλέων πρὸς δυσμὰς θὰ φθάσῃ εἰς τὰς Ἰνδίας. Τόσον δὲ ῥιζωμένη ἦτο ἡ περὶ τούτου πεποίθησίς του, ὥστε ἐξέλαβεν ὡς μέρος τῶν Ἰνδιῶν τὰς πρώτας νήσους, τὰς ὁποίας ἀνεκάλυψεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Διὰ τοῦτο αἱ νῆσοι ἐκεῖναι ὠνομάσθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ λέγωνται *Δυτικαὶ Ἰνδίαι*. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς Ἰνδοὶ καὶ μέχρι σήμερον ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπονομάζωνται *Ἰνδοί*.

Προτοῦ ἀκόμη ἀνακαλύψῃ ὁ Κολόμβος τὴν Ἀμερικὴν (1492 μ. Χ.), οἱ Πορτογάλλοι θαλασσοπόροι παρέπλεαν τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς (ἀπὸ τοῦ 1444), ζητοῦντες ἐκεῖθεν νὰ εὕρουν τὸν δρόμον πρὸς τὰς Ἰνδίας. Κατὰ τὸ 1486, ὁ Βαρθολομαῖος Διάζ ἔπλευσε μακρύτερον ὅλων τῶν πρὸ αὐτοῦ, κάτω τοῦ

Νοτίου Τροπικοῦ. Ὁ τολμηρὸς ναύτης ὠθούμενος ἀπὸ τὰς τρικυμίας εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, μακρὰν πάσης γῆς, παρέκαμψε τὴν νοτιωτέραν ἄκραν τῆς Ἀφρικῆς χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ. Τὸ ἀνεκάλυψε κατόπιν, ὅτε τὰ πληρώματα τῶν δύο μικρῶν του πλοίων ἐστασίασαν καὶ τὸν ἠνάγκασαν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν παραλίαν. Τότε εἶδεν ὅτι εἶχεν ἀφήσῃ ὀπίσω του τὸ ἀκρωτήριον. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἐπωνόμασεν ὁ Διὰζ *Τρικυμιῶδες*, ἕνεκα τῶν παθημάτων του, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, μὴ θέλων τὸ ὄνομα τοῦτο νὰ φοβίζῃ τοὺς θαλασσινοὺς καί, ἐξ ἄλλου, προβλέπων τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀνακαλύψεως, ἔδωκεν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τὸ ὄνομα τῆς *Καλῆς Ἐλπίδος*. Τὰ ἐλπιζόμενα ὅμως ἀποτελέσματα ἤργησαν νὰ ἔλθουν. Μόλις μετὰ δέκα ἔτη ὁ Βάσκος Γάμας κατώρθωσεν, ἀφοῦ ὑπερεπήδησε μυρίας δυσκολίας καὶ μεγάλους κινδύνους, νὰ φθάσῃ εἰς Καλκοῦταν. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς Λισσαβῶνα (1499 μ. Χ.) μετὰ δύο ἐτῶν ἀπουσίαν, ἀφοῦ ηὐτύχησε πρῶτος αὐτός, ὕστερον ἀπὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀποπείρας τῶν συμπατριωτῶν του, νὰ ἐγκαινίσῃ τὸν νέον δρόμον, διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς ἀνεφέραμεν, ἐπὶ ἕνα αἰῶνα ἐπλούτησε καὶ ἤκμασεν ἡ πατρίς του.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν Πορτογάλλων ἐκίνησε τὸν φθόνον τῶν ἀντιζήλων των. Ἤθελαν καὶ οἱ Ἰσπανοὶ νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τοῦ Κολόμβου, νὰ φθάσουν δηλαδὴ εἰς τὰς Ἰνδίας πλέοντες πρὸς δυσμάς. Ἀληθῶς, εἶχαν ἀπέναντί των φραγμὸν συνεχῆ,

τὴν μακρὰν καὶ ἀδιάκοπον σειρὰν τῆς Ἀμερικανικῆς Ἠπείρου. Ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς γεωγραφίας της δὲν εἶχαν ἀκόμη, οὔτε ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ κἂν λόγος, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, περὶ τῆς τομῆς τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιχείρησις ἀπέβη τόσον καταστρεπτικὴ πρό τινων ἐτῶν. Τολμηροὶ ὅμως τινὲς θαλασσοπόροι ἐπίστευαν ὅτι, εἴτε πρὸς βορρᾶν εἴτε πρὸς νότον, ἠδύνατο νὰ ἀνακαλυφθῇ δίοδος ἑνώνουσα τοὺς δύο ὠκεανούς. Τὴν δίοδον αὐτὴν ἀνεκάλυψεν ὁ Μαγελλᾶνος κατὰ τὸ ἔτος 1520 μ. Χ.

Ἡ ὕπαρξις τοῦ πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀμερικῆς Ὠκεανοῦ ἦτο ἤδη γνωστὴ πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν. Πρῶτος τὸν εἶδεν ὁ Νουνὲς Βαλβοᾶς κατὰ τὸ 1513, ἕνδεκα ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Κολόμβου.

Ὁ Βαλβοᾶς εἶχεν ὀνομασθῇ διοικητὴς μικρᾶς ἀποικίας Ἰσπανικῆς εἰς τὰ παράλια τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ, ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τοὺς πέριξ ἐγχωρίους ἐπληροφορήθη ὅτι εἰς ὀλίγων ἡμερῶν ἀπόστασιν, πρὸς δυσμάς, ὑπῆρχεν ἄλλη μεγάλη θάλασσα. Ἐνόησεν ἀμέσως ὅτι ἡ ἄγνωστος ἐκείνη θάλασσα ἦτο ὁ ζητούμενος ἀπὸ τὸν Κολόμβον δρόμος πρὸς τὰς Ἰνδίας. Φλεγόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον ὠκεανόν, καὶ ἀπὸ τὸν πόθον νὰ κατακτήσῃ χώρας ὅπου ἐνομίζετο ἄφθονος ὁ χρυσός, ὁ Βαλβοᾶς ἀπεφάσισε νὰ διαπεράσῃ τὸν ἰσθμὸν καὶ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀλήθειαν. Τὰ ἐμπόδια ἦσαν μεγάλα, διότι καὶ ἡ χώρα δύσβατος καὶ ἡ στάσις τῶν ἰθαγενῶν ἐχθρικωτάτη. Αἱ κακοπάθειαι καὶ

τὰ νοσήματα ἐξήντλησαν τοὺς ὀπαδούς του· ἡ πορεία του διεκόπτετο ἀπὸ ἕλη ἀπέραντα,—ἀδιάβατα σχεδὸν ὡς ἐκ τῶν πολλῶν βροχῶν,—ἀπὸ ὄρη σκεπασμένα μὲ δάση ἀδιαπέραστα, ἀπὸ φάραγγας ὅπου οἱ ἐγχώριοι κρυπτόμενοι εἰς τὰς ἐνέδρας των προσέβαλλαν τοὺς Ἱσπανούς, ῥίπτοντες ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς τὰ φαρμακευμένα βέλη των. Ἀλλ' ὁ Βαλβοᾶς ἐνίκησεν ὅλα τὰ ἐμπόδια, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο.

Ὅτε ἐπὶ τέλους ἐπλησίασεν εἰς τὸ τέρμα, ἀνέβη εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καί, πρῶτος αὐτός, εἶδε τὸν ἀπέραντον κάτω Ὠκεανόν. Πλήρης χαρᾶς, ἔτρεξε πρὸς τὴν παραλίαν, ἐχώθη εἰς τὰ κύματα καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ στέμματος τῆς Καστιλλίας ἔλαβε κατοχὴν τοῦ *Νοτίου πελάγους*, καθὼς τὸ ὠνόμασεν. Ἀκολούθως οἱ Ἱσπανοί, πλέοντες εἰς τὰ ἥσυχα νερὰ τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Περουβίας, ἔδωκαν εἰς τὸν Ὠκεανὸν τοῦτον τὸ ὄνομα τοῦ *Εἰρηνικοῦ*. Ἀλλὰ καὶ αἱ δύο ὀνομασίαι ἀτελῶς χαρακτηρίζουν τὴν ἀπέραντον ἐκείνην θάλασσαν,—τὸ μεγαλείτερον ἄθροισμα ὑδάτων ἐπὶ τῆς ὑδρογείου σφαίρας.

Οὕτως ἀνεκαλύφθη ὁ Εἰρηνικὸς ὠκεανός. Ἀλλ' ἡ ἀνακάλυψις ἔμενεν ἄκαρπος, ἐνόσῳ δὲν εὑρίσκετο ἡ πρὸς αὐτὸν δίοδος. Ὁ Φερνάνδος Μαγελλᾶνος εἶχε τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ εὕρῃ τὴν ζητουμένην δίοδον παραπλέων τὰ παράλια τῆς Ἀμερικῆς, μετὰ δὲ πολλὰ κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ τὴν πεποίθησίν του καὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἱσπανίας.

Ὁ Μαγελλᾶνος δὲν ἦτο Ἱσπανός· ἦτο Πορτογάλλος,

ἀλλὰ δυσαρεστηθεὶς διὰ τὸν παραγκωνισμόν του εἰς τὴν πατρίδα του προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἀκμάζουσαν τότε ὑπὸ τὴν βασιλείαν Καρόλου τοῦ Πέμπτου,—ἢ Κουΐντου, κατὰ τὸ λατινικὸν ἀριθμητικὸν ὑπὸ τὸ ὁποῖον, χάριν διακρίσεως, ἔμεινε γνωστὸς εἰς τὴν ἱστορίαν.—Ἄλλως, ὁ Μαγελλᾶνος δὲν ἦτο ὁ μόνος ξένος ὁ δοξάσας τὴν Ἰσπανίαν διὰ τῆς τόλμης καὶ τῆς ἱκανότητός του. Ἰταλὸς ἦτο καὶ ὁ Κολόμβος, ὁ προσθέσας κόσμον ὁλόκληρον εἰς τὰς κτήσεις τῆς Ἰσπανίας. Τὸ δὲ παράδειγμα ἐκείνων παρεκίνει καὶ ἄλλους ξένους. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἰωάννης ἢ Ἀπόστολος Βαλεριᾶνος Φωκᾶς, ὁ ὁποῖος ἐπὶ 40 ἔτη ὑπηρέτησε τὴν Ἰσπανίαν. Τὸ ὄνομα τοῦ Φωκᾶ (ἢ Fuca) ἐδόθη εἰς πορθμὸν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἀνακαλυφθέντα ἀπὸ αὐτόν. Κατὰ τὸ 1592, ὁ Φωκᾶς ἐστάλη ἀπὸ τὸν ἀντιβασιλέα τοῦ Μεξικοῦ μὲ δύο μικρὰ πλοῖα εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν πρὸς ἀνακάλυψιν διόδου ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸν εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Τὴν δίοδον ἐνόμισεν ὅτι τὴν ἀνεκάλυψεν, ἀλλ' ἐπλανᾶτο, τὸ δὲ λᾶθός του κατέστησεν ὕποπτον τὴν ὅλην διήγησιν τοῦ ταξειδίου του, μέχρις ὅτου νεώτεραι ἔρευναι ἐπεξήγησαν πόθεν προῆλθεν ἡ καλῇ τῇ πίστει πλάνη του. Διότι τὸ στενὸν ὑπάρχει ἀληθῶς ὅπου καὶ ὅπως τὸ περιέγραψεν ὁ Φωκᾶς, ἀλλὰ δὲν εἶναι πορθμός. Ἀπολήγει εἰς μεγάλην λεκάνην, τὴν ὁποίαν φαίνεται, ἐξέλαβεν ὡς συγκοινωνοῦσαν μὲ τὸν ὠκεανόν, ἀντὶ δὲ νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ πρᾶγμα, ἐπέσπευσε τὴν ἐπιστροφήν του διὰ ν' αναγ-

γείλῃ τὴν ἀνακάλυψίν του. Ὅπως δήποτε, εἰς τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν θαλασσοπόρων, ὅσοι ἀνεζήτησαν τὴν πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀμερικῆς συγκοινωνίαν μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ, συγκαταλέγεται καὶ ὁ Ἕλλην Φωκᾶς.

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Μαγελλᾶνον. Μία τῶν πολλῶν δυσκολιῶν ὅσας εἶχε νὰ ὑπερνικήσῃ ἦτο καὶ ὁ δισταγμὸς τῆς Ἱσπανικῆς Κυβερνήσεως, ἐκ τοῦ φόβου μὴ παραβῇ τοὺς ὁρισμοὺς τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, παντοδυνάμου τότε εἰς τὰ καθολικὰ κράτη. Πρὸς ἀποφυγὴν συγκρούσεων μεταξὺ Ἱσπανῶν καὶ Πορτογάλλων, ὁ Πάπας Ἀλέξανδρος ὁ Ἕκτος ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ χάρτου μίαν γραμμήν, ἀπὸ τὸν ἕνα μέχρι τοῦ ἄλλου πόλου, ὡς σύνορον μεταξὺ τῶν ἀνακαλύψεων καὶ τῶν κτήσεων τῶν δύο ἁμιλλωμένων κρατῶν. Αἱ πρὸς δυσμὰς τῆς γραμμῆς χῶραι ἦσαν κτῆμα τῆς Ἱσπανίας, αἱ δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Πορτογαλλίας. Τὴν γραμμὴν ἐκείνην δὲν ἤθελε νὰ ὑπερβῇ ἡ Ἱσπανία. Αἱ δὲ γεωγραφικαὶ τότε γνώσεις ἦσαν τόσον ἀτελεῖς, ἰδίως ὡς πρὸς τὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ὥστε ἦσαν δικαιολογημέναι αἱ ὑποψίαι μὴ φέρῃ περιπλοκὰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Μαγελλάνου. Ἀλλ' ἐκεῖνος κατώρθωσε νὰ καθησυχάσῃ τοὺς τοιούτους φόβους καὶ δισταγμούς, καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφασίσθη ὁ ἀπόπλους του.

Τὰ δοθέντα εἰς τὸν Μαγελλᾶνον πλοῖα ἦσαν πέντε. Τὰ δύο μεγαλείτερα ἦσαν χωρητικότητος 120 τόννων τὸ καθέν, ἄλλα δύο ἦσαν 90 τόννων καὶ τὸ πέμπτον 60 τόννων. Τὰ πληρώματα καὶ τῶν πέντε ὁμοῦ ἀνήρ-

2

χοντο εἰς 230 ἄνδρας. Ὅταν ἀναλογισθῇ τις τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐντέλειαν τῶν ἀτμοκινήτων πλοίων ὅσα σήμερον διασχίζουν τὰς θαλάσσας, ἀπορεῖ πῶς οἱ ναυτικοὶ τοῦ παλαιοῦ καιροῦ εἶχον τὴν τόλμην ν' ἀψηφοῦν μὲ τὰ μικρὰ ἱστιοφόρα των τοὺς κινδύνους τῆς θαλασσοπλοΐας εἰς ἀγνώστους ὠκεανούς, πλέοντες πρὸς ἀγνώστους χώρας. Σήμερον τὰ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἀτμόπλοια διέρχονται τὸν ὠκεανὸν ἐντὸς ἓξ ἡμερῶν ἀντὶ τῶν ἑβδομάδων ἢ καὶ μηνῶν ὅσους ἄλλοτε ἐχρειάζοντο πρὸς τοῦτο τὰ ἱστιοφόρα· τὰ δὲ ἀτμόπλοια ἔχουν χωρητικότητα χιλιάδων τόννων. Τὸ τελευταῖον ναυπηγηθὲν ἔχει 14,000 τόννων χωρητικότητα !

Ὁποία διαφορὰ μεταξὺ τῶν κολοσσῶν τούτων καὶ τῶν πλοίων τοῦ Μαγελλάνου ! Δὲν ἦσαν μεγαλείτεραι καὶ αἱ τρεῖς καραβέλαι, μὲ τὰς ὁποίας ὁ Κολόμβος ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικήν. Ἡ μία ἦτο 100 τόννων, αἱ δὲ δύο ἄλλαι 70 τόννων ἑκάστη, τὰ δὲ πληρώματα καὶ τῶν τριῶν ἀνήρχοντο ὁμοῦ εἰς 90 ἢ κατ' ἄλλους εἰς 120 ἄνδρας. Καὶ ὁ Βαλβοᾶς δὲ ἀνεκάλυψε τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος μὲ δύο καραβέλας 50 τόννων. Παρόμοια ἦσαν καὶ τοῦ Βάσκου Γάμα τὰ πλοῖα. Καὶ τῶν τριῶν ὁμοῦ τὰ πληρώματα ἀνήρχοντο εἰς 60 μόνον ἄνδρας. Ὡς πρὸς τὰ πληρώματα δὲ εὔκολον νὰ συμπεράνῃ τις ὁποίου εἴδους ἦσαν. Εἰς τὰ μικρὰ ἐκεῖνα σκάφη, τὰ μικρότερα τῶν ὁποίων οὔτε κατάστρωμα εἶχον, μὲ ἄγνωστον τὸ τέρμα τοῦ ταξειδίου, μὲ τοὺς κινδύνους, τὰς στερήσεις, τὰς κακουχίας

ὅσας ἐγνώριζαν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ ἀντιμετωπίσουν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ναυτολογηθοῦν εἰμὴ ἄνθρωποι τολμηροί, τυχοδιῶκται δυσκυβέρνητοι. Ὥστε ἦσαν συνήθεις αἱ ἀνυποταξίαι, αἱ στάσεις τῶν πληρωμάτων, ἐνίοτε μάλιστα καὶ τῶν ἀξιωματικῶν ἀκόμη, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ εἶχαν νὰ παλαίσουν καὶ κατὰ τῶν τοιούτων δυσκολιῶν, παρεκτὸς τῶν ἄλλων δυσχερειῶν καὶ κινδύνων.

Ὁ Μαγελλᾶνος ἀπέπλευσε μὲ τὸν στολίσκον του τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1519. Παραπλέων τὰ παράλια τῆς Βρασιλίας ἔφθασεν ἐπὶ τέλους, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1520, εἰς λιμένα ἀσφαλῆ τῆς Παταγονίας, ὅπου ἀπεφάσισε νὰ διαχειμάσῃ. Ὁ χειμὼν ἐκεῖ εἶναι δριμύτατος, διαρκεῖ δὲ ἀπὸ τὸν Μάϊον μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, ὁπότε δηλαδὴ ἡμεῖς ἔχομεν τὸ θέρος. Ἡ κακοκαιρία, ἡ κακοπάθεια εἰς τὸν ἔρημον ἐκεῖνον λιμένα, καὶ ἡ φειδωλία τοῦ Μαγελλάνου εἰς τὴν διανομὴν τῶν ζωοτροφιῶν ἐπέφεραν δυσαρεσκείας μεταξὺ τῶν πληρωμάτων. Οἱ ἀξιωματικοί, ἀντὶ νὰ καθησυχάσουν τοὺς ναύτας, τοὺς ἠρέθισαν ἐναντίον τοῦ ξένου ἀρχηγοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπεροχὴ ἐσκανδάλιζε τὴν ἐθνικήν των ὑπερηφάνειαν. Παραπονούμενοι διὰ τὰς στερήσεις ὅσας ὑπέφεραν κατὰ τὴν χειροτέραν ὥραν τοῦ ἔτους, μένοντες ἄπρακτοι εἰς παράλια ἀκατοίκητα καὶ ἄγονα, παρεκάλεσαν τὸν Μαγελλᾶνον νὰ ἀποφασίσῃ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς Ἱσπανίαν. Ὁ Μαγελλᾶνος ἠρνήθη, τότε δὲ ἡ δυσαρέσκεια ἔλαβε χαρακτῆρα ἀνυποταξίας. Εἰς τὴν δύσκολον ἐκείνην περίστασιν ἡ ἀφοβία τοῦ Μαγελλά-

νου ἦτο ἴση πρὸς τὴν ἀποφασιστικότητά του, ἀλλ' ἀτυχῶς ἐκηλίδωσε τὴν δόξαν του διὰ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον κατέστειλε τὴν στάσιν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στασιαστῶν ἦτο ὁ Μενδόζας, κυβερνήτης ἑνὸς τῶν πλοίων. Ὁ Μαγελλᾶνος ἔστειλε πρὸς αὐτὸν ἕνα τῶν πιστῶν του, χάριν δῆθεν συμβιβασμοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν διαταγὴν νὰ δολοφονήσῃ τὸν Μενδόζαν. Ἡ διαταγὴ τοῦ Μαγελλάνου ἐξετελέσθη, τὸ δὲ πλήρωμα τοῦ Μενδόζα ἀμέσως ὑπετάγη. Τὴν ἐπιοῦσαν ἐφονεύθη καὶ ἄλλου πλοίου ὁ κυβερνήτης, τρίτος δὲ πλοίαρχος στασιαστὴς ἀπεβιβάσθη διὰ τῆς βίας καὶ ἀφέθη εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν!

Δύο μῆνας εἶχαν μείνει τὰ πέντε πλοῖα εἰς τὸν λιμένα ἐκεῖνον τῆς νοτίου Ἀμερικῆς καὶ ψυχὴ δὲν εἶχεν ἀκόμη φανῇ. Ἐπὶ τέλους, μίαν ἡμέραν ἐφάνη εἰς τὴν παραλίαν, ὄχι μακρὰν τῶν πλοίων, ἄνθρωπος ὁλόγυμνος, γιγαντιαίου ἀναστήματος. Ἐχόρευεν, ἐφώναζε, καὶ σκύπτων ἔπαιρνε χῶμα καὶ τὸ ἔρριπτεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ὁ Μαγελλᾶνος ἔστειλεν ἀμέσως εἰς τὴν παραλίαν ἕνα του ναύτην καὶ τὸν διέταξε νὰ μιμηθῇ ὅλας τὰς κινήσεις καὶ τὰς χειρονομίας τοῦ ἀγρίου. Τὸ τέχνασμα ἐπέτυχε πληρέστατα, τόσον ὥστε ὁ ἄγριος συγκατένευσε νὰ συνοδεύσῃ τὸν ναύτην ἐπιστρέφοντα εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Μαγελλάνου. «Ἦτο τόσον ὑψηλός», λέγει ὁ συνταξειδεύσας μὲ τὸν Μαγελλᾶνον ἱστοριογράφος τοῦ ταξειδίου, «ὥστε αἱ κεφαλαὶ »μας μόλις ἔφθαναν εἰς τὴν μέσην του, ἡ δὲ φωνή του »ἦτο ὡς μούγκρισμα ταύρου». Ὅτε ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον,

ἔδειξε τὸν ἥλιον, καὶ ἀπὸ τὴν ἔκφρασίν του ἐφαίνετο ὅτι ἠρώτα τοὺς Ἱσπανοὺς ἂν κατέβησαν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Βαθμηδὸν ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται καὶ ἄλλοι ἄγριοι εἰς τὴν παραλίαν, καὶ ἔβλεπαν μὲ θαυμασμὸν «πλοῖα τόσον μεγάλα καὶ ἀνθρώπους τόσον μικρούς». Ἐνίοτε ἔσυραν ζῷα ὁμοιάζοντα μὲ πρόβατα μεγάλα. Οἱ Ἱσπανοὶ τὰ περιέγραψαν ὡς ἔχοντα κεφαλὴν καὶ αὐτία ἡμιόνου, σῶμα καμήλου, κνήμας ἐλάφου καὶ οὐρὰν ἀλόγου. Τὸ ζῷον τοῦτο, εἶδος *λάμα*, οἱ ἄγριοι ὠνόμαζαν *Γουανάκον*.(1) Ἀπὸ δὲ τὸ δέρμα του κατεσκεύαζαν ὑποδήματα, ἀλλὰ τόσον ἄτεχνα, ὥστε οἱ πόδες των ἐλάμβαναν τὸ σχῆμα τῶν ποδῶν τοῦ ζῴου. Διὰ τοῦτο ὁ Μαγελλᾶνος ἔδωκεν εἰς τοὺς ἀγρίους ἐκείνους τὸ ὄνομα «Παταγόνες»· ἡ λέξις εἰς τὴν ἱσπανικὴν γλῶσσαν σημαίνει *κακοπεταλωμένοι*. Τὸ ὄνομα τοῦτο διετήρησαν ἔκτοτε καὶ οἱ κάτοικοι καὶ ἡ χώρα των.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1520, ὅτε ἤρχισεν ἡ ἄνοιξις, ὁ Μαγελλᾶνος ἀνεχώρησε μὲ τὰ πέντε πλοῖά του καὶ μὲ τὰ σωφρονισθέντα πληρώματά των, ἐντὸς δὲ ὀλίγων ἡμερῶν ἔφθασεν εἰς τὸ στενόν, τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ἔνδοξόν του ὄνομα. Τὸ πρὸς δυσμὰς δυνατὸν ῥεῦμα καὶ τὸ μέγα βάθος τῆς θαλάσσης τὸν ἔπεισαν ὅτι τὸ στενὸν ἐκεῖνο δὲν ἀπέληγεν εἰς κόλπον ἀδιέξοδον, ἀλλ' ἦτο πορθμὸς ἑνώνων τοὺς δύο μεγάλους Ὠκεα-

(1) Οἱ φυσιολόγοι τὸ ἐπωνόμασαν Κάμηλον Οὐανάκον.

νούς. Ὁ πλοίαρχος ὅμως ἑνὸς τῶν πλοίων δὲν συνεμερίζετο τὴν αἰσιοδοξίαν τοῦ ἀρχηγοῦ του, ἢ μᾶλλον ἐπέμενεν ἐνδομύχως εἰς τὰ στασιαστικά του φρονήματα καὶ εἰς τὸ μῖσος κατὰ τοῦ Μαγελλάνου. Ὅπως δήποτε, ἐπόδισεν ἐπίτηδες, ἐχωρίσθη ἀπὸ τὰ ἄλλα πλοῖα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἱσπανίαν. Ἓν ἄλλο πλοῖον εἶχε ναυαγήσει ἐν τῷ μεταξύ. Ὥστε μὲ μόνον τρία πλοῖα ὁ Μαγελλᾶνος διῆλθε τὸν πορθμόν, ἔχων εἰς τὰ δεξιά του τὰ δασώδη βουνὰ τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ἀνεκάλυψε, καὶ τὴν ὁποίαν ὠνόμασε *Γῆν τοῦ Πυρὸς* ἕνεκα τῶν πολλῶν πυρῶν, τὰς ὁποίας ἔβλεπεν ἐκ τοῦ πλοίου του. Οἱ ἄγριοι τὰς ἤναπταν, κατὰ τὴν συνήθειάν των, διὰ νὰ διαδώσουν τὴν εἴδησιν τῆς διαβάσεως τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα πρώτην φορὰν ἔβλεπαν. Τὴν 28ην Νοεμβρίου ὁ Μαγελλᾶνος ἔφθασεν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ πορθμοῦ καὶ διέσχισε, πρῶτος αὐτός, τὰ κύματα τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ. Ἐπὶ τρεῖς μῆνας καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἐξηκολούθησε πλέων πρὸς δυσμάς, κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν δὲν συνήντησεν εἰς τὸν δρόμον του εἰμὴ δύο μόνον ἐρημονήσους, ἐνῷ τόσαι νῆσοι πυκνὰ κατοικημέναι ἀνεκαλύφθησαν ἀκολούθως εἰς τὰς θαλάσσας ἐκείνας. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἀνεκάλυψε τὸ σύμπλεγμα τῶν ὡραίων καὶ εὐφόρων νήσων, αἱ ὁποῖαι ὠνομάσθησαν Φιλιππῖναι, πρὸς τιμὴν τοῦ τότε βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Φιλίππου τοῦ Β', καὶ ἦσαν ἕως πέρυσι (1899) μία τῶν πλουσιωτέρων κτήσεων τοῦ Ἱσπανικοῦ βασιλείου. Ὁ πόλεμος μεταξὺ Ἱσπανίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμε-

ρικῆς, ἡ ἔξωσις τῶν Ἱσπανῶν ἀπὸ τὰς νήσους ἐκείνας καὶ ἡ ἔνοπλος ἀντίστασις τῶν ἐγχωρίων κατὰ τῶν Ἀμερικανῶν, κατέστησαν τὸ ὄνομα τῶν Φιλιππινῶν νήσων γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς μὴ καταγινομένους πολὺ εἰς τὰ τῆς γεωγραφίας.

Τὸ ἀρχιπέλαγος τῶν Φιλιππινῶν σύγκειται ἀπὸ 40 περίπου νήσους, μικρὰς καὶ μεγάλας. Μία τῶν τελευταίων εἶναι ἡ Ζεβού. Ὅτε ὁ Μαγελλᾶνος ἀπεβιβάσθη εἰς αὐτήν, ὁ βασιλεὺς τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς νήσου τὸν ὑπεδέχθη μὲ μεγάλην εὐμένειαν, τόση δὲ ἦτο ἡ προθυμία του νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ξένους του, ὥστε συγκατένευσεν ὄχι μόνον νὰ κηρυχθῇ ὑποτελὴς τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, ἀλλὰ καὶ νὰ γείνῃ χριστιανός. Τὸ παράδειγμά του ἠκολούθησαν καὶ πολλοὶ τῶν ὑπηκόων του. Αἱ συνεννοήσεις περὶ τούτων ἐγένοντο δι' ἑνὸς κατοίκου τῆς Μαλάκας, ἐπαγγελλομένου ὅτι ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν τῶν νησιωτῶν· ἄγνωστον ὅμως κατὰ πόσον ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ τὰ καθήκοντα διερμηνέως. Ὁπωσδήποτε, ὁ Μαγελλᾶνος διὰ ν' ἀνταμείψῃ τὴν πρὸς τὰ καλὰ προθυμίαν τοῦ βασιλέως τοῦ Ζεβοῦ, ἀνέλαβεν αὐθορμήτως τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὸν προστατεύσῃ ἐναντίον παντὸς ἐχθροῦ του. Πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ κεφαλῆς σώματος Ἱσπανῶν κατὰ γείτονος ἡγεμόνος, ἐχθροῦ ἀσπόνδου τοῦ βασιλέως τοῦ Ζεβοῦ. Μόλις ὅμως ἐπάτησαν τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος, οἱ Ἱσπανοὶ περιεκυκλώθησαν ἀπὸ ἀναρίθμητον πλῆθος πολεμιστῶν. Οἱ Ἱσπανοί, ἐμψυχούμενοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ

των, ἀντεστάθησαν γενναίως ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν, ἀλλὰ τὰ πολεμεφόδιά των ἐξηντλήθησαν, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν. Τότε ἡ μανία τῶν ἐχθρῶν ἐκορυφώθη. Μὲ σφενδόνας, μὲ τόξα, μὲ λόγχας ἐπέπεσαν ὅλοι ὁμοῦ κατὰ τῶν Ἱσπανῶν. Ἐνῷ ἐκεῖνοι ἀμυνόμενοι ὑπεχώρουν, μία πέτρα ἐκτύπησε κατὰ κεφαλῆς τὸν Μαγελλᾶνον· δευτέρα πέτρα τὸν ἐπέτυχεν εἰς τὸν μηρόν. Ἅμα ἔπεσεν, ὥρμησαν οἱ ἐχθροὶ μὲ τὰς λόγχας των καὶ τὸν ἀπετελείωσαν! Οἱ περισσότεροι τῶν συντρόφων του ἐφονεύθησαν ἐπίσης εἰς τὴν μάχην ἐκείνην.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαγελλάνου, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ζεβοῦ ἐλησμόνησε διὰ μιᾶς καὶ τοὺς ὅρκους του πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἱσπανίας καὶ τὸ βάπτισμά του. Ὅσοι Ἱσπανοὶ ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν μάχην, ἐφονεύθησαν δολίως, κατὰ διαταγήν του. Οἱ μείναντες εἰς τὰ πλοῖα δὲν ἦσαν ἀρκετοὶ καὶ διὰ τὰ τρία. Ἅμα ἔμαθαν τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τῶν συντρόφων των ἔκαυσαν τὸ ἓν πλοῖον καὶ ἀπέπλευσαν μὲ τὰ ἄλλα δύο. Μετὰ πολλὰς καὶ ποικίλας περιπετείας, μόνον τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο τούτων πλοίων, τὸ ὀνομαζόμενον *Βιτώρια*, κατώρθωσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἱσπανίαν, τὴν 6ην Σεπτεμβρίου 1522, μετὰ τριῶν ἐτῶν καὶ 14 ἡμερῶν ἀπουσίαν. Οὕτω κατωρθώθη διὰ πρώτην φορὰν ὁ περίπλους τῆς ὑδρογείου σφαίρας. Ὁ Μαγελλᾶνος δὲν ἔζησε νὰ ἴδῃ συμπληρούμενον τὸ ἐπιχείρημά του καὶ ν' ἀπολαύσῃ τοὺς καρποὺς τῶν μόχθων του, ἀλλὰ τὸ ὄνομά του ἔμεινεν ἀθάνατον. Ἡ ἐπιδεξιότης του ἦτο ἴση πρὸς τὴν

τόλμην του. Δὲν ἐδεσμεύθη ἀπὸ τὰς ναυτικὰς παραδόσεις τῆς ἐποχῆς του, ἡ δὲ ἐπιμονὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησε τὸ τολμηρὸν σχέδιόν του καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου εἰς τὸ ὁποῖον ἐθυσίασε τὴν ζωήν του θεωροῦνται μέχρι σήμερον ὡς ἡ ἀφετηρία νέας περιόδου εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ναυτιλίας. Παρεκτὸς ὅσων ἄλλων τιμῶν ἀπεδόθησαν εἰς τὴν μνήμην του, οἱ Ἱσπανοὶ ἀνείλκυσαν εἰς τὴν ξηρὰν τὸ πλοῖον *Βιτώρια* καὶ τὸ διετήρησαν ἐπὶ πολύ, ὡς μνημεῖον πολύτιμον.

Τὸ πλοῖον τοῦτο περιέπλευσε τὴν σφαῖράν μας διευθυνόμενον ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, δηλαδὴ ἠκολούθησε τὸν καθημερινὸν δρόμον τοῦ ἡλίου. Κατὰ συνέπειαν οἱ ἐπιβάται του, ἀκολουθοῦντες τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου, τὸν εἶδαν νὰ στραφῇ περὶ τὴν γῆν μίαν φορὰν ὀλιγώτερον ἢ ὅσον τὸν ἔβλεπαν οἱ μένοντες εἰς ἓν ὡρισμένον σημεῖον τῆς γῆς. Κατ' αὐτοὺς ἡ ἡμέρα τῆς ἀφίξεώς των εἰς Ἱσπανίαν ἦτο ἡ 5η Σεπτεμβρίου, ἐνῷ ἀληθῶς ἦτο ἡ 6η. Ἡ ἐξήγησις τούτου εἶναι σήμερον εὔκολος, ἀλλὰ τότε ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς συζητήσεις καὶ θεωρίας πολλὰς καὶ ποικίλας, ὅλας ὅμως χωρὶς βάσιν, διότι ἦσαν πολὺ ἀτελεῖς ἀκόμη αἱ κοσμογραφικαὶ γνώσεις. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐχρησιμοποίησεν ἐπιτηδείως ὁ Ἰούλιος Βὲρν εἰς τὸ γνωστὸν μυθιστόρημά του: «Ἡ περίοδος τῆς γῆς εἰς 80 ἡμέρας».

Οἱ Ἱσπανοὶ ἐθαύμασαν τὸ κατόρθωμα τοῦ Μαγελλάνου, ἀλλὰ δὲν ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψίν του· οἱ κίνδυνοι καὶ αἱ δυσκολίαι τοῦ ταξειδίου του δὲν ἐνεθάρρυναν τοὺς ναυτιλλομένους εἰς τὸ ν' ἀκολουθήσουν

τὰ ἴχνη του, τόσον δὲ εἶχε λησμονηθῇ ὁ πορθμὸς τοῦ Μαγελλάνου, ὥστε ἐπεκράτει ἰδέα ὅτι εἶχε κλεισθῇ κατὰ συνέπειαν σεισμῶν. Ἐπὶ 58 ἔτη κανὲν πλοῖον δὲν ἐπλησίασεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, μέχρις ὅτου, ἐπὶ τέλους, τῷ 1577 μ. Χ. τὴν ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν ὁ Ἄγγλος Δράκος (Drake).

Ὁ Δράκος ἀπέπλευσεν ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας τὸν Ἰούνιον 1577, μὲ πέντε πλοῖα. Τὸ μεγαλείτερον ἦτο χωρητικότητος 100 τόννων, τὸ δὲ μικρότερον 30 μόνον τόννων. Δύο πλοῖά του ἐναυάγησαν καθ' ὁδόν, ὥστε μὲ τὰ ὑπολειπόμενα τρία ἔφθασεν εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Μαγελλάνου καὶ τὸν διῆλθεν ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον εἰς τὸ ἄλλο ἐντὸς 14 ἡμερῶν. Εἰς τὰ παράλια εὑρῆκεν ἀφθονίαν ποσίμων νερῶν, ἀνεκάλυψε δὲ καὶ λιμένας ἀρκετούς, τὸ βάθος ὅμως τῆς θαλάσσης ἦτο τόσον, ὥστε ἡ δυσκολία ἦτο ποῦ ν' ἀγκυροβολήσῃ. Τὰ βουνὰ καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευρὰς τοῦ πορθμοῦ ἦσαν ὑψηλότατα, τὸ δὲ ψῦχος πολὺ δριμύ· ἀλλὰ τὰ πυκνὰ δάση καὶ οἱ ἀειθαλεῖς θάμνοι ἐμαρτύρουν ὅτι τὸ κλῖμα δὲν ἦτο τόσον ἄθλιον, ὥστε νὰ μένῃ ἄγονος ἡ χώρα καὶ ἀκατοίκητος. Συνήντησε μάλιστα καί τινας τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ὅσα δὲ λέγει περὶ αὐτῶν δὲν διαφέρουν οὐσιωδῶς τῆς περιγραφῆς τοῦ Δαρβίνου, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐπεσκέφθη τρεῖς αἰῶνας ὑστερώτερον. Τοὺς ἀγρίους τούτους ὀνομάζει ὁ Δράκος *Ἰνδούς*, κατὰ τὴν ἐπικρατήσασαν συνήθειαν. Ἦσαν, λέγει, μικρόσωμοι, ἔζων δὲ εἰς καλύβας σχηματιζομένας ἀπὸ πασσάλους στεγασμένας μὲ δέρματα. Αἱ μακραὶ μάχαιραί των δὲν

ἦσαν ἀπὸ σίδηρον ἢ ἄλλο μέταλλον, ἀλλ᾽ ἀπὸ ὀστρακόδερμα, ἦσαν δὲ τόσον κοπτεραί, ὥστε ἔκοπταν καὶ ξύλα σκληρότατα καὶ κόκκαλα. Ἰδίως ἐθαύμασεν ὁ Δράκος τὰ πλοιάριά των. Τὰ κατεσκεύαζαν ἀπὸ φλοιοὺς δένδρων συνηρμοσμένους μὲ λωρίδας ἀπὸ δέρμα φώκης.

Ὅτε ἐξῆλθε τοῦ πορθμοῦ ὁ Δράκος, τρικυμία φοβερὰ ἐσκόρπισε τὰ πλοῖά του. Τὸ μικρότερον ἐχάθη καὶ δὲν ἐφάνη πλέον. Μὲ τὰ δύο ἄλλα κατώρθωσε, μετὰ πολλοὺς κόπους, νὰ ἐπανέλθῃ πρὸς τὸν πορθμόν, ὅπου κατέφυγεν εἰς ἄσυλον. Ἐν τούτοις, χάρις εἰς τὴν τρικυμίαν ἐκείνην, εἶδε, πρῶτος αὐτός, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, τὰ κύματα τῶν δύο Ὠκεανῶν, τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἑνούμενα πρὸς νότον τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, κάτωθι τοῦ νοτιωτέρου σημείου τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ ἀγρίου δηλαδὴ ἀκρωτηρίου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Χόρν. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη πρὸς τιμὴν τῆς Ὀλλανδικῆς πόλεως Χὸρν (Hoorn), ὁπόθεν ἐστάλησαν πρὸς περίπλουν τῆς γῆς, κατὰ τὸ 1616 μ. Χ., οἱ πλοίαρχοι Σιοῦτερ καὶ Λεμαίρ. Τοῦ τελευταίου τούτου τὸ ὄνομα ἐδόθη εἰς πορθμόν, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Δαρβῖνος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἑπομένης ἀφηγήσεώς του.

Ὁ Δράκος δὲν ἐπεχείρησε τὸ ταξείδιόν του χάριν γεωγραφικῶν ἀνακαλύψεων ἢ παρατηρήσεων ἐπιστημονικῶν. Σκοπός του ἦτο ἡ σύλησις πλοίων Ἱσπανικῶν, κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα τότε πόλεμον μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἱσπανίας. Μὲ ἄλλους λόγους, ἡ εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανὸν ἐκδρομή του ἦτο πειρατική. Τὸν Εἰρηνικὸν οἱ Ἱσπανοὶ ἐθεώρουν ὡς ἀποκλειστικὴν ἰδιο-

κτησίαν των, δὲν ἐφαντάζοντο δὲ ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ διαταράξουν τὴν ἡσυχίαν των πλοῖα ἐχθρικά, ἐρχόμενα διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγελλάνου, ὥστε ἐπέτυχε πληρέστατα ἡ ἀπόπειρα τοῦ Δράκου.

Μετὰ δύο ἐτῶν καὶ δέκα μηνῶν ἀπουσίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του μὲ τὰ δύο του πλοῖα φορτωμένα πλούσια λάφυρα.

Οὔτε ὅμως τοῦ Δράκου ἡ ἐπιτυχία συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ γείνῃ συχνοτέρα ἡ συγκοινωνία τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν μὲ τὴν Γῆν τοῦ Πυρός. Μόνον κατὰ τὸ 1616 μ. Χ., δηλαδὴ μετὰ 40 πάλιν ἔτη, ἐπεσκέφθησαν, ὡς ἀνέφερα, τὰς θαλάσσας ἐκείνας οἱ Ὁλλανδοί. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 17ου αἰῶνος δύο μόνον ἀκόμη ταξείδια μέχρι τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς μνημονεύονται, κατὰ τὸ 1670 καὶ τὸ 1696. Κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα τρία ἐπίσης τοιαῦτα ταξείδια ἔγειναν, τῷ 1764, τῷ 1767 καὶ τῷ 1768. Τὸ τελευταῖον τοῦτο συμπεριλαμβάνεται εἰς τὴν περιβόητον περιήγησιν τοῦ Ἄγγλου πλοιάρχου Κούκ. Ἀλλ' οὔτε ὁ Κοὺκ οὔτε οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐνήργησαν συστηματικῶς ἐρεύνας ἐπιστημονικὰς εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς καὶ εἰς τὰς θαλάσσας ὅσαι τὴν περιβρέχουν καὶ τὴν διαβρέχουν. Πρὸς τοῦτο ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλε τὸν πλοίαρχον Κίγκ κατὰ τὰ ἔτη 1826-1828, καὶ μετ' αὐτὸν τὸν πλοίαρχον Φιτσρόην, ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τοῦ 1836. Τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν συνώδευεν, ὡς ἀνέφερα, ὁ Δαρβῖνος.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΔΑΡΒΙΝΟΥ

1832—1834

Ἄγριοι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός.

Α'.

Τὴν 17 Δεκεμβρίου 1832, ὀλίγην ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν, τὸ πλοῖόν μας ἐπέρασε τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἁγίου Διέγου καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στενὸν τοῦ Λεμαίρ. Παρέπλεε τὴν ἀκτὴν τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ἀλλὰ πυκνὰ σύννεφα ἐσκέπαζαν τὰ ἀπόκρημνα βουνά, ὥστε μόλις διεκρίνοντο αἱ γραμμαί των. Πρὸς τὴν ἑσπέραν ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Καλῆς Ἐπιτυχίας.

Ἐνῷ εἰσηρχόμεθα εἰς τὸν κόλπον, μᾶς ἐδόθη χαιρετισμός, ἄξιος τῶν κατοίκων τοῦ ἀγρίου ἐκείνου τόπου. Ἐπάνω εἰς ἕνα βράχον, παρεμόνευαν ἄνθρωποι, κρυμμένοι μεταξὺ τῶν πυκνῶν δένδρων. Ὅτε τὸ πλοῖον ἐπέρασεν ἔμπροσθέν των, ἀνεπήδησαν ὅλοι ὁμοῦ, ἔτρεξαν πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ βράχου, ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, καὶ σείοντες τοὺς μανδύας των ἐκραύγασαν μίαν κραυγὴν δυνατὴν καὶ ἀλλόκοτον. Ἔπειτα παρηκολούθησαν τὸ πλοῖον, καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἦναψαν μεγάλην πυρὰν καὶ ἠκούσαμεν πάλιν τὴν ἀγρίαν κραυγήν των. Ὁ κόλπος εἰς τὸ βάθος του ἔχει ὁλόγυρα ὑψώματα σκεπασμένα ἀπὸ δάσος ἀπέραντον, πυκνὸν καὶ σκοτεινόν. Τὴν νύκτα ὁ ἄνεμος ἔπνεε σφοδρότατος. Ἐὰν ἤμεθα ἔξω, εἰς τὸ πέλαγος, δὲν ἠθέλαμεν καλοπεράσει. Ὁ κόλπος μας ἤξιζε τὸ ὄνομά του «Τῆς Καλῆς Ἐπιτυχίας».

Τὸ πρωῒ ὁ πλοίαρχος ἔστειλε λέμβον εἰς τὴν ξηρὰν

πρὸς συνεννόησιν μὲ τοὺς ἐγχωρίους. Ὅτε ἡ λέμβος ἐπλησίασεν, εἷς ἐκ τῶν τεσσάρων ἐκεῖ ἀγρίων ἐπροχώρησε πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἤρχισε νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ χειρονομῇ, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ποῦ νὰ διευθύνωμεν τὴν λέμβον. Ἅμα ἐπατήσαμεν τὴν γῆν, ἐφάνησαν καὶ οἱ τέσσαρες ὅτι ἐφοβήθησαν, ἐξηκολούθησαν ὅμως τὰς φωνὰς καὶ τὰς χειρονομίας των. Δὲν εἶχα ποτέ μου ἴδει θέαμα περιεργότερον. Δὲν ἐφανταζόμην ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι τόσον μεγάλη μεταξὺ τοῦ ἀγρίου καὶ τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου. Εἶναι μεγαλειτέρα τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ ἀγρίου ζώου καὶ τοῦ ἐξημερωμένου, καθόσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐπιδεκτικώτερος ἀναπτύξεως. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν τεσσάρων γέρων ἦτο προφανῶς ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας. Οἱ τρεῖς ἄλλοι ἦσαν νέοι ῥωμαλέοι, ὑψηλοῦ πολὺ ἀναστήματος καὶ οἱ τρεῖς. Μόνον των φόρεμα ἦτο μανδύας ἀπὸ δέρμα ἀγρίου λάμα (γουανάκου), μὲ τὴν προβειὰν ἔξωθεν. Τὸν μανδύαν τοῦτον κρατοῦν ἁπλῶς εἰς τὸν ὦμον, ὥστε τὰ στήθη των μένουν ἀσκεπῆ. Τὸ δέρμα των ἔχει τὸ κοκκινωπὸν χρῶμα τοῦ χαλκοῦ.

Ὁ γέρων εἶχε περὶ τὸ μέτωπον εἶδος διαδήματος ἀπὸ πτερὰ ἄσπρα· τὸ διάδημα τοῦτο συνεκράτει ἐν μέρει τὰς μαύρας, ἁδρὰς καὶ ἀνακατωμένας τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Τὸ πρόσωπόν του διεσταύρωναν δύο γραμμαὶ χρωματισμέναι· ἡ μία, χρώματος κοκκίνου ἀνοικτοῦ, ἐπήγαινεν ἀπὸ τὸ ἓν αὐτίον εἰς τὸ ἄλλο, ἐσκέπαζε δὲ καὶ τὸ ἄνω χεῖλός του· ἡ ἄλλη, ἄνωθεν καὶ παράλληλος τῆς πρώτης, ἦτο λευκή, ἐχρωμάτιζε δὲ καὶ

αὐτὰ τὰ βλέφαρά του. Οἱ νεώτεροι εἶχαν τὰ πρόσωπα στολισμένα μὲ γραμμὰς μαύρας. Καὶ οἱ τέσσαρες δὲ ἦσαν παρόμοιοι μὲ τοὺς διαβόλους, τοὺς ὁποίους βλέπομεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς εἰς θεατρικὰς παραστάσεις.

Ἡ ἔκφρασίς των ἐμαρτύρει φόβον, ἔκπληξιν, δυσπιστίαν. Ἐδοκιμάσαμεν νὰ τοὺς καθησυχάσωμεν διὰ τῆς προσφορᾶς ὀλίγου ὑφάσματος κοκκίνου. Τὸ ἥρπασαν ἀμέσως, τὸ ἔσχισαν, τὸ ἐμοιράσθησαν, τὸ ἔδεσαν περὶ τὸν λαιμόν των καί, εἰς ἔνδειξιν φιλίας, ὁ γέρων μας ἐπλησίασε, μᾶς ἐθώπευσε τὰ στήθη μὲ τὴν παλάμην του, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα του εἶδος φωνῆς,— περίπου καθὼς ὅταν προσκαλῶμεν τὰς ὄρνιθας διὰ νὰ τὰς θρέψωμεν. Ἐπεριπάτησα ὀλίγον ὁμοῦ μὲ τὸν γέροντα. Τοῦτο τὸν ηὐχαρίστησεν, ὥστε τὸ πρᾶγμα ἐπανελήφθη, ἐπὶ τέλους δὲ μὲ τὰς δύο του χεῖρας μοῦ ἐκτύπησε ταυτοχρόνως τὴν ῥάχιν καὶ τὸ στῆθος, τρεῖς φορὰς κατ' ἐπανάληψιν, καὶ ἔπειτα μοῦ ἐπρότεινε τὸ στῆθος διὰ νὰ κάμω καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον. Τοῦ ἀνταπέδωκα λοιπὸν τὴν φιλοφροσύνην, πρὸς ἄκραν του εὐχαρίστησιν.

Ἡ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων τούτων μόλις φαίνεται ἔναρθρος εἰς τὰς ἀκοάς μας. Ὁ περιηγητὴς Κοὺκ τὴν προσομοιάζει πρὸς τὸν θόρυβον, τὸν ὁποῖον κάμνει τις ὅταν καθαρίζῃ τὸν λάρυγγά του ἀπὸ φλέγματα. Ἀλλὰ βεβαίως ποτὲ Εὐρωπαῖος δὲν ἐκαθάρισε τὸν λάρυγγά του μὲ ἤχους τοιούτου εἴδους.

Εἶναι καθ' ὑπερβολὴν μιμητικοί. Ἅμα ἤκουαν κανένα ἀπὸ ἡμᾶς νὰ βήξῃ, νὰ χασμηθῇ, ἢ νὰ γελάσῃ, μᾶς

ἐμιμοῦντο ἀμέσως. Τινὲς τῶν ἰδικῶν μας ἤρχισαν νὰ ἀλλοιθωρίζουν ἢ νὰ κάμνουν μορφασμοὺς διαφόρους. Ὁ νεώτερος τῶν ἀγρίων (ὁ ὁποῖος εἶχεν ὅλον τὸ πρόσωπον μαυρισμένον, μὲ μίαν μόνην λευκὴν σειρὰν ἐπάνω εἰς τὰ βλέφαρα), κατώρθωσε νὰ κάμῃ μορφασμοὺς ἀπαραλλάκτους. Τὸ δὲ περιεργότερον, ἠδύναντο νὰ ἐπαναλαμβάνουν μὲ ἀξιοθαύμαστον ἀκρίβειαν—καὶ νὰ μὴ λησμονοῦν ἐπὶ ἀρκετὸν καιρὸν—πᾶσαν λέξιν πάσης φράσεως, τὴν ὁποίαν ἀπηυθύναμεν πρὸς αὐτούς. Καὶ ὅμως ἡμεῖς, οἱ Εὐρωπαῖοι, γνωρίζομεν πόσον δυσκόλως ἡ ἀκοή μας διακρίνει τὰς λέξεις γλώσσης ξένης. Τὸ προσὸν τοῦτο κατέχουν, ὡς φαίνεται, ἐν γένει, οἱ ἄγριοι. Μὲ τὴν ἰδίαν εὐκολίαν μιμοῦνται τὰ πάντα οἱ Κάφροι τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ τῆς Αὐστραλίας οἱ ἄγριοι μιμοῦνται τὸ βάδισμα καὶ τὴν στάσιν ἑκάστου ἀνθρώπου, εἰς τρόπον ὥστε ἀμέσως ἀναγνωρίζει τις περὶ τίνος πρόκειται. Πῶς ἐξηγεῖται τοῦτο; Φαίνεται ὅτι τὰ αἰσθητήρια καὶ αἱ παρατηρητικαὶ ἕξεις τῶν ἀγρίων ἔχουν, ὡς ἐκ τῆς ἀσκήσεως, ὀξύτητα μεγαλειτέραν ἢ αἱ τῶν πρὸ πολλοῦ πολιτισθέντων ἀνθρώπων.

Ὅτε εἷς ἐξ ἡμῶν ἤρχισε νὰ ψάλλῃ ᾆσμα, οἱ ἄγριοί μας τὰ ἔχασαν καθ' ἑαυτό. Μὲ ἴσην ἔκπληξιν μᾶς εἶδαν χορεύοντας. Ἀλλ' ὁ νεώτερος τῶν ἀγρίων ἐπείσθη εὐκόλως νὰ μᾶς παρακολουθήσῃ βαλσίζων. Μολονότι σπανιώτατα βλέπουν Εὐρωπαίους, ἐγνώριζαν καὶ ἐφοβοῦντο τὰ πυροβόλα μας. Ἀδύνατον νὰ τοὺς πείσωμεν νὰ λάβουν εἰς τὰς χεῖράς των ὅπλον. Μᾶς ἐζήτουν ὅμως μαχαίρας, ἐκφράζοντες διὰ σχημάτων τί

ἤθελαν, καὶ προφέροντες τὴν Ἱσπανικὴν ὀνομασίαν των : Cuchilla.

Δὲν ἀνέφερα ἀκόμη ὅτι ἐπὶ τοῦ πλοίου εἴχαμεν δύο ἐκ τῶν ἀγρίων τούτων.

Πρὸ τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς ὁ πλοίαρχος Φιτσρόης, ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου μας. Οἱ ἄγριοι ἔκλεψαν τότε μίαν λέμβον του, ὁ δὲ πλοίαρχος, διὰ νὰ τὴν ἀνακτήσῃ, συνέλαβεν ὡς ὁμήρους τινὰς τῶν ἀγρίων. Δύο ἐξ αὐτῶν καθὼς καὶ μίαν νέαν κόρην καὶ ἕνα μικρόν, τὸν ὁποῖον ἠγόρασεν ἀντὶ ἑνὸς κομβίου, τοὺς ἐκράτησε καὶ τοὺς μετέφερεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοὺς διδάξῃ καὶ ἀναθρέψῃ. Ἐκ τῶν δύο ἀνδρῶν ὁ εἷς ἀπέθανεν ἀπὸ εὐλογίαν. Τοὺς τρεῖς ἄλλους ὁ φιλάνθρωπος πλοίαρχός μας ἔφερε τώρα ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα των, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ χρησιμεύσουν ὡς ὄργανα πολιτισμοῦ. Τοὺς συνώδευε δὲ καὶ Ἄγγλος ἱεραπόστολος, ὀνόματι Ματθαῖος. Εἰς τὸν ἐπιζήσαντα ἄγριόν μας εἶχε δοθῇ τὸ ὄνομα *Μοναστηριώτης*, διότι εἰς τὸ μέρος ὅπου συνελήφθη οἱ βράχοι εἶχαν σχῆμα ὁμοιάζον μὲ ἐκκλησίαν ἢ μοναστήριον. Ὁ μικρὸς ἄγριος εἶχεν ὀνομασθῇ *Κουμπόπουλος* πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ τρόπου τῆς ἀγορᾶς του, ἡ δὲ νέα ἐλέγετο *Καλαθοῦνα*. (1)

Ὁ Μοναστηριώτης ἦτο κοντός, χονδρὸς καὶ πολὺ

---

(1) Διὰ τὰ ὀνόματα τῶν ἀγρίων τούτων, καθὼς καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς ὁμιλίας των, ἐννοεῖται ὅτι προσφεύγομεν εἰς λέξεις καὶ φράσεις ἀντιστοίχους.

δυνατός. Δὲν τοῦ ἔλειπε νοημοσύνη, ἀλλ' ἦτο συνήθως σκυθρωπός, σιωπηλὸς καὶ εἰς τὸ ἄκρον εὐερέθιστος. Φίλους εἶχε πολὺ ὀλίγους ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ τοὺς ἠγάπα πολύ. Ὁ Κουμπόπουλος ἦτο καὶ αὐτὸς ἐπίσης εὐερέθιστος, ὅλοι ὅμως ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸν ἐνοστιμεύοντο. Ἡ ἔκφρασίς του ἐμαρτύρει τὴν ἀγαθότητά του. Ἦτο εὔθυμος, ἐγέλα εὐκόλως, ἀλλὰ καὶ ἐλυπεῖτο ὅσους ἔπασχαν. Ὅτε ὁ καιρὸς ἦτο κακός, ὑπέφερα ἐνίοτε ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἤρχετο τότε ὁ Κουμπόπουλος πλησίον μου καὶ ἔλεγε μὲ φωνὴν θωπευτικὴν : «Καϋμένο, καϋμένο». Ἀλλ' ὅμως εὕρισκε τὸ θέαμά μου εἰς ἐκείνην τὴν κατάστασιν πολὺ γελοῖον. Ἔστρεφε λοιπὸν τὸ πρόσωπον διὰ νὰ κρύψῃ τὸ μειδίαμα ἢ τὸν γέλωτά του, καὶ ἔπειτα ἐπανελάμβανε, «Καϋμένο, καϋμένο». Ἦτο φιλόπατρις εἰς τὸ ἄκρον ὁ Κουμπόπουλος καὶ συχνάκις ἔπλεκε τὸν ἔπαινον τῆς πατρίδος καὶ τῆς φυλῆς του. Ἔλεγε, μὲ τὸ δίκαιόν του ὁ νέος, ὅτι εἰς τὸν τόπον του ἦσαν *πολλὰ δένδρα*, ἐξέφραζε δὲ περιφρόνησιν δι' ὅλας τὰς ἄλλας φυλὰς τῆς Γῆς τοῦ Πυρός. Διετείνετο μὲ ἔμφασιν ὅτι εἰς τὴν πατρίδα του δὲν ὑπῆρχε Διάβολος.

Ὁ Κουμπόπουλος ἦτο μικροῦ ἀναστήματος καὶ παχύς, ἦτο δὲ καὶ πολὺ φιλάρεσκος. Ἐφόρει πάντοτε τὰ χειρόκτιά του, ἐκτενίζετο μὲ προσοχήν, καὶ ἀπηλπίζετο ἐὰν ἔβλεπε κηλιδωμένα τὰ ὑαλιστερά του ὑποδήματα, ἠρέσκετο δὲ νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπόν του εἰς τὸν καθρέπτην. Εἴχαμεν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἕνα μικρὸν Ἰνδόν, ὁ ὁποῖος παρετήρησε τοῦτο καὶ συνήθιζε νὰ

περιπαίζῃ τὸν Κουμπόπουλον διὰ τὴν φιλαρέσκειάν του, ἐκεῖνος δὲ ἐπειράζετο καὶ ἐθύμωνε, καθόσον μάλιστα ἐζήλευε τὸν Ἰνδόν, διότι οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸν ἠγάπων. Ἀκόμη καὶ τώρα θαυμάζω, ὅταν ἀναλογίζωμαι τὰ πολλὰ προτερήματα τοῦ Κουμποπούλου μας. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν ἰδίαν φυλὴν καὶ νὰ εἶναι ὅμοιος μὲ τοὺς ἐλεεινοὺς ἀγριανθρώπους, τοὺς ὁποίους πρώτους συνηντήσαμεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός!

Ἡ δὲ Καλαθοῦνα ἦτο νέα σεμνή, μὲ τρόπους καλούς, καὶ ἡ ἔκφρασίς της ἦτο μᾶλλον εὐχάριστος, ἂν καὶ ἐνίοτε σκυθρωπή. Εἶχε μεγάλην εὐκολίαν εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ γλώσσας. Παρεκτὸς τῆς Ἀγγλικῆς, εἶχε μάθῃ ὀλίγα Ἱσπανικὰ καὶ ὀλίγα Πορτογαλλικά, κατὰ τὰς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὰς ὁποίας εἶχε μείνῃ εἰς Μοντεβίδεον καὶ εἰς τὸ Ρίον τῆς Βρασιλίας. Ὁ Μοναστηριώτης ὅμως δυσηρεστεῖτο πολὺ ἅμα ἔβλεπε κανένα νὰ τὴν περιποιῆται. Ἦτο ἀποφασισμένον ὅτι θὰ τὴν ἐνυμφεύετο ἅμα ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα των.

Μολονότι καὶ οἱ τρεῖς ὡμίλουν καὶ ἐκαταλάμβαναν ἀγγλικά, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μᾶς δώσουν πληροφορίας σαφεῖς περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν ὁμοφύλων των. Τοῦτο, ἐν μέρει, ἕνεκα τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ συλλάβῃ ὁ νοῦς των δύο ἰδέας συγχρόνως. Ὅσοι συναναστρέφονται μικρὰ παιδία, γνωρίζουν πόσον σπανίως δύνανται νὰ δώσουν ἀπάντησιν ἀκριβῆ εἰς τὰ ἁπλούστερα πράγματα· καθώς, λόγου χάριν, ἐὰν πρᾶγμά τι εἶναι ἄσπρον ἢ μαῦρον. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε μὲ τοὺς τρεῖς ἐκείνους, καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνακαλύ-

ψωμεν δι' ἐρωταποκρίσεων ἐὰν ἐννοοῦμεν καλῶς ὅ,τι μᾶς ἔλεγαν. Ἀλλ' ἐὰν αἱ ἰδέαι των δὲν ἦσαν σαφεῖς, ἡ ὅρασίς των ὅμως ἦτο ἀξιοθαύμαστος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ναυτικοί, ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς ἀσκήσεως, διακρίνουν μακρόθεν τὰ ἀντικείμενα, πολὺ καλλίτερον ἢ οἱ ἄνθρωποι τῆς ξηρᾶς. Ὁ Μοναστηριώτης καὶ ὁ Κουμπόπουλος ὑπερέβαιναν εἰς τοῦτο ὅλους τοὺς ναύτας μας. Πολλάκις δὲν τοὺς ἐπίστευαν οἱ ναῦται ὅτε ἔλεγαν ὅτι βλέπουν τι εἰς μεγάλην ἀπόστασιν. Πάντοτε ὅμως τὸ τηλεσκόπιον τοὺς ἐδικαίωνε.

Ἦτο πολὺ περίεργος ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον οἱ ἄγριοι ὑπεδέχθησαν τὸν Κουμπόπουλον, ὅτε κατὰ πρῶτον τὸν ἀπεβιβάσαμεν εἰς τὴν ξηράν. Εἶδαν ἀμέσως ὅτι δὲν ἦτο καθὼς ἡμεῖς, καὶ ἀντήλλαξαν περὶ τούτου πολλὰ λόγια ἀναμεταξύ των· ὁ γεροντότερος τῶν ἀγρίων ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Κουμπόπουλον λογύδριον ἐκτεταμένον, διὰ νὰ τὸν προτρέψῃ, ὡς φαίνεται, νὰ μείνῃ πλησίον των. Ἀλλ' ἐκεῖνος μόλις κατελάμβανε τὴν γλῶσσάν των, ἐφαίνετο δὲ ὡσὰν νὰ ἐντρέπετο διὰ τοὺς συμπατριώτας του.

Ὅτε μετ' ὀλίγον ἀπεβιβάσθη καὶ ὁ Μοναστηριώτης, τὸν παρετήρησαν καὶ ἐκεῖνον μὲ τὴν αὐτὴν προσοχήν. Παρέβαλαν τὸ χρῶμά του πρὸς τὸ ἰδικόν μας. Εἷς ἐξ ἡμῶν ἐγύμνωσε τὸν βραχίονά του· ἡ λευκότης του τοὺς ἐξίππασε. Ὑποπτεύομαι ὅτι ἐξέλαβαν ὡς γυναῖκας δύο ἢ τρεῖς τοῦ πληρώματος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πλέον μικρόσωμοι καὶ ξανθότεροι, μολονότι εἶχαν μεγάλας γενειάδας. Ὁ ὑψηλότερος τῶν ἀγρίων ἐφαί-

νετο ὑπερηφανευόμενος διότι ἐθαυμάσαμεν τὸ ἀνάστημά του. Τὸν ἐβάλαμεν ῥάχιν πρὸς ῥάχιν μὲ τὸν ὑψηλότερον τῶν ναυτῶν μας διὰ νὰ συγκρίνωμεν τὸ ὕψος των, ἐκεῖνος δὲ ἐφρόντισε νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἀνηφορικώτερον μέρος, καὶ ἐστηρίζετο εἰς τὰ δάκτυλα τῶν ποδῶν του διὰ νὰ κερδήσῃ εἰς ὕψος. Ἤνοιξε τὸ στόμα διὰ νὰ δείξῃ τοὺς ὀδόντας του, καὶ ἐστράφη διὰ νὰ τὸν θαυμάσωμεν καὶ ἐκ τοῦ πλαγίου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐδοκίμασα νὰ εἰσχωρήσω ὀλίγον εἰς τὰ ἐνδότερα. Τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς δύναταί τις νὰ περιγράψῃ ὡς χώραν ὀρεινήν, ἐν μέρει καταποντισθεῖσαν, εἰς τρόπον ὥστε κόλποι βαθεῖς κατέχουν τὴν θέσιν ὅπου ἀλλέως θὰ ἦσαν κοιλάδες. Τὰ βουνά, ἐξαιρουμένης τῆς πρὸς τὸ πέλαγος δυτικῆς παραλίας, εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ δάσος ἀδιάκοπον καὶ ἀπέραντον. Τὸ δάσος ἀναβαίνει εἰς ὕψος 300 ἕως 450 μέτρων, ἔπειτα ἔρχεται σειρὰ γῆς γυμνῆς, ὅπου βλαστάνουν φυτὰ ὀρεινά, ὑψηλότερα δὲ εἶναι ἡ σειρὰ τῆς αἰωνίου χιόνος. Σπανιώτατα εὑρίσκει τις καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν χώραν μικρὰν ἔκτασιν γῆς ἐπιπέδου. Δύο μόνον μέρη τοιούτου εἴδους ἀνεκάλυψα. Καὶ εἰς τὰ δύο, καθὼς καὶ παντοῦ ἀλλοῦ, ἡ ἐπιφάνεια ἀποτελεῖται ἀπὸ στρῶμα παχὺ φυτώδους καυσίμου χώματος. Καὶ ἐντὸς τοῦ δάσους ἡ γῆ εἶνε ἐπίσης σκεπασμένη ἀπὸ στρῶμα βαθὺ φυτικῶν οὐσιῶν, εὑρισκομένων εἰς διαρκῆ ἀποσύνθεσιν,—καὶ τόσον ὑγρῶν, ὥστε οἱ πόδες βυθίζονται ἀνὰ πᾶν βῆμα.

Ἀφοῦ ἐπείσθην ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ διασχίσω τὸ

δάσος, ἠκολούθησα τὴν κοίτην ἑνὸς χειμάρρου. Κατ' ἀρχὰς ἦτο δυσκολωτάτη ἡ ἀναρρίχησίς μου ἀπὸ καταρράκτην εἰς καταρράκτην καὶ ὑπεράνω σωρείας μεγάλων κορμῶν δένδρων κατεστραμμένων· ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον, ἀνῆλθα εἰς κοίτην πλέον ἀνοικτήν, ὅπου τὰ νερὰ εἶχαν λειάνει τὰς ὄχθας. Ἐξηκολούθησα μὲ κόπον ν' ἀναβαίνω ἐπὶ μίαν ὥραν. Ἡ θέα ἐκεῖ ἀντήμειψε τὸν κάματόν μου. Τὸ σκιερὸν βάθος τῆς φάραγγος συνηρμόζετο πρὸς τὰ πάμπολλα σημεῖα βιαίας καταστροφῆς. Ἑκατέρωθεν αἱ πλευραὶ τῶν βουνῶν παρίσταναν σωροὺς βράχων μεγαλοπρεπῶν καὶ δένδρων ἀναποδογυρισμένων. Ἄλλα δένδρα, ὄρθια ἀκόμη, ἐφαίνοντο ἕτοιμα καὶ αὐτὰ νὰ πέσουν. Ἡ πυκνὴ ἐκείνη ἀνάμιξις δένδρων ζώντων καὶ νεκρῶν μοῦ ἔφερεν εἰς τὸν νοῦν τὰ δάση τῶν τροπικῶν,—μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ἐδῶ, εἰς αὐτὰς τὰς ἐρημίας, ὁ Θάνατος καὶ ὄχι ἡ Ζωὴ ἐφαίνετο ὅτι κυριαρχεῖ. Ἀκολουθῶν τὴν κοίτην τοῦ χειμάρρου, ἔφθασα εἰς μέρος ὅπου τὸ κατρακύλισμα κορμῶν εἶχεν ἀνοίξει εἶδος δρόμου αναμέσον τοῦ δάσους. Ἀνέβην ἐκεῖθεν εἰς ὕψος ἀρκετόν, ὁπόθεν εἶχα κάτωθέν μου μέγα μέρος τοῦ δάσους. Τὰ δένδρα εἶναι ὅλα ἑνὸς εἴδους ὀξυᾶς. Ἡ ὀξυὰ αὐτὴ διατηρεῖ τὸ φύλλωμά της καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Τὸ βαθὺ πράσινον χρῶμά της κλίνει πρὸς τὸ κίτρινον. Ἡ ἀπέραντος μονοτονία τοῦ χρώματος τούτου ἐπηύξανε τὴν μελαγχολικὴν ὄψιν τοῦ θεάματος. Ἄλλως, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου σπανίως φέρουν ἐκεῖ τὴν λάμψιν τῆς ζωῆς.

Τὴν 21ην Δεκεμβρίου τὸ πλοῖόν μας ἀνείλκυσε τὴν

γκυραν. Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν οὔριος ἐξ ἀνατολῶν καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, τὴν 3ην ὥραν μ.μ., παρεκάμψαμεν τὸ ἀνεμόδαρτον ἀκρωτήριον Χόρν. Ἡ ἑσπέρα ἦτο λαμπρά, ὁ οὐρανὸς καθαρὸς καὶ ὡραία ἡ θέα τῶν πέριξ νήσων. Ἀλλὰ τὸ ἀκρωτήριον ἀπῄτει νὰ πληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν φόρον μας εἰς τὴν κακήν του φήμην καὶ μᾶς ἔστειλε, περὶ δυσμὰς ἡλίου, ἄνεμον φοβερόν. Διὰ ν' ἀποφύγωμεν τὸν κίνδυνον, ἐστρέψαμεν τὴν πρῷραν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, τὴν δὲ ἐπομένην ἡμέραν ἐγυρίσαμεν πάλιν καὶ εἴδαμεν ἐκ νέου τὸ ἀκρωτήριον, ἀλλὰ τὸ εἴδαμεν τώρα ὑπὸ τὴν συνήθη ἀγρίαν μορφήν του, σκεπασμένον ἀπὸ ὁμίχλην, καὶ μὲ ἀνεμοταραχὴν καὶ θαλασσοταραχὴν ὁλόγυρά του. Μαῦρα σύννεφα μέγιστα ἐκυλίοντο εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ βροχὴ μὲ χάλαζαν μᾶς ἐμάστιζε,— τόσον ῥαγδαία, ὥστε ὁ πλοίαρχος ἔκρινε καλὸν νὰ καταφύγωμεν εἰς ἔρημον πλησίον λιμένα, ὅπου ἐρρίψαμεν τὴν ἄγκυραν τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Τὰ νερὰ ἐκεῖ ἦσαν ἥσυχα. Μόνον πνοαὶ δυναταὶ ἀνέμου, χυνόμεναι ἀπὸ τὰ πέριξ βουνά, μᾶς ἔσειαν ποὺ καί που τὸ πλοῖον, ἐνθυμίζουσαι τὴν ἔξω τρικυμίαν.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἄκρα τῆς καταποντισθείσης σειρᾶς βουνῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἀνέφερα. Πλησίον εἰς τὸν λιμένα μας ὑψώνετο ἀποτόμως ὄρος πυραμιδοειδές, ὕψους 500 περίπου μέτρων.

Αἱ πέριξ νῆσοι εἶναι βράχοι κωνικοί. Ὁ λιμὴν ὅπου κατεφύγαμεν ὀνομάζεται *λιμὴν τῶν Καλυβῶν,* διότι

ὑπάρχουν ἐκεῖ ὀλίγαι καλύβαι. Ὅλοι ὅμως οἱ ἐκεῖ ὅρμοι ἠδύναντο, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, νὰ φέρουν τὸ αὐτὸ ὄνομα. Οἱ κάτοικοι, τρεφόμενοι μόνον μὲ ὀστρακόδερμα, ἀναγκάζονται διαρκῶς νὰ ἀλλάζουν τόπον διαμονῆς, ἀλλ' ἐπιστρέφουν συνήθως εἰς τὰ ἴδια μέρη, — καθὼς μαρτυρεῖται ἀπὸ τοὺς μεγάλους εἰς διάφορα μέρη σωροὺς ὀστράκων. Οἱ τοιοῦτοι σωροὶ διακρίνονται συχνάκις πολὺ μακρόθεν, χάρις εἰς τὸ λαμπρὸν πράσινον χρῶμα φυτῶν τινων, τὰ ὁποῖα πάντοτε βλαστάνουν ἐπάνω των. Μεταξὺ τῶν φυτῶν τούτων εἶναι δύο εἴδη καταλληλότατα πρὸς τροφήν, τὸ ἀγριοσέλινον καὶ ἓν ἄλλο χόρτον. Ἀλλ' οἱ ἄγριοι δὲν ἀνεκάλυψαν ἀκόμη τὴν χρῆσίν των.

Ἡ καλύβη τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς ὁμοιάζει πολὺ πρὸς θημωνιάν. Τὸ σχῆμά της καὶ αἱ διαστάσεις εἶναι αἱ ἴδιαι. Συνίσταται ἀπὸ ὀλίγους κλῶνας σπασμένους, στηλωμένους εἰς τὴν Γῆν, στεγάζεται δὲ ἀπὸ τὸ ἓν μόνον μέρος μὲ ὀλίγα καλάμια, πλεγμένα μὲ χόρτα. Μιᾶς ὥρας τὸ πολὺ ἐργασία ἀρκεῖ πρὸς κατασκευὴν τοιαύτης καλύβης, ἡ ὁποία συνήθως χρησιμεύει δι' ὀλίγων μόνον ἡμερῶν κατοικίαν. Εἰς ἓν μέρος εἶδα καλύβην τόσον μικρὰν καὶ χαμηλήν, ὥστε ἐφαίνετο μᾶλλον ὡς καταφύγιον λαγοῦ. Ὁ κύριός της βεβαίως θὰ ἔζη μόνος. Ὁ Μοναστηριώτης εἶπεν ὅτι θὰ ἦτο «κακὸ ἄθρωπο» καὶ ὅτι θὰ εἶχε κλέψη τίποτε. — Εἰς τὴν δυτικὴν ὅμως παραλίαν αἱ καλύβαι εἶναι καλλίτεραι καὶ στεγάζονται μὲ δέρματα φώκης.

Εἰς τὸν λιμένα τοῦτον ἐμείναμεν ἀρκετὰς ἡμέρας, ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας. Τὸ κλῖμα εἶναι ἀθλιώτατον. Εἶχεν ἤδη παρέλθει τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον, ἀλλ' ἐν τούτοις καθημέραν ἔπιπτε χιὼν εἰς τὰ βουνά, εἰς δὲ τὰς κοιλάδας νερόχιονον. Αἱ νύκτες ἦσαν ψυχρόταται. Ἡ δὲ ὑγρασία καὶ ἡ ἀκαταστασία τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς λάμψεως τοῦ ἡλίου ἐπροξένουν τόσον κακὴν ἐντύπωσιν, ὥστε ἐφανταζόμεθα τὸ κλῖμα χειρότερον ἀκόμη ἀπὸ ὅ,τι πραγματικῶς ἦτο.

Μίαν ἡμέραν ἐνῷ ἐπηγαίναμεν μὲ τὴν λέμβον πρὸς μίαν τῶν παρακειμένων νήσων, συνηντήθημεν μὲ πλοιάριον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἓξ ἐντόπιοι. Δὲν εἶχα ποτέ μου ἴδει ὄντα ἐλεεινότερα. Εἰς τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν φοροῦν, καθὼς ἀνέφερα, μανδύας ἀπὸ δέρμα λάμα, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν σκεπάζονται μὲ δέρματα φώκης. Ἀλλ' εἰς τὰ κεντρικὰ αὐτὰ μέρη τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς οἱ ἄνδρες ἔχουν ὡς μόνον ἔνδυμα ἓν τεμάχιον δέρματος φώκης, ὄχι μεγαλείτερον ἀπὸ μανδῆλι, τὸ προσαρμόζουν δὲ εἰς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος μὲ σπάγγον καὶ τὸ σύρουν ἄλλοτε πρὸς τὸ στῆθος καὶ ἄλλοτε πρὸς τὴν ῥάχιν, ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, ἀναλόγως τοῦ ἀνέμου καὶ τοῦ ψύχους. Ἀλλ' οἱ ἓξ ἐκεῖνοι ἄγριοι ἦσαν ὁλόγυμνοι. Ἔβρεχε ῥαγδαίως· ἡ βροχὴ καὶ ὁ ἀφρὸς τῶν κυμάτων κατέβρεχαν τὰ γυμνά των μέλη.

Εἰς ἕνα ἄλλον κολπίσκον, ἐκεῖ πλησίον, εἶδα νέαν γυναῖκα νὰ στέκη ὥραν πολλήν, ἀπὸ περιέργειαν καὶ μόνον, διὰ νὰ μᾶς βλέπη μακρόθεν. Ἐθήλαζε τὸ

νεογέννητον βρέφος της, ἡ δὲ παγωμένη βροχὴ ἔπιπτε καὶ ἀνελύετο βαθμηδὸν εἰς τὰ γυμνά της στήθη καὶ εἰς τὰ ἀσκεπῆ μέλη τοῦ βρέφους της. Ἰδοὺ πῶς ἀναπτύσσονται τὰ ἄθλια αὐτὰ πλάσματα κατὰ τὴν αὔξησίν των καὶ πῶς γίνονται ὅπως τοὺς εἶδα, μὲ τὰ φρικώδη των πρόσωπα πασαλειμμένα μὲ χρώματα διάφορα, μὲ τὸ σῶμα βρωμερὸν καὶ λυγδερόν, μὲ τὴν κόμην πηκτήν, τὴν φωνὴν βραγχνὴν καὶ ἀγρίαν, καὶ μὲ τὰς βιαίας χειρονομίας των. Ὅταν τοὺς βλέπῃ τις, διστάζει νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶναι ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ καθὼς ἡμεῖς, καὶ κάτοικοι τοῦ αὐτοῦ κόσμου. Ὁποίαν ἆρά γε εὐχαρίστησιν εὑρίσκουν τοιοῦτοι ἄγριοι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς ; Τὴν νύκτα, πέντε ἢ ἓξ ὁμοῦ, μόλις προφυλαττόμενοι ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὸ ψῦχος τοῦ δριμυτάτου κλίματός των, σωριάζονται ἐπάνω εἰς τὸ ὑγρὸν χῶμα ὡς νὰ ἦσαν κτήνη. Χειμῶνα καὶ θέρος, ἡμέραν ἢ νύκτα, ὅταν ἀποσύρωνται τὰ νερὰ τῆς παλιρροίας, ἀνάγκη νὰ ζητοῦν, τὸ φαγητόν των συνάζοντες ὀστρακόδερμα εἰς τοὺς βράχους. Ὀλίγα μανιτάρια καὶ ἀνούσιοί τινες καρποὶ ἄγριοι ποικίλλουν ποὺ καί που τὴν τροφήν των. Ἐάν ποτε φονεύσουν φώκην, ἢ ἐὰν τὸ σαπημένον πτῶμα φαλαίνης εὑρεθῇ εἰς τὰ παράλιά των, τότε εἶναι δι' αὐτοὺς ἑορτὴ καὶ πανήγυρις !

Συχνάκις ὑποφέρουν ἀπὸ πεῖναν. Ὁ πλοίαρχος Λῶ, —γνωστός μου κυνηγὸς φωκῶν, πολλάκις ἐπισκεφθεὶς αὐτὰ τὰ μέρη,— μοῦ διηγήθη ὅτι εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν συνήντησε μίαν φορὰν ἄθροισμα 150 περίπου

ἀγρίων εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν. Δὲν εἶχαν σχεδὸν σάρκα ἐπάνω των. Σειρὰ τρικυμιῶν ἐμπόδισε τὰς γυναῖκάς των νὰ εὕρουν ὀστρακόδερμα εἰς τοὺς βράχους, οἱ δὲ ἄνδρες δὲν ἠδυνήθησαν μὲ τὰ πλοιάριά των νὰ κυνηγήσουν φώκας. Μίαν πρωΐαν ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐξεκίνησαν πεζοὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς. Μετὰ πέντε ἡμέρας ἐπέστρεψαν κατάκοποι. Ὁ καθεὶς των ἔφερε τεμάχιον τετράγωνον σαπημένου κρέατος φαλαίνης, μὲ τρύπαν εἰς τὸ μέσον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχαν περασμένην ὁ καθεὶς τὴν κεφαλήν του. — Ὁ γεροντότερος τῶν ἀγρίων ἔκοψε τὸ κρέας τοῦτο εἰς μικρὰ τεμάχια καὶ συγχρόνως ἐψιθύριζεν εἶδος ἐξορκισμοῦ ἢ προσευχῆς. Ἔπειτα τὰ ἔψησεν ὀλίγον καὶ τὰ ἐμοίρασεν εἰς τοὺς πεινασμένους συντρόφους του, οἱ ὁποῖοι ἐν τῷ μεταξὺ ἐκάθηντο ὀλόγυρα σιωπῶντες. Ὁ κ. Λῶ νομίζει ὅτι, ὁπόταν φάλαινα νεκρὰ πέσῃ εἰς τὰ παράλιά των, οἱ ἐντόπιοι θάπτουν εἰς τὴν ἄμμον μέγα μέρος της διὰ νὰ τὸ ἔχουν εἰς καιρὸν πείνης.

Αἱ διάφοροι φυλαί, ὅταν εὑρίσκωνται εἰς πόλεμον ἀναμεταξύ των, εἶναι ἀνθρωποφάγοι. Ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Κουμποπούλου, καὶ ἑνὸς ἄλλου μικροῦ ἀγρίου, τὸν ὁποῖον εἶχε παραλάβει ὁ κ. Λῶ, φαίνεται βέβαιον ὅτι, ὅταν ἐπικρατῇ πεῖνα, τὸν χειμῶνα, φονεύουν καὶ τρώγουν τὰς γραίας των, πρὶν φάγουν τοὺς σκύλους των. Ὁ μικρὸς τοῦ κ. Λῶ, ἀποκρινόμενος εἰς ἐρώτησίν του, διατὶ δὲν τρώγουν πρῶτα τοὺς σκύλους, ἀπεκρίθη: «Σκύλοι πιάνουν φώκας, γρηαὶς ὄχι». Ἀπὸ δὲ τὴν περιγραφήν του περὶ τοῦ πῶς τὰς θανατώνουν,

φαίνεται ὅτι τὰς κρατοῦν ἐπάνω ἀπὸ καπνὸν μέχρις οὗ πνιγοῦν. Ἐμιμεῖτο τὰς κραυγάς των, ἀστεϊζόμενος, καὶ ἐδείκνυε ποῖα μέρη τοῦ σώματός των ἦσαν τὰ νοστιμώτερα. Ὅσον φρικτὸς καὶ ἂν εἶναι ὁ τοιοῦτος θάνατος, φρικτότερος ἀκόμη θὰ εἶναι ὁ τρόμος τῶν δυστυχῶν ἐκείνων γυναικῶν, ὅταν ἔρχεται ὥρα πείνης. Φεύγουν ἐνίοτε εἰς τὰ βουνὰ διὰ νὰ σωθοῦν, ἀλλ' οἱ ἄνδρες τὰς κυνηγοῦν καὶ τὰς φέρουν ὀπίσω εἰς τὸν θάνατον.

Ὅσοι ἐπεσκέφθησαν τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, δὲν ἠδυνήθησαν ἕως τώρα νὰ ἐξακριβώσουν ἂν οἱ κάτοικοί της ἔχουν ἰδέαν τινὰ περὶ μελλούσης ζωῆς. Ἐνίοτε θάπτουν τοὺς νεκρούς των εἰς σπήλαια, ἄλλοτε εἰς τὰ ὀρεινά των δάση. Ἀλλ' ἄγνωστον ἂν τελοῦνται κηδεῖαι. Ὁ Κουμπόπουλος δὲν ἔτρωγε πτηνὰ τῆς ξηρᾶς, διότι «τρώγουν ἀποθαμένους». Ἀποφεύγουν δὲ νὰ ὁμιλοῦν περὶ τῶν νεκρῶν.

Δὲν εἴδαμεν ποτὲ νὰ τελοῦν θρησκευτικήν τινα λατρείαν, παρεκτὸς ἂν εἶχε τοιοῦτον χαρακτῆρα ὁ ψιθυρισμὸς τοῦ γέροντος, ὅτε ἔκοπτε τῆς φαλαίνης τὸ κρέας. Πᾶσα φυλὴ ἔχει ἕνα εἴτε μάγον εἴτε ἰατρόν, τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν κατωρθώσαμεν ποτὲ νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς τὸ ὑπούργημα. Ὁ Κουμπόπουλος, καθὼς ἀνέφερα, δὲν ἐπίστευεν εἰς τὸν Διάβολον, ἐπίστευεν ὅμως εἰς τὰ ὄνειρα. Ἀλλ' οἱ ἄγριοί μας δὲν ἦσαν δεισιδαιμονέστεροι ἀπὸ μερικοὺς ναύτας μας· ὁ γέρων ναύκληρός μας ἀπέδιδεν ἀδιστάκτως τὰς τρικυμίας, ὅσαι μᾶς ἐβασάνισαν πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Χόρν, εἰς τὴν παρουσίαν τῶν

ἀγρίων μας τούτων ἐπὶ τοῦ πλοίου. Μόνη περίστασις κατὰ τὴν ὁποίαν εἶδά τι παραπλήσιον πρὸς αἴσθημα θρησκευτικὸν ἦτο ἡ ἔκφρασις τοῦ Μοναστηριώτου, ὅτε ὁ ἰατρός μας ἐφόνευσεν ὀλίγα μικρὰ παππάκια διὰ νὰ τὰ ταριχεύσῃ, ὡς δείγματα ζωολογικά. «Ὦ! εἶπε. Τώρα βροχή, χιόνια, ἀέρας πολύ!» Δηλαδή, ἐπερίμενεν ἀντίποινα δι' ἐκείνην τὴν σπατάλην τροφῆς. Διηγήθη δὲ τότε, μὲ ζωηρότητα καὶ ἔξαψιν, ὅτι μίαν ἡμέραν ὁ ἀδελφός του ἐπέστρεψε πρὸς τὴν παραλίαν νὰ πάρῃ πτηνὰ τὰ ὁποῖα εἶχε φονεύσει καὶ ἀφήσει ἐκεῖ, ὅτε εἶδεν ἐξαίφνης νὰ πετοῦν ὑψηλὰ τὰ πτερά των. «Ὁ ἀδελφός μου», —ἔλεγεν ὁ Μοναστηριώτης, μιμούμενος τὰς κινήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, —«εἶπε μέσα του, τί τοῦτο;» καὶ ἀνέβη εἰς ἕνα βράχον καὶ εἶδεν εἰς τὸ παράλιον «ἕνα ἀγριάνθρωπον» κλέπτοντα τὰ πτηνά του, καὶ τότε ἔρριψε κάτω μίαν μεγάλην πέτραν καὶ ἐσκότωσε τὸν ἀγριάνθρωπον. Κατόπιν ὅμως, ἔλεγεν ὁ Μοναστηριώτης, ἔγειναν μεγάλαι τρικυμίαι καὶ ἔπεσαν πολλαὶ βροχαὶ καὶ χιόνες. Μὲ ἄλλους λόγους, ἐφαίνετο πιστεύων ὅτι τὰ στοιχεῖα ἦσαν τὰ ὄργανα τῆς τιμωρίας διὰ τὸ ἀδίκημα. Ἐκ τούτου δύναταί τις νὰ φαντασθῇ πῶς, εἰς βαθμὸν κατά τι ἀνώτερον ἀναπτύξεως, οἱ ἄνθρωποι προσωποποιοῦν τὰ στοιχεῖα.

Ἀλλὰ τί ἦτο ὁ *ἀγριάνθρωπος* τοῦ Μοναστηριώτου δὲν ἠδυνήθην ποτὲ νὰ ἐννοήσω ἀκριβῶς. Ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τὸν ὁποῖον εἶχε δώσει εἰς τὸν κτίστην τῆς μικρᾶς καλύβης, ἔκλινα νὰ πιστεύσω ὅτι καὶ ὁ μὲν καὶ ὁ δὲ ἦσαν κλέπται διωγμένοι ἀπὸ τὴν φυλήν των.

Ἀλλὰ μοῦ φέρουν ὡς πρὸς τοῦτο δισταγμοὺς ἄλλαι ἐπίσης συγκεχυμέναι ἐκφράσεις τῶν ἀγρίων μας, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν φρονῶ ἀπίθανον ὅτι οἱ μυστηριώδεις ἐκεῖνοι ἀγριάνθρωποι ἦσαν φρενοβλαβεῖς.

Αἱ διάφοροι φυλαὶ τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς δὲν ἔχουν ἀρχηγὸν οὔτε διοίκησιν. Καὶ ὅμως ἑκάστη αὐτῶν εἶναι περικυκλωμένη ἀπὸ ἄλλας φυλὰς ἐχθρικάς, λαλούσας διαλέκτους διαφόρους καὶ χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ ζώνης ἐρήμου χώρας οὐδετέρας. Αἰτία τῶν πολέμων των εἶναι ὁ ἀγὼν πρὸς εὕρεσιν τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως. Ὁ τόπος των εἶναι σωρὸς βράχων ἀποτόμων, βουνῶν ὑψηλῶν καὶ δασῶν πυκνοτάτων, ἡ δὲ ὁμίχλη καὶ αἱ καταιγίδες δὲν ἔχουν τέλος. Μόνη κατοικήσιμος γῆ εἶναι ἡ πετρώδης παραλία. Πρὸς εὕρεσιν τροφῆς ἀναγκάζονται νὰ πλανῶνται αἰωνίως ἀπὸ ἓν μέρος εἰς ἄλλο, τόσον δὲ ἀπότομοι καὶ ἄβατοι εἶναι οἱ κρημνοὶ οἱ χωρίζοντες τὰ κατοικήσιμα μέρη τῆς παραλίας, ὥστε μόνον μὲ τὰ ἄθλιά των πλοιάρια ἠμποροῦν νὰ μετατοπίζωνται. Ἄλλως δὲν συναισθάνονται τὴν ἀνάγκην μονίμου κατοικίας, δὲν ἔχουν δὲ οὔτε τὴν συναίσθησιν τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης. Οἱ ἄνδρες μεταχειρίζονται τὰς γυναῖκάς των ὡς κτήνη. Ἀξιωματικὸς τοῦ πλοίου μας εἶδε μίαν ἡμέραν, εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν, μητέρα φέρουσαν εἰς τὴν ἀγκάλην τὸ αἱματωμένον σῶμα τοῦ ἀποθνήσκοντος τέκνου της, ἀφοῦ ὁ σύζυγός της συνέτριψε τὴν κεφαλήν του εἰς τοὺς βράχους, διότι ἄφησε νὰ τοῦ πέσουν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ αὐγὰ πτηνῶν θαλασσίων, τὰ ὁποῖα τοῦ εἶχε δώσει νὰ κρατῇ. Τί φρι-

κωδέστερον νὰ φαντασθῇ τις ! Ἀπὸ τοιούτους ἀνθρώπους τί ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ περιμένῃ ; Εἰς τί θ' ἀνυψωθῇ ἡ φαντασία των, τί θὰ συγκρίνῃ ὁ νοῦς των, τί θὰ κρίνῃ τὸ λογικόν των ; Ἡ ἐπιδεξιότης των εἰς περιωρισμένα τινὰ πράγματα εἶναι ἴση, ἐπάνω κάτω, μὲ τὸ ἔμφυτον τῶν ζῴων, καθόσον δὲν ἀναπτύσσεται μὲ τὴν πεῖραν. Τὸ ἐντεχνότερον κατασκεύασμά των εἶναι τὰ πλοιάριά των· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εἶναι ἕως σήμερον ἀπαράλλακτα καθὼς τὰ εἶδε καὶ τὰ περιέγραψεν ὁ περιηγητὴς Δράκος πρὸ 250 ἐτῶν !

Βλέπων τις τοὺς ἀγρίους τούτους ἐρωτᾷ καθ' ἑαυτόν: Πόθεν ἦλθαν ; Τί παρεκίνησε, τί ἠνάγκασεν ἀνθρώπους ζῶντας εἰς μέρη εὐδαιμονέστερα νὰ τὰ παραιτήσουν, νὰ διασχίσουν τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικήν, νὰ ἐφεύρουν τὴν ναυπηγίαν σκαφῶν ἀγνώστων εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Περουβίας, τῆς Χιλῆς καὶ τῆς Βρασιλίας, καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς μίαν τῶν πλέον ἀπαισίων χωρῶν τῆς ὑδρογείου σφαίρας ! Ἀλλ' αἱ σκέψεις αὐταὶ στεροῦνται ἴσως βάσεως, καθότι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὀλιγοστεύει ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρός· τὸ δὲ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἀπολαμβάνουν καὶ αὐτοί, ὁπωσδήποτε, μίαν δόσιν εὐτυχίας τόσης, ὥστε νὰ μὴ τοὺς εἶναι βάρος ἡ ζωή. Ἡ φύσις κάμνει τὴν Συνήθειαν παντοδύναμον, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τῆς Συνηθείας κληρονομικά, ὥστε κατήντησαν νὰ προσαρμοσθοῦν καὶ ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ κλῖμα καὶ πρὸς τὰ προϊόντα τοῦ ἐλεεινοῦ τούτου τόπου.

Ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας ἐμείναμεν ἓξ ἡμέρας εἰς τὸν λιμένα τῶν Καλυβῶν. Τὴν 30 Δεκεμβρίου ἀπεπλεύσαμεν. Ὁ πλοίαρχός μας ἤθελε νὰ διευθυνθῶμεν πρὸς δυσμὰς διὰ ν' ἀποβιβάσωμεν εἰς τὴν πατρίδα των τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Καλαθούναν. Ἀλλὰ μᾶς ἦλθαν τρικυμίαι ἀλλεπάλληλοι, εἴχαμεν δὲ καὶ τὰ ῥεύματα ἐναντίον μας.

Τὴν 11ην Ἰανουαρίου 1833 κατωρθώσαμεν, ἐπὶ τέλους, νὰ πλησιάσωμεν, καὶ ἐβλέπαμεν εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μιλίων τὰ βουνὰ τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅτε ἔξαφνα ἄνεμος φοβερὸς μᾶς ἠνάγκασε νὰ ποδίσωμεν. Τὰ κύματα εἰς τὴν ἀπέχουσαν παραλίαν ἦσαν τρομερά. Ἐβλέπαμεν τὸν ἀφρὸν ν' ἀναβαίνῃ εἰς βράχους ὕψους ἑξήκοντα μέτρων. Τὴν 12ην ἡ τρικυμία ἔλαβε διαστάσεις ἐπικινδύνους. Δὲν ἠξεύραμεν πλέον ποῦ εὑρισκόμεθα. Δὲν ἦτο δὲ ποσῶς εὐχάριστον ν' ἀκούωμεν τὴν ἀκατάπαυστον διαταγὴν τοῦ κυβερνήτου: «Προσοχὴ ἐμπρός!» Τὴν 13ην ἡ τρικυμία ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνά της. Ὁ ἄνεμος ἐμάστιζε τὰ κύματα τόσον, ὥστε ὁ ἀφρός των ἔκλειε γύρω μας τὸν ὁρίζοντα. Ἦτο μανιώδης ἡ θάλασσα! Τὴν μεσημβρίαν κῦμα πελώριον ἐπλημμύρισε τὸ πλοῖον καὶ μᾶς ἥρπασε τὴν μεγαλειτέραν τῶν λέμβων. Τὸ σκάφος ἔτρεμε σύσσωμον καὶ δι' ὀλίγην ὥραν δὲν ὑπήκουεν εἰς τὸ πηδάλιον, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου ἦλθε πάλιν εἰς τὰ σωστά του καὶ ἀντεμετώπισε τὸν ἄνεμον. Ἐὰν μᾶς ἤρχετο καὶ ἄλλο κῦμα καθὼς τὸ πρῶτον, ἡ τύχη μας ἤθελεν ἀποφασισθῆ, μίαν καὶ καλήν! Πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ἤδη ἡμερῶν ἐπα-

λαίαμεν εἰς μάτην διὰ νὰ διευθυνθῶμεν πρὸς δυσμάς. Τὸ πλήρωμα ἦτο ἐξηντλημένον. Ἐπὶ νύκτας καὶ ἡμέρας οἱ ναῦται ἔμεναν μὲ βρεγμένα φορέματα. Ὁ πλοίαρχος παρητήθη ἀπὸ τὸν σκοπὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν ἔξωθεν, ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐστρέψαμεν τὴν πρῷραν πρὸς τὰ ὄπισθεν τοῦ ἀκρωτηρίου καὶ ἐρρίψαμεν ἐπὶ τέλους τὴν ἄγκυραν εἰς βάθος 47 ὀργυιῶν.

Πόσον γλυκεῖα ἡ ἡσυχία τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ὕστερον ἀπὸ τόσων ἡμερονυκτίων ἀγωνίαν καὶ τὴν ἀδιάκοπον βοὴν τῶν συγκρουομένων στοιχείων!

Τὴν 15ην Ἰανουαρίου ἤρχισαν νὰ ἑτοιμάζωνται τέσσαρες λέμβοι διὰ νὰ μεταφέρωμεν τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Καλαθοῦναν, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν των, εἰς τὴν πατρίδα των διὰ μέσου τοῦ πορθμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ πλοίαρχος Φιτσρόης εἶχεν ἀνακαλύψει κατὰ τὸ προηγούμενον ταξείδιόν του. Τὸ στενὸν τοῦτο ἔχει μῆκος 120 μιλίων, τὸ δὲ πλάτος του εἶναι δύο μιλίων κατὰ μέσον ὅρον. Κατὰ μῆκος ἡ γραμμή του εἶναι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος εὐθεῖα,—τόσον εὐθεῖα, ὥστε ἡ θέα, περιοριζομένη ἑκατέρωθεν ἀπὸ τὰ βουνά, καταντᾷ ἐπὶ τέλους συγκεχυμένη. Τὸ στενὸν τοῦτο διασχίζει τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, εἰς δὲ τὸ μέσον περίπου ἑνώνεται, εἰς γωνίαν ὀρθήν, μὲ ἄλλον πορθμὸν σχήματος ἀκανονίστου. Ἐκεῖ, εἰς τὴν συνάντησιν τῶν δύο πορθμῶν, ἦτο ἡ πατρὶς καὶ ἡ φυλὴ τοῦ Κουμποπούλου.

Τὴν 19ην αἱ τέσσαρες λέμβοι, μὲ πλήρωμα εἴκοσι

ὀκτὼ ἀνδρῶν, ἐξεκίνησαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ πλοιάρχου Φιτσρόη. Τὸ ἀπόγευμα εἰσήλθαμεν εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἔμβασμα τοῦ πορθμοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἀνεκαλύψαμεν ὡραῖον ὁρμίσκον, περικυκλωμένον ἀπὸ νησίδια. Ἐκεῖ εἰς τὴν παραλίαν ἐστήσαμεν τὰς σκηνάς μας καὶ ἠνάψαμεν πυράς. Τὸ μέρος ἦτο τερπνότατον. Τὰ ἀτάραχα νερὰ τοῦ μικροῦ λιμένος, μὲ τοὺς κλάδους τῶν δένδρων κρεμαμένους ὑπεράνω τῆς πετρώδους ἀκτῆς, αἱ ἀγκυροβολημέναι μας λέμβοι, αἱ σκηναί μας στηλωμέναι εἰς τὰς διεσταυρωμένας κώπας, ὁ καπνὸς ἀνερχόμενος μεταξὺ τῶν δένδρων τῆς στενῆς κοιλάδος, τὰ πάντα ὁμοῦ ἐσχημάτιζαν εἰκόνα ἠρεμίας καὶ ἀναπαύσεως! Τὴν ἐπιοῦσαν ἐξηκολουθήσαμεν σχίζοντες τὰ ἥσυχα νερὰ καὶ ἐφθάσαμεν εἰς μέρη πλέον κατοικημένα. Οἱ κάτοικοι δὲν εἶχαν ἴσως ποτὲ ἴδει ἀνθρώπους λευκούς.

Ὅτε εἶδαν τὰς τέσσαρας λέμβους, ἡ ἔκπληξίς των δὲν εἶχεν ὅρια. Κατὰ τὴν συνήθειάν των, (ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐπεκράτησεν ἡ ὀνομασία *Γῆ τοῦ Πυρός*), ἤναψαν παντοῦ πυρὰς διὰ νὰ ἑλκύσουν τὴν προσοχήν μας καὶ διὰ νὰ διαδώσουν εἰς τὰ πέρατα τῆς χώρας τὴν εἴδησιν τῆς παρουσίας μας. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔτρεχαν ἐπὶ ὥρας εἰς τὴν παραλίαν, ἀκολουθοῦντες τὰς λέμβους. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν αἰφνιδίαν ἐμφάνισιν τεσσάρων πέντε ἀγρίων εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς βράχου, ἐνῷ διεβαίναμεν κάτωθέν του. Ἦσαν ὁλόγυμνοι, ἡ μακρά των κόμη ἐκυμάτιζεν, ἐκράτουν ῥάβδους χονδρὰς ἀξέστους. Πηδῶντες ἐπὶ τοῦ βράχου, ἔσειαν

τὰς ῥάβδους κυκλοτερῶς ἄνω τῆς κεφαλῆς των, καὶ ἐκραύγαζαν κραυγὰς ἀγρίας!

Τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἀπεβιβάσθημεν εἰς τὸ μέσον ὁμίλου ἐντοπίων. Κατ' ἀρχὰς αἱ διαθέσεις των δὲν ἐφαίνοντο διόλου φιλικαί. Ἐκράτουν τὰς σφενδόνας των εἰς τὰς χεῖρας. Ἐντὸς ὀλίγου ὅμως τοὺς ἐξημερώσαμεν μὲ τὰ μικρά μας δῶρα. Πρὸ πάντων τοὺς εὐχαρίστησεν ἡ κοκκίνη ταινία, μὲ τὴν ὁποίαν ἐζώσαμεν τὰς κεφαλάς των. Τὰ παξιμάδιά μας ἐπίσης τὰ εὗρηκαν τῆς ἀρεσκείας των. Ἀλλ' ὅτε ἤγγισαν μὲ τὸν δάκτυλον τὸ ψυχρὸν παστὸν κρέας, τὸ ὁποῖον ἔκοπτα, ἐξέφρασαν μὲ μορφασμοὺς ἀηδίαν τόσην, ὅσην θὰ ἐπροξένει εἰς ἐμὲ ἡ σαπημένη φάλαινά των. Ὁ Κουμπόπουλος ἐφαίνετο ἀηδιασμένος μὲ τοὺς τρόπους τῶν ἀγρίων ἐκείνων καὶ ἔλεγεν ὅτι οἱ τῆς φυλῆς του εἶναι πολὺ καλλίτεροι. Εἰς τοῦτο ὅμως ἐλανθάνετο μεγάλως.

Ὅσον ἦτο εὔκολον νὰ εὐχαριστήσῃ τις τοὺς ἀγρίους τούτους, τόσον ἦτο δύσκολον νὰ τοὺς χορτάσῃ. Γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ παιδία δὲν ἔπαυαν νὰ επαναλαμβάνουν τὴν λέξιν *Γιαμερσκοῦνερ*, δηλαδὴ *Δός μου*. Ἀφοῦ ἔδειξαν ὅλα τὰ ἀντικείμενα, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, μέχρι καὶ τῶν κομβίων τῶν ἐνδυμάτων μας, ἐπαναλαμβάνοντες τὴν λέξιν εἰς ὅλους τοὺς ἤχους καὶ μὲ ὅλας τὰς δυνατὰς ἐντάσεις, ἐξηκολούθουν φωνάζοντες *Γιαμερσκοῦνερ*, χωρὶς νὰ προσαρμόζουν τὴν λέξιν εἰς ὡρισμένα ἀντικείμενα. Μὴ ἀρκούμενοι δὲ εἰς τὸ *Δός μου* διὰ τὸν ἑαυτόν των, μᾶς ἐδείκνυαν πονηρῶς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, ὡς νὰ ἔλεγαν:

Ἂν δὲν δίδῃς εἰς ἐμέ, θὰ δώσῃς ὅμως εἰς αὐτούς!

Τὴν νύκτα ἀπέβη ματαία ἡ προσπάθειά μας νὰ εὕρωμεν ὅρμον ἀκατοίκητον. Ἐπὶ τέλους, ἠναγκάσθημεν νὰ σκηνώσωμεν πλησίον ἑνὸς ὁμίλου ἀγρίων. Ἐννοεῖται ὅτι ἐλάβαμεν τὰ μέτρα μας πρὸς προφύλαξιν. Ἐνόσῳ ἦσαν ὀλίγοι, δὲν μᾶς ἐπείραζαν ποσῶς, ἀλλὰ τὴν πρωΐαν τῆς 21ης Ἰανουαρίου ἦλθαν καὶ ἄλλοι, καὶ τότε ἔδειξαν σημεῖα ἐχθρικῶν διαθέσεων. Ἐνομίσαμεν ὅτι δὲν θ' ἀποφύγωμεν τὴν σύγκρουσιν. Ὁ Εὐρωπαῖος εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἔχει τοῦτο τὸ μειονέκτημα, ὅτι ὁ ἄγριος δὲν γνωρίζει ποσῶς τὴν δύναμιν τοῦ πυροβόλου του. Ἐὰν τὸν ἴδῃ νὰ σημαδεύῃ μὲ τὸ ὅπλον του, τὸ κίνημα φαίνεται εἰς αὐτὸν πολὺ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον ἀπὸ ἀνθρώπου κρατοῦντος τόξον, λόγχην ἢ καὶ σφενδόνην. Διὰ νὰ τοῦ δώσῃ ὁ Εὐρωπαῖος νὰ ἐννοήσῃ τὴν ὑπεροχήν του, ἀνάγκη νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἄκρα. Ἄλλως ὁ ἄγριος, καθὼς τὸ θηρίον, δὲν βλέπει ἐμπρός του τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιπάλων. Ἂν προσβληθῇ, δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ, ἀλλὰ θὰ προσπαθῇ νὰ σοῦ σπάσῃ τὴν κεφαλὴν μὲ μίαν πέτραν, ἀπαράλλακτα καθὼς ἡ τίγρις ὑπὸ τὰς ἰδίας περιστάσεις θὰ προσπαθῇ νὰ σὲ κατασπαράξῃ. Ὁ Φιτσρόης μίαν φοράν, ἔχων λόγους ἰσχυροὺς διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ ἀγρίους, οἱ ὁποῖοι τὸν εἶχαν περικυκλώσει, τοὺς ἐφοβέρισε κατὰ πρῶτον σείων τὴν μάχαιράν του, ἀλλὰ τοῦτο ἐπέφερε μόνον τὸν γέλωτά των. Τότε ἐπυροβόλησε δύο φορὰς μὲ τὸ πιστόλιόν του, πολὺ πλησίον εἰς ἕνα τῶν ἀγρίων. Αὐτὸς καὶ τὰς δύο φορὰς ἐξε-

πλάγη καὶ ὑψώσας τὴν χεῖρα ἔτριψε ταχέως μὲ προσοχὴν τὴν κεφαλήν του. Ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τοὺς συντρόφους του καὶ ἐξελαρύγγισεν ὀλίγας λέξεις, ἀλλὰ οὔτε κἂν ἐσκέφθη περὶ ὑποχωρήσεως. Δύσκολον νὰ ἔμβωμεν εἰς τὴν θέσιν τῶν ἀγρίων τούτων καὶ νὰ ἐννοήσωμεν τὰς σκέψεις των. Ἀλλὰ βεβαίως ἐκεῖνος δὲν ἐφαντάζετο ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ κάμῃ τοιοῦτον κρότον πλησίον του τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο. Ἴσως δὲν ἐκατάλαβεν ἀμέσως ἂν ἦτο κρότος ἁπλοῦς ἢ κτύπημα, καὶ διὰ τοῦτο ἔτριψε τὴν κεφαλήν του. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὅταν οἱ ἄγριοι βλέπουν τὴν σφαῖραν νὰ κτυπήσῃ τὸ σκοπούμενον σημεῖον, δὲν δύνανται ἀμέσως νὰ ἐννοήσουν πῶς ἔγεινε τὸ πρᾶγμα· διότι ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ταχύτης τῆς βολῆς τοὺς ἐμποδίζει νὰ βλέπουν τὴν σφαῖραν, δὲν χωρεῖ εἰς τὸν νοῦν των. Παρεκτὸς δὲ τούτου ἡ μεγάλη ὁρμή, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ σφαῖρα χώνεται εἰς τὸ ξύλον, ἢ εἰς ἄλλο σκληρὸν ἀντικείμενον, χωρὶς νὰ τὸ σχίσῃ, τοὺς πείθει ὅτι ἡ σφαῖρα δὲν ἔχει δύναμιν· ἄλλως, κατὰ τὰς ἰδέας των, θὰ τὸ ἔσχιζεν. Ἔχω δὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι καὶ ἂν ἴδουν τὴν σφαῖραν νὰ τρυπήσῃ δένδρον ἢ νὰ φονεύσῃ ζῷον, πάλιν δὲν ἐννοοῦν πόσον ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ πυροβόλον ὅπλον.

Τὴν 22ην Ἰανουαρίου, ἀφοῦ ἐπεράσαμεν τὴν νύκτα ἀβλαβεῖς, εἰς ἔδαφος κατὰ τὰ φαινόμενα οὐδέτερον, ἀναμεταξὺ τῆς χώρας τῶν χθεσινῶν ἀγρίων καὶ τῆς χώρας τῆς φυλῆς τοῦ Κουμποπούλου, ἐξηκολουθήσαμεν μὲ τὰς λέμβους τὸν δρόμον μας. Αἱ μεγάλαι ἐκτάσεις

γῆς ἐρήμου, ἢ οὐδετέρας, μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῶν, ἀποδεικνύουν τρανῶς πόση ἔχθρα ἐπικρατεῖ μεταξύ των. Μολονότι ἐγνώριζεν ὁ Κουμπόπουλος τὴν ὑπεροχήν μας, ἐφοβεῖτο ὅμως κατ' ἀρχὰς νὰ ἀποβιβασθῇ μαζῆ μας εἰς τὰ παράλια τῶν ἐχθρῶν τῆς φυλῆς του. Μᾶς διηγεῖτο δὲ συχνὰ πῶς, «ὅταν τὰ φύλλα κόκκινα», ἤρχοντο ἀπὸ τὰ πρὸς ἀνατολὰς βουνὰ «οἱ κακοὶ ἄνθρωποι» καὶ προσέβαλλαν τοὺς κατοίκους τοῦ δυτικοῦ μέρους τούτου. Ἦτο δὲ περίεργον νὰ τὸν βλέπῃ τις ἐνῷ διηγεῖτο αὐτά· τὸ βλέμμα του ἐσπινθηροβόλει καὶ τὸ πρόσωπόν του ἐλάμβανεν ἄλλην ἔκφρασιν διὰ μιᾶς,—ἔκφρασιν θηριώδη.

Καθ' ὅσον ἐπροχωροῦμεν εἰς τὸν πορθμόν, ἡ φύσις ἐγίνετο μεγαλοπρεπεστέρα. Τὰ βουνὰ ἦσαν ὑψηλότερα ἕως 1,000 μέτρων ὕψους καὶ αἱ ἀπότομοι κορυφαί των ἐσχημάτιζαν γωνίας ὀξείας. Κατέβαιναν δὲ χωρὶς διακοπὴν ἕως εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν, καὶ τὰ πλευρά των ἦσαν σκεπασμένα ἀπὸ πυκνότατα δάση ἕως ὕψους 500 περίπου μέτρων. Ἡ γραμμὴ ὅπου ἐτελείωναν τὰ δάση καὶ ἔμενε γυμνὸν τὸ βουνὸν ἦτο εὐθεῖα καὶ κανονική.

Τὴν νύκτα ἐκοιμήθημεν πλησίον εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πορθμοῦ. Μία οἰκογένεια ἀγρίων ζῶσα ἐκεῖ μᾶς ἐπλησίασεν εἰρηνικῶς καὶ ἐκάθισεν ἡσύχως γύρῳ εἰς τὴν πυράν μας. Ἤμεθα καλὰ ἐνδυμένοι, ἀλλὰ δὲν ἐζεσταινόμεθα, μολονότι ἐκαθήμεθα πλησίον τῆς πυρᾶς. Οἱ γυμνοὶ ἄγριοι ἐκάθηντο μακρύτερα, καὶ ὅμως, ὡς νὰ τοὺς ἔψηνεν ἡ πολλὴ ζέστη, ὁ ἱδρὼς ἔρρεεν ἄφθονος ἀπὸ τὰ μέλη των. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τοὺς ἐπείραζεν.

Ἐφαίνοντο ὑπερευχαριστημένοι καί, μιμούμενοι τοὺς ναύτας μας, ἐπανελάμβαναν τὸ ᾆσμά των. Ὁ σκοπὸς δὲν ἐψάλλετο συγχρόνως, ἀλλὰ τὸ παράχορδον δὲν ὠλιγόστευε τὴν εὐθυμίαν τῶν ναυτῶν. Ἀπ' ἐναντίας !

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς διεδόθη ἡ εἴδησις τῆς παρουσίας μας, τὸ δὲ πρωῒ ἐφάνησαν καὶ ἄλλοι ἄγριοι τῆς φυλῆς τοῦ Κουμποπούλου. Ὀνομάζεται ἡ φυλὴ ἐκείνη *Τεκενίκα*. Εἶχαν τρέξει τόσον, ὥστε πολλῶν ἡ μύτη ἔσταζεν αἷμα, ἀπὸ δὲ τὴν ταχύτητα τῆς ὁμιλίας των τὰ στόματά των ἦσαν ἀφρισμένα. Μὲ τὰ γυμνὰ σώματά των, χρωματισμένα μὲ γραμμὰς λευκάς, μαύρας καὶ ἐρυθράς, ἐφαίνοντο ὡς δαίμονες ἀλληλομαχήσαντες.

Ἀκολουθούμενοι ἀπὸ δώδεκα πλοιάρια, μὲ τέσσαρας ἢ πέντε ἐντοπίους εἰς τὸ καθέν, ἐπροχωρήσαμεν διὰ τοῦ πορθμοῦ πρὸς τὸ μέρος ὅπου ὁ Κουμπόπουλος ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς του. Τοῦ πατρός του τὸν θάνατον εἶχεν ἤδη μάθει ἀπὸ τοὺς ὁμοφύλους του. Ἐπειδὴ ὅμως εἶχεν ἴδει ὄνειρον περὶ τούτου, ἡ εἴδησις δὲν τὸν ἐτάραξε ποσῶς. Λεπτομερείας δὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ, διότι οἱ ἄγριοι δὲν ἀπεκρίνοντο εἰς τὰ ἐρωτήματά του.

Ὁ Κουμπόπουλος εὑρίσκετο τώρα εἰς γνωστά του μέρη, ὥστε μᾶς ὡδήγησεν εἰς ἕνα ὡραῖον λιμενίσκον, περικυκλωμένον ἀπὸ μικρὰ νησίδια. Ὁ λιμὴν ὠνομάζετο *Βούλια*, ὅλα δὲ τὰ νησίδια καὶ αἱ διάφοροι ἐκεῖ τοποθεσίαι εἶχαν τὰς ὀνομασίας των. Ἐκεῖ συνηντήσαμεν μίαν οἰκογένειαν τῆς φυλῆς τοῦ Κουμποπούλου,

μὲ τὴν ὁποίαν ἐφιλιώθημεν. Περὶ τὴν ἑσπέραν ἔστειλαν πλοιάριον διὰ νὰ εἰδοποιήσουν τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς του. Τὸν λιμένα περιεκύκλωνεν ἔκτασις γῆς ἀρκετὴ μὲ κλίσιν ὁμαλήν, μὴ σκεπασμένη ἀπὸ δένδρα καθὼς ὅλη ἡ ἄλλη Γῆ τοῦ Πυρός.

Ὁ ἀρχικὸς σκοπὸς τοῦ πλοιάρχου Φιτσρόη ἦτο νὰ μεταφέρωμεν τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Καλαθοῦναν εἰς τὴν ἰδικήν των πατρίδα, εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν, ἀλλ' ἐξέφρασαν καὶ οἱ δύο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μείνουν ἐκεῖ ὅπου εὑρισκόμεθα. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέρος ἦτο ἐξαιρετικῶς καλόν, ὁ πλοίαρχος ἀπεφάσισε νὰ τοὺς συνοικίσῃ ἐκεῖ ὅλους, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἱεραποστόλου Ματθαίου. Ἐμείναμεν λοιπὸν εἰς τὸ μέρος τοῦτο πέντε ἡμέρας, ἐκτίσαμεν τὰς καλύβας των, ἀπεβιβάσαμεν τὰ πράγματά των, ἐσκάψαμεν δύο κήπους καὶ ἐσπείραμεν σπόρους.

Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἀφίξεώς μας (24ην Ἰανουαρίου) ἤρχισαν νὰ μᾶς ἔρχωνται πολυάριθμοι ἐντόπιοι, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Κουμποπούλου. Ἀνεγνώρισεν αὐτὸς ἀπὸ μεγίστην ἀπόστασιν τὴν στεντόρειον φωνὴν ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν του. Εἰς τὴν συνάντησίν των ἐπεδείχθη ὀλιγωτέρα συγκίνησις ἢ ὅταν ἄλογον ἀφεθὲν ἐλεύθερον εἰς τὴν πεδιάδα συναντήσῃ ζῷον ἀπὸ τὸν σταῦλόν του. Ἐκύτταξαν ἐπὶ ὀλίγην ὥραν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, χωρὶς ν' ἀνταλλάξουν λέξιν, χωρὶς καμμίαν ἔνδειξιν ἀγάπης, καὶ ἔπειτα εἴδαμεν τὴν μητέρα στρέφουσαν τὰ νῶτα. Ἐπῆγεν ἡσύχως καὶ ἀδιαφόρως νὰ φροντίσῃ διὰ τὸ πλοιάριόν της. Ἐν τούτοις,

ὁ Μοναστηριώτης μᾶς ἐπληροφόρησεν ὅτι, καθὼς ἔμαθεν, ἦτο ἀπαρηγόρητος κατ' ἀρχὰς ὅτε ἔχασε τὸν υἱόν της καὶ τὸν ἀνεζήτει παντοῦ, ἐλπίζουσα ὅτι ὁ πλοίαρχος τὸν ἀπεβίβασε πάλιν εἰς ἄλλο τι μέρος. Ἡ Καλαθοῦνα ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὰς γυναῖκας. Τὴν περιεκύκλωσαν μὲ ἀγαθότητα. Ὁ δὲ Κουμπέπουλος εἶχε σχεδὸν ἐντελῶς λησμονήσει τὴν μητρικήν του γλῶσσαν. Διὰ νὰ συνεννοηθῇ μὲ τοὺς ὁμοφύλους του ἔκαμνε χρῆσιν τῶν ὀλίγων στραβῶν Ἀγγλικῶν του, καὶ ἔπειτα τοὺς ἠρώτα Ἰσπανιστὶ ἂν τὸν ἐννοοῦν, μὲ τὰς δύο μόνας Ἰσπανικὰς λέξεις τὰς ὁποίας ἐγνώριζε: *Non sabe.*

Αἱ τρεῖς ἀκόλουθοι ἡμέραι ἐπέρασαν ἡσύχως, ἐνῷ ἡμεῖς ἐσκάπταμεν τοὺς κήπους καὶ ἐκτίζαμεν τὰς καλύβας. Εἶχαν συναχθῆ ἐκεῖ ἑκατὸν εἴκοσι περίπου ἐντόπιοι. Αἱ γυναῖκες εἰργάζοντο προθύμως, οἱ δὲ ἄνδρες μᾶς ἔβλεπαν χάσκοντες ἀπὸ τὸ πρωῒ ἕως τὸ βράδυ. Μᾶς ἐζήτουν δὲ ὅ,τι καὶ ἂν εἴχαμεν, καὶ μᾶς ἔκλεπταν ὅ,τι ειμποροῦσαν. Ἡ μεγάλη των διασκέδασις ἦτο νὰ μᾶς βλέπουν χορεύοντας ἢ ν' ἀκούουν τὰ ᾄσματά μας, ἐθαύμαζαν δὲ ὅταν μᾶς ἔβλεπαν νὰ πλυνώμεθα εἰς τὸ ῥυάκιον ἐκεῖ πλησίον. Τὰ ἄλλα δὲν εἵλκυσαν τὴν προσοχήν των· οὔτε αἱ λέμβοι μας ἐκίνησαν τὴν περιέργειάν των. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μοναστηριώτης κατὰ τὴν μακράν του ἀπουσίαν ἀπὸ τὴν πατρίδα του δὲν ἠσθάνθη οὔτε ἔδειξε ποτὲ μεγαλείτερον θαυμασμὸν ἢ ὅτε εἶδε κατὰ πρῶτον στρουθοκάμηλον εἰς τὴν Οὐρεγουάην. Ἔχασε τὴν ἀναπνοήν του ἀπὸ

τὴν ἔκπληξιν, ἔτρεξε πρὸς ἡμᾶς, καὶ μόλις ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, «ὤ, κύριε, ὤ! πουλὶ ἴδιο ἄλογο!»— Ἀνέφερα ἤδη πόσον θαυμασμὸν ἐπροξένει εἰς τοὺς ἀγρίους ἡ λευκότης τοῦ δέρματός μας. Ἀλλ' ὁ κ. Λῶ ἔλεγεν ὅτι δὲν παραβάλλεται ὁ θαυμασμὸς αὐτὸς μὲ ὅσον εἶχε προξενήσει ἡ θέα ἑνὸς μαύρου, μαγείρου τοῦ πλοίου του. Τὸν παρεζάλισαν τόσον τὸν δυστυχῆ μὲ τὰς φωνὰς καὶ τὰς χειρονομίας των, ὥστε δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ πατήσῃ εἰς τὴν ξηράν, ἐνόσῳ τὸ πλοῖον ἔμενεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός.

Τὰ πάντα ἐβάδιζαν κατ' εὐχήν, καὶ εἴμεθα τόσον ἥσυχοι, ὥστε ἀξιωματικοί τινες καὶ ἐγὼ ἐλάβαμεν θάρρος καὶ ἐκάμναμεν μακρινοὺς περιπάτους ἐντὸς καὶ πέριξ τοῦ δάσους. Ἀλλ' ἔξαφνα, τὴν 27ην Ἰανουαρίου, αἱ γυναῖκες ὅλαι καὶ τὰ παιδία ἀνελήφθησαν. Τοῦτο μᾶς ἀνησύχησε τόσον περισσότερον, καθόσον οὔτε ὁ Μοναστηριώτης οὔτε ὁ Κουμπόπουλος ἠδυνήθησαν νὰ μᾶς ἐξηγήσουν τὴν αἰτίαν τῆς ἀναχωρήσεώς των. Τινὲς ἀπὸ ἡμᾶς ἐνόμισαν ὅτι τοὺς ἐτρόμαξαν αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις μας τὴν προλαβοῦσαν ἑσπέραν, ὅτε ἐκαθαρίσαμεν τὰ ὅπλα μας. Ἄλλοι ὑπέθεσαν ὅτι μᾶς ἐπιβουλεύεται γέρων παροργισθεὶς χθές. Ὁ φρουρὸς τὸν εἶχε διατάξει ν' ἀπομακρυνθῇ, αὐτὸς δὲ ἔπτυσε τὸν φρουρὸν κατὰ πρόσωπον καὶ ἔπειτα μὲ χειρονομίας ἔδειξε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ τὸν φονεύσῃ καὶ νὰ τὸν φάγῃ. Ὁ πλοίαρχος, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης συγκρούσεως καὶ διὰ νὰ μὴ εὑρεθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κακοποιήσωμεν τοὺς ἐντοπίους, ἀπεφάσισε νὰ δια-

νυκτερεύσωμεν εἰς ἄλλον ὁρμίσκον, ὀλίγα μίλια παρέκει. Ὁ ἱεραπόστολος Ματθαῖος ἠθέλησε νὰ μείνῃ μὲ τοὺς ἐγχωρίους. Ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ γενναιότης του ἦσαν ἄξιαι θαυμασμοῦ, καθόσον μάλιστα ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ἀσθενοῦς χαρακτῆρος. Οἱ ἐγχώριοι ἐν τούτοις δὲν ἔδειξαν τὴν παραμικρὰν ἀνησυχίαν. Τοὺς ἀφήσαμεν λοιπόν, καθὼς καὶ τὸν Ματθαῖον, εὐχόμενοι νὰ περάσουν ἡσύχως.

Τὸ πρωΐ, ὅτε ἐπεστρέψαμεν, ἐχάρημεν ἰδόντες ὅτι τὰ πάντα ἦσαν κατ' εὐχήν. Οἱ ἄγριοι εἰς τὰ πλοιάριά των κατεγίνοντο εἰς ψάρευμα μὲ τὰ καμάκια. Ὁ πλοίαρχος ἀπεφάσισε νὰ στείλωμεν ὀπίσω εἰς τὸ πλοῖον τὰς δύο λέμβους, μὲ τὰς δύο δὲ ἄλλας νὰ διέλθωμεν τὸ ἐπίλοιπον τοῦ πορθμοῦ καὶ ἐπιστρέφοντες νὰ ἐπισκεφθῶμεν καὶ πάλιν τὸν συνοικισμὸν τῆς *Βούλιας*· ἐξαιρετικῶς ἡ ἡμέρα ἦτο καθ' ὑπερβολὴν θερμή, χάρις δὲ εἰς τὸν καλὸν καιρὸν ἡ θέα ἦτο ὡραιοτάτη. Αἱ γραμμαὶ τῶν βουνῶν διεκρίνοντο καθαρὰ καὶ ἀπὸ τὰς δύο πλευράς, ἕως ἐκεῖ ὅπου ἠδύνατο νὰ φθάσῃ ἡ ὅρασις. Ὡς ἀπόδειξιν δὲ ὅτι τὸ στενὸν συνείχετο μὲ τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν, εἴδαμεν εἰς διάφορα μέρη πολλὰς μεγίστας φαλαίνας. Ἄλλαι ἀνεπήδων, μὲ μόνην τὴν οὐράν των εἰς τὸ νερόν, καὶ ἔπειτα, μὲ κρότον καταπληκτικόν, ἔπιπταν πλαγίως εἰς τὴν θάλασσαν, ἄλλαι ἀνετίνασσαν μὲ τοὺς ῥώθωνάς των τὸ νερὸν εἰς ὕψος μέγα. Παρέκει, εἰς τὴν σκιὰν δένδρων πελωρίων, πλησίον τῆς παραλίας, δύο ἄλλαι φάλαιναι ἔπλεαν ἀργά, ἀκολουθοῦσαι ἡ μία τὴν ἄλλην.

Ὅτε ἐνύκτωσε ἐστήσαμεν τὰς σκηνάς μας εἰς μίαν ἥσυχον ἄκραν τῆς παραλίας. Πρὸς μεγάλην μας εὐχαρίστησιν τὸ ἔδαφος ἐκεῖ ἦτο σκεπασμένον ἀπὸ ὡραῖα μικρὰ χαλίκια. Ἡ ἑλώδης γῆ εἶναι ὑγρά, οἱ βράχοι ἄνισοι καὶ σκληροί, ἡ ἄμμος εἶναι μαλακή, ἀλλ' ἔχει τὸ κακὸν ὅτι χώνεται εἰς τὸ φαγητόν, ἐνῷ τὸ μαγειρεύουν εἰς τὸν αἰγιαλόν· τὸ καλλίτερον στρῶμα διὰ νὰ κοιμηθῇ τις, τυλιγμένος εἰς τὸν μανδύαν του, εἶναι τὰ καλὰ στρογγυλὰ καὶ λεῖα χαλίκια.

Ἦτο ἡ σειρά μου ἐκείνην τὴν νύκτα νὰ φρουρήσω μέχρι τῆς μιᾶς μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις συναισθάνεται κανεὶς περισσότερον ὅτι εὑρίσκεται εἰς γωνίαν γῆς ξένης, πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὸν γνωστὸν κόσμον. Τὰ πάντα ἐνθυμίζουν τὴν μόνωσιν. Τὴν σιωπὴν τῆς νυκτὸς διακόπτουν μόνοι οἱ ῥογχασμοὶ τῶν ναυτῶν, κοιμωμένων ὑπὸ τὴν σκηνήν, ἢ ποῦ καὶ ποῦ ἡ κραυγὴ πτηνοῦ τῆς νυκτός. Γαύγισμα κάποτε σκύλου, μακρόθεν ἐρχόμενον εἰς τὴν ἀκοήν, μαρτυρεῖ ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς χώραν κατοικουμένην ἀπὸ ἀγρίους.

Τὴν 29ην Ἰανουαρίου ἐφθάσαμεν ἐκεῖ ὅπου ὁ πορθμὸς διαχωρίζεται εἰς δύο· ἠκολουθήσαμεν τὸν πρὸς βορρᾶν κλάδον του. Ἡ καλλονὴ τῆς φύσεως ἐκεῖ ἦτο μεγαλοπρεπεστέρα τῆς πρώην. Τὰ πρὸς βορρᾶν ὑψηλὰ ὄρη ἀποτελοῦν τὸν γρανιτικὸν ἄξονα, *τὸ κέντρον* τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, καὶ ὑψοῦνται μέχρι 1000 καὶ 1300 μέτρων. Μία κορυφὴ φθάνει εἰς ὕψος δύο χιλιάδων μέτρων. Τὰς κορυφὰς σκεπάζει στρῶμα παχὺ χιόνων αἰω-

νίων καὶ καταρράκται πολλοὶ διασχίζουν τὰ δάση καὶ κρημνίζονται εἰς τὸν πορθμόν. Εἰς πολλὰ μέρη, ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ βουνοῦ μέχρι τῆς ἄκρας τῆς θαλάσσης ἐκτείνονται μεγάλαι ἐκτάσεις πάγων· τὸ κατάλευκον χρῶμά των ἀποτελεῖ ἀντίθεσιν θαυμασίαν πρὸς τὸ βαθὺ κυανοῦν χρῶμα τῆς θαλάσσης. Ὄγκοι ὑπερμεγέθεις πάγων, ἀποσπασθέντες ἀπὸ τὸ ὄρος, ἐπέπλεαν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Εἰς διάστημα ἑνὸς μιλίου περίπου, ὁ πορθμός, σκεπασμένος μὲ τοὺς πάγους τούτους, ὑπενθύμιζε τὴν Πολικὴν θάλασσαν. Τὴν ὥραν τοῦ γεύματος ἐσύραμεν τὰς δύο λέμβους εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ ἐθαυμάζαμεν μακρόθεν τὸ τεράστιον ὕψος ἑνὸς ὄγκου πάγου, πλέοντος εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεος μιλίου. Ἐξεφράζαμεν τὴν εὐχὴν νὰ ἴδωμεν καὶ ἄλλα τεμάχια ἀποσπώμενα ἀπὸ τὸ βουνόν, ὅτε ἔξαφνα μέγας ὄγκος ἀπεσπάσθη καὶ ἐκύλισε πρὸς τὰ κάτω μὲ βοὴν φοβεράν. Ἀμέσως εἴδαμεν εἰς τὴν λείαν ἐπιφάνειαν ῥυτίδα προχωροῦσαν ὁρμητικῶς πρὸς ἡμᾶς. Οἱ ναῦταί μας ἔτρεξαν μὲ βίαν πρὸς τὰς λέμβους. Ὁ κίνδυνος τοῦ νὰ κατασυντριβοῦν ὑπὸ τὴν ὁρμὴν τοῦ κύματος ἦτο καταφανής. Μόλις ὁ πρῶτος προφθάσας ναύτης εἶχεν ἁρπάσει τὴν πρῷραν μιᾶς λέμβου, ὅτε ἔφθασε τὸ κῦμα. Τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ ναύτης δὲν ἔπαθε τίποτε. Τρεῖς φορὰς τὸ κῦμα ἀνεσήκωσε τὰς λέμβους καὶ τὰς ἐκάθισεν, ἀλλὰ δὲν ἔγεινε καμμία ζημία. Τοῦτο ἦτο πολὺ τυχηρὸν δι' ἡμᾶς, διότι εὑρισκόμεθα εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν μιλίων ἀπὸ τὸ πλοῖον, ἂν δὲ κατεστρέφοντο αἱ λέμβοι, θὰ ἐμέναμεν

χωρὶς τροφὰς καὶ ὅπλα. Εἶχα πρὸ ὀλίγου παρατηρήσει ὅτι μεγάλοι ὄγκοι βράχων εἰς τὸ παράλιον εἶχαν μετατοπισθῆ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω τὴν αἰτίαν τούτου, μέχρις οὗ τοῦ κύματος ἡ ὁρμὴ μοῦ τὴν ἐξήγησε.

Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς τὸ πρὸς δυσμὰς ἄκρον τοῦ ἀρκτικοῦ τούτου βραχίονος τοῦ πορθμοῦ, εὑρέθημεν εἰς τὸ μέσον νησιδίων πολλῶν. Δὲν ἦτο διόλου ἑλκυστικὴ ἡ ἄποψίς των, ὁ δὲ καιρὸς ἦτο ἀθλιώτατος. Ἀγρίους δὲν συνηντήσαμεν διόλου. Ἡ ἀκτὴ ἦτο τόσον ἀπότομος, ὥστε πολλάκις ἐκωπηλατήσαμεν ὥρας καὶ ὥρας μέχρις οὗ εὕρωμεν μέρος κατάλληλον διὰ νὰ στήσωμεν τὰς δύο σκηνάς μας. Μίαν νύκτα ἐκοιμήθημεν ἐπάνω εἰς βράχους καμπύλους. Ὅτε τὰ νερὰ ὑψώθησαν ἀπὸ τὴν παλίρροιαν, ἠναγκάσθημεν νὰ παραιτήσωμεν τὸ καταφύγιον ἐκεῖνο. Εἴχαμεν μακρυνθῆ 150 μίλια ἀπὸ τὸ πλοῖόν μας, ὅτε ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν πάλιν διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ βραχίονος τοῦ πορθμοῦ.

Τὴν 6ην Φεβρουαρίου ἐφθάσαμεν εἰς Βούλιαν. Ἐξ ὅσων μᾶς διηγήθη ὁ Ματθαῖος περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἀγρίων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀπουσίας μας, ὁ πλοίαρχος ἐπείσθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὸν ἀφήσωμεν ἐκεῖ. Ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐπαναφέρωμεν εἰς τὸ πλοῖον. Κατόπιν τὸν ἀφήσαμεν εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν, ὅπου εἶχεν ἀδελφόν, ἱεραπόστολον καὶ ἐκεῖνον. Ἀφότου ἀνεχωρήσαμεν ἤρχισεν εἰς τὸν συνοικισμὸν λεηλασία καθ' ἑαυτό. Νέαι συμμορίαι ἀγρίων ἤρχοντο ἀκαταπαύστως. Ὁ Μοναστηριώτης καὶ ὁ Κουμπόπου-

λος ἔχασαν πολλὰ πράγματα, ὁ δὲ Ματθαῖος ἔχασε πᾶν ὅ,τι δὲν ἐπρόφθασε νὰ κρύψῃ ὑπὸ τὴν γῆν. Οἱ ἄγριοι ἥρπαζαν ὅ,τι εὕρισκαν καὶ τὰ διενέμοντο μεταξύ των. Ὁ ἱεραπόστολος μᾶς διηγεῖτο τί ὑπέφερε διὰ νὰ σώσῃ τὸ ὡρολόγιόν του. Νύκτα καὶ ἡμέραν οἱ ἄγριοι τὸν περιεκύκλωναν καὶ τὸν παρεζάλιζαν μὲ τὸν ἀκατάπαυστον θόρυβόν των. Μίαν ἡμέραν ἠθέλησε νὰ διώξῃ ἕνα γέροντα ἀπὸ τὴν καλύβην του. Ὁ γέρων ἐπανῆλθεν ἀμέσως, κρατῶν εἰς χεῖρας πέτραν μεγάλην. Μίαν ἄλλην ἡμέραν ἦλθαν πολλοὶ ὁμοῦ μὲ πέτρας καὶ ῥόπαλα, μόλις δὲ ὁ ἱεραπόστολος κατώρθωσε μὲ δῶρα νὰ τοὺς καθησυχάσῃ. Ἄλλοι διὰ σχημάτων τὸν ἐφοβέρισαν ὅτι θὰ τὸν ἐκδύσουν καὶ θὰ μαδήσουν μίαν μίαν τὰς τρίχας ἀπὸ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμά του. Νομίζω ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν διὰ νὰ σώσωμεν τὴν ζωὴν τοῦ Ματθαίου. Οἱ συγγενεῖς τοῦ Κουμποπούλου ἔδειξαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους των ὅσα πράγματα ἐλήστευσαν ἀπὸ τὸν ἀδελφόν των, περιγράφοντες μὲ ποῖον τρόπον τὸ κατώρθωσαν.

Μὲ πολλήν μας στενοχωρίαν ἀπεφασίσαμεν ν' ἀφήσωμεν τοὺς τρεῖς φίλους μας ἐκεῖ· ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν εἶχαν κανένα φόβον. Ἀληθῶς, ὁ Μοναστηριώτης ἦτο ἀρκετὰ δυνατὸς διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴν γυναῖκά του. Δὲν ἐφοβούμεθα δι' ἐκεῖνον. Ἀλλ' ὁ πτωχὸς Κουμπόπουλος ἐφαίνετο ἀνήσυχος, καὶ νομίζω ὅτι εὐχαρίστως θ' ἀπεφάσιζε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πλοῖον. Οἱ ἴδιοι οἱ ἀδελφοί του τὸν ἐλήστευσαν !

Δικαίως ἔλεγεν ὁ ἀτυχής: «Τί τρόπος αὐτός!» Ὕβριζε τοὺς συμπατριώτας του: «Ὅλοι κακοί. No sabe τίποτε». Καὶ τοὺς ἐβλασφήμει μὲ λέξεις, τὰς ὁποίας δὲν τὸν ἤκουσα ποτὲ ἄλλοτε νὰ μεταχειρισθῇ. Ἀφοῦ ἔζησαν τρία ἔτη ἐν τῷ μέσῳ πολιτισμένων ἀνθρώπων, εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ οἱ τρεῖς ἐκεῖνοι θὰ ἐπεθύμουν νὰ διατηρήσουν τὰς ἀποκτηθείσας νέας ἕξεις. Ἀλλὰ τοῦτο ἐφαίνετο ἀδύνατον. Φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀπέβη ὠφέλιμος ὁ ἀποκτηθεὶς πολιτισμός.

Τὴν ἑσπέραν ἀπεπλεύσαμεν συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν Ματθαῖον. Αἱ λέμβοι ἦσαν πολὺ φορτωμέναι, ὁ δὲ καιρὸς πολὺ κακός. Εὐτυχῶς, τὴν ἑσπέραν τῆς 7ης Φεβρουαρίου ἐφθάσαμεν ἐκεῖ ὅπου ἦτο τὸ πλοῖόν μας, ὕστερον ἀπὸ ἀπουσίαν εἴκοσι καὶ μιᾶς ἡμερῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐκάμαμεν τριακόσια μίλια μὲ τὰς λέμβους μας.

Β'.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος, 1834, τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ Φεβρουαρίου, τὸ πλοῖόν μας ἠγκυροβόλησε καὶ πάλιν εἰς ὡραῖον λιμενίσκον, εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἄκρον τοῦ γνωστοῦ μας πορθμοῦ. Ὁ πλοίαρχός μας συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἀπόφασιν νὰ ἀψηφήσῃ τοὺς δυτικοὺς ἀνέμους, ἀκολουθῶν μὲ τὸ πλοῖον τὸν περυσινὸν δρόμον τῶν λέμβων μας, μέχρι τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Βούλιας. Πλήρης ἐπιτυχία ἔστεψε τὴν ἀπόπειράν του. Ἀγρίους δὲν εἴδαμεν πολλούς, ἐκτὸς ὅταν ἐπλησιάσαμεν εἰς τὸ γνωστόν μας στενόν, ὅτε δέκα ἢ δώδεκα

πλοιάρια ἠκολούθησαν τὸ πλοῖον. Οἱ ἄγριοι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἐννοήσουν τὸν λόγον τῶν λοξοδρομιῶν τοῦ πλοίου, ὥστε ἀντὶ νὰ κόπτουν δρόμον κατ' εὐθεῖαν γραμμήν, ἐστρέφοντο εἰς πᾶσαν λοξοδρομίαν, κατόπιν τοῦ πλοίου, καὶ ἠγωνίζοντο νὰ τὸ προφθάσουν κωπηλατοῦντες.

Ἐνῷ ἔβλεπα ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τοὺς ἀγρίους, ἐσυλλογιζόμην πόσον ηὔξανε τὸ δι' αὐτοὺς ἐνδιαφέρον μου ἡ ἀσφάλεια μὲ τὴν ὁποίαν τώρα παρηκολούθουν τὰς κινήσεις των καὶ ἡ συναίσθησις ὅτι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ μᾶς ἐνοχλήσουν. Πέρυσιν εἰς τὰς λέμβους μᾶς εἶχαν ἐνοχλήσει τόσον, ὥστε καὶ ὁ ἦχος αὐτὸς τῆς φωνῆς των μοῦ ἐπροξένει ἀποστροφήν. Ἄλλο τότε δὲν ἤκουε κανεὶς παρὰ τὸ *γιαμερσκοῦνέρ* των! Ἅμα ἀπεβιβαζόμεθα εἰς κανὲν παράλιον διὰ νὰ διανυκτερεύσωμεν ἡσύχως, ἀμέσως ἡ ἀπαισία λέξις «γιαμερσκοῦνερ» ἠκούετο ἐξαίφνης ἀπὸ καμμίαν σκοτεινὴν γωνίαν, καὶ ὑψώνετο εὐθὺς γύρῳ μας ὁ καπνὸς τῶν πυρῶν διὰ νὰ ἀναγγείλῃ τὴν παρουσίαν μας εἰς τοὺς μακρὰν ἢ πλησίον ἀγρίους. Τὴν πρωΐαν, ἀναχωροῦντες ἐλέγαμεν αναμεταξύ μας: Δόξα τῷ Θεῷ τοὺς ἐξεφορτώθημεν! ἀλλὰ τὴν ἑσπέραν τὰ αὐτὰ πάλιν! Πάλιν τὸ αἰώνιον *γιαμερσκοῦνερ*, πάλιν τὰ πυρὰ πρὸς αὔξησιν τῶν βασάνων μας! Τώρα, ἐκ τοῦ πλοίου, ὅσον περισσότεροι οἱ ἄγριοι, τόσον μεγαλειτέρα ἡ διασκέδασις. Καὶ ἦτο ἀληθῶς διασκεδαστικώτατον τὸ πρᾶγμα. Τοὺς ἐβλέπαμεν ἡμεῖς, μᾶς ἔβλεπαν ἐκεῖνοι, καὶ—δός του—γέλωτες καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη! Τοὺς ἐλεεινολογοῦμεν ἡμεῖς

διὰ τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν μᾶς ἔδιδαν ὡραῖα ψάρια καὶ μεγίστους καβούρους ὡς ἀντάλλαγμα δι' ὀλίγα κόκκινα κουρέλια. Καὶ τὰ ἥρπαζαν ἐκεῖνοι, ἐλεεινολογοῦντες ἴσως τὴν βλακίαν μας τοῦ νὰ δίδωμεν τόσον ὡραῖα στολίδια χάριν ὀλίγης τροφῆς! Ἔβλεπα μειδιῶν μίαν νέαν γυναῖκα, μὲ τὸ πρόσωπον μαυρισμένον, πῶς ἔλαμπε ἡ εὐχαρίστησις εἰς τὸ βλέμμα της, ἐνῷ ἐστόλιζε τὴν κεφαλήν της μὲ τὰ κόκκινά μας ῥάκη. Ὁ σύζυγός της, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν γενικὴν συνήθειαν τοῦ τόπου του εἶχε δύο γυναῖκας, ἔδειξε προφανῆ σημεῖα ζηλοτυπίας διὰ τὰς πολλὰς περιποιήσεις τῶν ναυτῶν πρὸς τὴν νεωτέραν τῶν συντρόφων του. Μετὰ ζωηρὰν συνεννόησιν μὲ τὰς γυμνάς του συζύγους, ἥρπασε τὴν κώπην του καὶ ἀπεμακρύνθη μετὰ βίας.

Τινὲς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς ἔδειξαν διὰ τῆς διαγωγῆς των ὅτι ἔχουν ἰδέαν τινὰ ἐμπορίου, ὑπὸ τοὺς ὅρους τῆς συναλλαγῆς. Ἔδωκα εἰς ἕνα ἄγριον ἓν καρφί,—δῶρον τοῦτο πολύτιμον. Ἔσκυψεν ἀμέσως εἰς τὸ πλοιάριόν του διὰ νὰ ἐκλέξῃ δύο καλὰ ψάρια, καὶ μοῦ τὰ ἔδωκε εἰς τὴν ἄκραν τῆς λόγχης του. Ἐὰν πρᾶγμά τι ῥιπτόμενον εἰς μίαν λέμβον ἔπιπτεν εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον ἄλλης λέμβου, ἐδίδετο ἀμέσως εἰς τὸν νόμιμον κύριόν του. Καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν παρετηρήσαμεν, μὲ ἀπορίαν, πόσον ὀλίγην προσοχὴν ἔδιδαν οἱ ἄγριοι εἰς πολλὰ πράγματα, τῶν ὁποίων δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐννοήσουν τὴν χρῆσιν. Ἐξίσταντο βλέποντες χάνδρας κοκκίνου χρώματος, ἐθαύμαζαν ὅταν ἐπλυνόμεθα, ἠπόρουν διατὶ δὲν εἴχα-

γυναῖκας ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἀλλ' ὅμως ἔβλεπαν ἀδια-
ως καὶ χωρὶς περιέργειαν τὰ τόσα ἐπὶ τοῦ πλοίου
ικείμενα, καὶ τὸ πλοῖον αὐτό. Καὶ ἄλλοι πρὸ
ῶν παρετήρησαν ὅτι τὰ θαυμάσια τῆς ἀνθρωπί-
ς τέχνης ἢ βιομηχανίας εἶναι διὰ τοὺς ἀγρίους ὅπως
φαινόμενα καὶ οἱ νόμοι τῆς φύσεως. Τὰ βλέπουν
ωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν ἐξήγησίν των.

Τὴν 5ην Μαρτίου ἐρρίψαμεν τὴν ἄγκυραν εἰς τὸν
ρμον τῆς Βούλιας, ἀλλὰ ψυχὴ δὲν εὑρίσκετο ἐκεῖ.
Τοῦτο μᾶς ἀνησύχησε, καθότι οἱ κάτοικοι τοῦ στενοῦ
μᾶς εἶχαν πληροφορήσει διὰ σχημάτων ὅτι εἶχε γείνει
πόλεμος. Κατόπιν ἐμάθαμεν ὅτι οἱ ὄπισθεν τῶν βουνῶν
ἄγριοι εἰσέβαλαν ἐχθρικῶς εἰς τὰ ἐδῶ μέρη.

Μετ' ὀλίγον εἴδαμεν πλοιάριον διευθυνόμενον πρὸς ἡμᾶς μὲ μικρὰν σημαίαν εἰς τὴν πρύμνην καὶ ἕνα τῶν ἐπιβατῶν του πλύνοντα μὲ νερὸν τῆς θαλάσσης τὸ πρόσωπόν του. Ἦτο ὁ Κουμπόπουλος! Ἀλλὰ πόσον διαφορετικός! Ἄσαρκος τώρα, ἀγριωπός, μὲ τὴν κόμην μακρὰν καὶ ἄνω κάτω, ὁλόγυμνος! Δὲν τὸν ἀνεγνωρίσαμεν πρὶν μᾶς πλησιάσῃ, καθόσον μάλιστα ἐντρέπετο καὶ μᾶς ἐγύριζε τὰ νῶτα. Τὸν εἴχαμεν ἀφήσει παχουλόν, καλοθρεμμένον, καθαρὸν καὶ καλοενδυμένον. Ὁποία μεταβολή! Ἀφοῦ ὅμως τὸν ἐνδύσαμεν καὶ τὸν ἐκτενίσαμεν, τὰ πράγματα ἔλαβαν καλλιτέραν ὄψιν. Ἐγευμάτισεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ πλοιάρχου καὶ ἔφαγεν εὐπρεπῶς, καθὼς ἄλλοτε. Μᾶς εἶπεν ὅτι ἐχόρτασε, ὅτι δὲν ἐκρύωνεν, ὅτι οἱ συγγενεῖς του ἦσαν καλοὶ ἄνθρωποι, καὶ ὅτι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ

εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Τὴν ἑσπέραν, ὅτε ἦλθε νὰ τὸν παραλάβῃ ἡ νόστιμη νεαρά του σύζυγος, ἐνοήσαμεν διατὶ μετεβλήθησαν τόσον αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματά του. Ἔφερε δῶρον εἰς τὸν πλοίαρχον δύο αἰχμὰς λόγχης καὶ βέλη, ἔργα τῶν χειρῶν του, ἔφερε δὲ καὶ δύο δέρματα φώκης διὰ δύο ναύτας, παλαιούς του φίλους. Μᾶς εἶπεν ὅτι κατεσκεύασε πλοιάριον πρὸς χρῆσίν του, μᾶς ἐβεβαίωσε δὲ ὅτι ἔμαθε πάλιν νὰ ὁμιλῇ τὴν γλῶσσάν του. Τὸ παραδοξότερον ὅμως ἦτο ὅτι ἐδίδαξεν ἀγγλικὰς λέξεις εἰς ὅλην τὴν φυλήν του. Εἷς γέρων μᾶς παρουσίασε τὴν γυναῖκά του λέγων ἀγγλιστί : «Γυναῖκα τοῦ Κουμποπούλου». Τὴν περιουσίαν του ὅμως τὴν εἶχε χάσει ὅλην. Περὶ τοῦ Μοναστηριώτου μᾶς εἶπεν ὅτι κατεσκεύασε μεγάλον πλοιάριον καὶ πρὸ μηνῶν ἀνεχώρησε διὰ τὴν πατρίδα του μὲ τὴν γυναῖκά του, τὴν Καλαθοῦναν. Ἀλλὰ πρὸς τὸν Κουμπόπουλον ἐφέρθη αἴσχρότατα ! Τὸν παρεκίνησε, καθὼς καὶ τὴν μητέρα του, νὰ τοὺς συνοδεύσουν, καὶ ἔπειτα τοὺς παρήτησε καὶ τοὺς δύο εἰς τὴν παραλίαν μίαν νύκτα ἐνῷ ἐκοιμῶντο, ἀφοῦ τοὺς ἔκλεψεν ὅ,τι εἶχαν καὶ δὲν εἶχαν.

Ὁ Κουμπόπουλος μὲ τὴν γυναῖκά του ἀνεχώρησαν τὴν ἑσπέραν διὰ νὰ κοιμηθοῦν εἰς τὴν ξηράν, τὸ δὲ πρωῒ ἐπανῆλθε καὶ ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ πλοίου μέχρις οὗ ἀπεπλεύσαμεν. Τοῦτο δὲ πρὸς ἄκραν ἀνησυχίαν τῆς γυναικός του, ἡ ὁποία δὲν ἔπαυε φωνάζουσα καὶ ὀδυρομένη, ἕως ὅτου, ἐπὶ τέλους, κατέβη ὁ Κουμπόπουλος εἰς τὸ πλοιάριόν του. Ἦτο φορτωμένον ἕως ἐπάνω ἀπὸ δῶρα

παντὸς εἴδους. Οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου τὸν ἀπεχαιρέτισαν μὲ συγκίνησιν. Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι θὰ ζήσῃ ἐφεξῆς εἰς τὴν πατρίδα του εὐτυχής, ὡς νὰ μὴ τὴν εἶχε ποτὲ ἀφήσει,—ἴσως μάλιστα εὐτυχέστερος διότι ἔλειψε καὶ ἐπανῆλθε. Εἴθε ἡ εὐγενὴς ἐλπὶς τοῦ πλοιάρχου Φιτσρόη νὰ πραγματοποιηθῇ! Εἴθε, ὡς ἀνταμοιβὴν τῶν τόσων γενναίων θυσιῶν του διὰ τοὺς κατοίκους τούτους τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κουμποπούλου νὰ περιθάλψουν φιλανθρώπως καμμίαν ἡμέραν ναυαγοὺς Εὐρωπαίους!

Ὅτε ὁ Κουμπόπουλος ἔφθασεν εἰς τὴν ξηράν, ἧναψε πρὸς τιμήν μας μεγάλην πυράν. Ὁ καπνός, ἀναβαίνων ἑλικοειδῶς, ἦτο ὁ ἀποχαιρετισμός του, ἐνῷ τὸ πλοῖόν μας ἔπλεε πρὸς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν.

Γʹ.

Ἡ παντελὴς ἰσότης ἡ ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν ἀτόμων τῶν ἀποτελούντων τὸν πληθυσμὸν τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς θὰ βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ των. Καθὼς μεταξὺ τῶν ζῴων, ἐκεῖνα εἶναι ἐπιδεκτικώτερα ἐξημερώσεως ὅσα ζοῦν ἀγεληδὸν καὶ ὑπακούουν εἰς ἕνα ἀρχηγόν, παρομοίως καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Εἴτε αἴτιον εἶναι τοῦτο, εἴτε ἀποτέλεσμα, τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ὅπου ὁ πολιτισμὸς μεγαλείτερος, ἐκεῖ καὶ ἡ διοίκησις πολυπλοκωτέρα. Οἱ κάτοικοι τῆς Ταϊτῆς ἐκυβερνῶντο ἀπὸ βασιλεῖς κληρονομι-

κούς, ὅτε ἀνεκαλύφθη ἡ νῆσός των, ἦσαν δὲ καθ᾽ ὅλα ἀνώτεροι ἀπὸ ἄλλον κλάδον τῆς ἰδίας φυλῆς, τοὺς κατοίκους τῆς νέας Ζηλανδίας, ὅπου τὰ ἤθη ἦσαν δημοκρατικώτατα. Εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπέλθῃ καλλιτέρευσις κοινωνικὴ ἢ πολιτική, ἐνόσῳ δὲν ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν ἀγρίων κατοίκων ἀρχηγὸς ἔχων τὴν δύναμιν νὰ ἐξασφαλίσῃ διὰ τὸν ἑαυτόν του ἐξαιρετικὴν θέσιν. Τὴν σήμερον, ἐὰν εἰς ἕνα τῶν ἀγρίων δοθῇ τεμάχιον κοκκίνου ὑφάσματος, τὸ σχίζουν καὶ τὸ μοιράζονται ὅλοι ἀναμεταξύ των. Ἐξ ἄλλου ὅμως πῶς θὰ κατορθώσῃ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρχηγὸς νὰ ἐπιβληθῇ, ἐνόσῳ δὲν ὑπάρχει ἰδιοκτησία *κανενὸς* εἴδους, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ἀναδείξῃ τὴν ὑπεροχήν του καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἰσχύν του;

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΓΑΛΛΩΝ ΒΙΛΛΕΜΣ ΚΑΙ ΡΟΥΣΩΝ

1890

Κατὰ τὸ 1890 ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, δύο νέους Γάλλους, τοὺς κ.κ. Βιλλὲμς (Willems) καὶ Ρουσὼν (Rousson). Ὁ κ. Ρουσών, μηχανικὸς τὸ ἐπάγγελμα, ἐδημοσίευσεν εἰς Γαλλικὸν περιοδικὸν (Journal des Voyages, εἰς τοὺς ἀριθμοὺς 787, 789 καὶ 794 τοῦ ἔτους 1892) ἔκθεσιν τῆς περιηγήσεώς των. Ἀλλ᾽ ἐκ μετριοφροσύνης ἀπεσιώπησεν εἰς αὐτὴν τοὺς κινδύνους εἰς ὅσους ἐξετέθη καὶ αὐτὸς καὶ ὁ σύντροφός του κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιηγήσεως, καὶ εἰς γῆν καὶ εἰς θάλασσαν. Ὄχι μόνον ἐκινδύνευσεν ἡ ζωή των ἀπὸ ἐπιθέσεις τῶν ἀγρίων, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ μὴ ἀποθάνουν ἐκ τῆς πείνης ἠναγκάσθησαν νὰ φονεύσουν τοὺς ἵππους των, μόλις δὲ κατώρθωσαν νὰ ἐπιστρέψουν σῶοι εἰς μέρος ἀσφαλές.

Ἐκ τῆς περιηγήσεως τῶν δύο τούτων Γάλλων φαίνεται πόσαι μεταβολαὶ ἔγειναν εἰς τὰ τοῦ κόσμου ἐν γένει, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, ἀφότου ὁ πλοίαρχος Φιτσρόης ἐπανέφερεν εἰς τὴν πατρίδα των τὸν Κουμπόπουλον, τὸν Μοναστηριώτην καὶ τὴν Καλαθοῦναν.

Καὶ ἐν πρώτοις, οἱ Γάλλοι δὲν διέσχισαν τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν μὲ πλοῖον ἱστιοφόρον, καθὼς ὁ Φιτσρόης καὶ οἱ ἄλλοι πρὸ αὐτοῦ θαλασσοπόροι, ἀλλὰ μὲ ἀτμοκίνητον εὐρύχωρον καὶ ἀναπαυτικόν, τὸ ὁποῖον,

μετὰ προσεγγίσεις εἰς διαφόρους λιμένας, τοὺς ἀπεβίβασεν εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἄκραν (Ποῦντα Ἀρένας). Ἐκεῖ δὲν τοὺς ὑπεδέχθησαν ἄγριοι ἀνάπτοντες πυράς, ἀλλὰ στρατηγὸς μὲ ἐπωμίδας καὶ σπάθην, — ὁ διοικητὴς τοῦ μικροῦ συνοικισμοῦ.

Ἀνέφερα ἤδη ὅτι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἡ Δημοκρατία τῆς Χιλῆς ἵδρυσε ποινικὸν σωφρονιστήριον. Ὀλίγα ὅμως ἔτη μετὰ τὴν ἵδρυσίν του οἱ φυλακισμένοι καὶ οἱ φύλακες συνεννοηθέντες κατέστρεψαν τὰς φυλακάς. Οἱ στασιασταὶ ἐτιμωρήθησαν αὐστηρῶς, ἀλλ' ἔκτοτε ἡ Κυβέρνησις τῆς Χιλῆς δὲν ἀπέστειλε πλέον ἐκεῖ καταδίκους, ὥστε κατηργήθη τὸ σωφρονιστήριον. Εἰς τὰ κατεστραμμένα ὅμως κτίρια συνεκεντρώθησαν ὀλίγοι Ἑλβετοὶ ἄποικοι. Τούτους βαθμηδὸν ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι μετανάσται, οὕτω δὲ κατὰ τὸ 1890 ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἀμμώδους Ἄκρας συνεποσοῦτο εἰς δύο περίπου χιλιάδας ψυχάς. Κυρία των ἐνασχόλησις εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ἡ ἄγρα φωκῶν. Ἐξάγουν κρέατα παστὰ καὶ δέρματα, συγχρόνως δὲ καταγίνονται καὶ εἰς ἀνεύρεσιν χρυσοῦ. Ἡ Ἀμμώδης Ἄκρα χρησιμεύει πρὸς τούτοις καὶ ὡς σταθμὸς δι' ὅσα ἀτμόπλοια μεταβαίνουν ἀπὸ τὸν ἕνα Ὠκεανὸν εἰς τὸν ἄλλον. Ἐκεῖ προμηθεύονται γαιάνθρακας καὶ ζωοτροφίας, ἢ μεταβιβάζουν ἐνίοτε τὰ φορτία των ἀπὸ πλοῖον εἰς πλοῖον. Ὥστε δὲν λείπει κίνησις εἰς τὸν ἄλλοτε ἔρημον ἐκεῖνον λιμένα, ὅπου μάλιστα κατεσκευάσθη καὶ μῶλος, ἔχων μῆκος 250 μέτρων.

Πριτοῦ ἀρχίσουν τὰς ἐρεύνας των εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρός, οἱ δύο Γάλλοι περιηγηταὶ ἠθέλησαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τοὺς Παταγόνας, ὁ δὲ διοικητὴς τῆς Ἀμμώδους Ἄκρας ἔθεσε πρὸς τοῦτο ὑπὸ τὰς διαταγάς των ἓν μικρὸν ἀτμόπλοιον.

Ἀναχωρήσαντες τὴν 4ην Ἰουνίου 1890 παρέπλευσαν πρῶτον τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγελλάνου παράλια. Αἱ πρῴην ἔρημοι ἐκεῖ πεδιάδες ἤρχισαν νὰ ἐξημερώνωνται, χάρις εἰς ἀποίκους κτηνοτρόφους καὶ γεωργούς. Οἱ Γάλλοι ἐπεσκέφθησάν τινας ἐξ αὐτῶν καὶ ἐθαύμασαν τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν εὐπορίαν των. Ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία των ἦτο νὰ ἴδουν καὶ ἀγρίους εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς χώρας. Εἰσῆλθε λοιπὸν τὸ μικρόν των ἀτμόπλοιον εἰς τὸν ποταμὸν Βαπτισμόν, καὶ ἐκεῖ, εἰς τὰς ὄχθας του, συνήντησαν φυλὴν Παταγόνων. Συνέκειτο ἀπὸ 50 περίπου ἄτομα ζῶντα ἐντὸς ἑπτὰ σκηνῶν.

«Ὁ Παταγών, λέγει ὁ κ. Ρουσών, εἶναι νομάς. Περιφέρεται ἔφιππος εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, κυνηγῶν τὸ ζῷον λάμαν, καθὼς καὶ στρουθοκαμήλους. Τὰ δέρματα τοῦ λάμα, ἢ γουανάκου, καὶ τὰ πτερὰ τῆς στρουθοκαμήλου μεταφέρουν οἱ Παταγόνες δὶς ἢ τρὶς τοῦ ἔτους εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἄκραν, ὅπου τὰ ἀνταλλάσσουν μὲ ζωοτροφίας καὶ σκεπάσματα, ἢ καὶ μὲ νομίσματα ἀργυρᾶ, τὰ ὁποῖα μετατρέπουν εἰς κοσμήματα ὡραῖα. Ἔχουν τὸ σῶμα εὔρωστον καὶ δυνατόν, τὴν δὲ διάνοιαν ἀρκετὰ ἀνε-

πτυγμένην· τὸ μνημονικόν των ἰδίως εἶναι ζωηρότατον».

Τοὺς γάμους των περιγράφει ὁ κ. Ρουσὼν ὡς ἑξῆς:

«Ὅταν ὁ Παταγὼν εὕρῃ νέαν τῆς ἀρεσκείας του, ἀναθέτει τὴν διαπραγμάτευσιν εἰς προξενητήν. Καὶ ἂν μὲν ἡ νύμφη εἶναι πτωχή, ἡ ὑπόθεσις συμβιβάζεται εὐκόλως· ἐὰν ὅμως εἶναι πλουσία, δηλαδὴ ἂν ἔχῃ ὀλίγα ἄλογα, τότε τὸ πρᾶγμα ἔχει τὰς δυσκολίας του, ἕνεκα τῶν ἀπαιτήσεων τῶν συγγενῶν της. Πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν γίνονται μακραὶ διαπραγματεύσεις. Συνήθως ὁ γαμβρὸς δίδει ἵππους εἰς τοὺς γονεῖς, εἰς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφὰς καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης κοσμήματα ἀργυρᾶ. Ὅταν ἀποφασισθῇ τὸ συνοικέσιον, ἀκολουθεῖ ὁλονυκτία μὲ φαγοποσίαν, ᾄσματα καὶ χορούς. Ἀλλ' ἡ νύμφη ἐξακολουθεῖ νὰ κατοικῇ μὲ τοὺς γονεῖς της, μέχρις οὗ ἀποκτήσῃ τέκνον. Τότε μόνον τὴν παραλαμβάνει ὁ σύζυγος εἰς τὴν ἰδικήν του σκηνήν».

Ἰδοὺ δὲ πῶς θάπτουν τοὺς νεκρούς των:

«Ἅμα Παταγὼν ἀποθάνῃ, τὸν διπλώνουν εἰς δύο, εἰς τρόπον ὥστε ἡ κεφαλὴ νὰ ἐγγίσῃ τὰ γόνατα, σφάζουν δὲ ἵππον καὶ ἐντὸς τοῦ δέρματός του ῥάπτουν τὸ διπλωμένον σῶμα τοῦ νεκροῦ. Ἔπειτα φονεύουν καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους ἵππους τοῦ ἀποθανόντος, ἐνῷ αἱ γυναῖκες ἀνάπτουν πυράν, ὅπου καίουν ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα, παρεκτὸς τῶν ἀργυρῶν κοσμημάτων καὶ τῶν ὅπλων ἢ κυνηγετικῶν του ἐργαλείων. Γύρω τῆς πυρᾶς κάθηνται αἱ γυναῖκες καὶ μοιρολογοῦν. Προτοῦ δὲ νυ-

κτώσῃ, τὸ πτῶμα φορτώνεται εἰς ἄλογον καὶ δύο γυναῖκες μὲ ἕνα ἄνδρα τὸ συνοδεύουν διὰ νὰ τὸ θάψουν. Καὶ ἂν μὲν ἦτο πτωχὸς ὁ ἀποθανών, τὸν θάπτουν ὅπου τύχῃ, ἐὰν δὲ ἦτο ἐκ τῶν πλουσίων, προσέχουν νὰ μείνῃ ἄγνωστον τὸ μέρος, διὰ νὰ μὴ συληθῇ ὁ τάφος του· διότι εἰς τὸν λάκκον, κάτωθεν τοῦ σάκκου τοῦ περιέχοντος τὸν νεκρόν, τοποθετοῦνται τὰ κειμήλιά του καὶ μετὰ ἓν ἔτος ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς συγγενεῖς νὰ τὰ ἐκθάψουν καὶ νὰ τὰ ἰδιοποιηθοῦν. Ἐντὸς τοῦ λάκκου θάπτονται πρὸς τούτοις ζωοτροφίαι, πρὸς χρῆσιν τοῦ ἀποθανόντος.

Οἱ περισσότεροι Παταγόνες ἔχουν πυροβόλα, ἀλλὰ τὰ μεταχειρίζονται μόνον ὅταν πρόκειται νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τοῦ κακοῦ των δαίμονος. Πιστεύουν εἰς τὴν ὕπαρξιν κακοποιοῦ πνεύματος καὶ εἰς αὐτὸ ἀποδίδουν ὅλα τὰ δεινά των. Ἐὰν κανεὶς ἀσθενήσῃ, εἶναι βέβαιος ὅτι ὁ κακὸς δαίμων εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνήν του. Ἀμέσως λοιπὸν αἱ γυναῖκες ἀρχίζουν καὶ φωνάζουν διὰ νὰ τὸν τρομάξουν, οἱ δὲ ἄνδρες ἀναβαίνουν εἰς τοὺς ἵππους των καὶ τρέχουν ὡς δαιμονισμένοι, κραυγάζοντες καὶ πυροβολοῦντες ἀριστερὰ καὶ δεξιά, μέχρις οὗ νομίσουν ὅτι ἀπεμακρύνθη ὁ κακὸς δαίμων. Ἐνίοτε πληγώνονται ἀναμεταξύ των ἢ φονεύουν τὰ ἄλογά των, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ δυστυχήματα τὰ ἀποδίδουν εἰς τὴν καταδρομὴν τοῦ κακοποιοῦ πνεύματος».

Τὴν 12ην Ἰουλίου 1890 οἱ Γάλλοι περιηγηταὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἄκραν. Ἐκεῖθεν ἀνεχώρησαν ἔφιπποι, διευθυνόμενοι πρὸς δυσμάς. Μετὰ

24 ὡρῶν πορείαν ἔφθασαν εἰς τὸ στενὸν Φιτσρόη, εἰς μέρος ὅπου τὸ πλάτος του ἦτο 300 περίπου μέτρων. Τὸ ἐπέρασαν μὲ μικρὸν πλοιάριον, σύροντες ὄπισθέν των τὰ ἄλογα, καὶ ἀφοῦ διενυκτέρευσαν εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν, ἐξηκολούθησαν τὴν ἐπαύριον τὸν δρόμον των, παρὰ τὴν θάλασσαν. Τὸ πυκνὸν ἐκεῖ δάσος εἶναι ἀδιάκοπον, ὑπὸ δὲ τὸ δάσος ὁ κ. Ρουσὼν παρετήρησεν ὅτι ὑπάρχει ἀπέραντον στρῶμα γαιανθράκων. Εἰς διάφορα μέρη αἱ ἄκραι τοῦ στρώματος φαίνονται γυμναὶ εἰς τὸν αἰγιαλόν. Τὸ ἀνθρακωρυχεῖον τοῦτο, λέγει ὁ κ. Ρουσών, δύναται νὰ δώσῃ νέαν ζωὴν εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμμώδους Ἄκρας, ὅπου τὰ ἀτμόπλοια προμηθεύονται καὶ τώρα ἄνθρακας. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς του, οἱ ἐγχώριοι ἄνθρακες θὰ εἰμποροῦν νὰ πωλῶνται εἰς τὸ τρίτον τῆς τιμῆς τῶν Ἀγγλικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιφορτίζονται μὲ τὴν ὑπέρογκον δαπάνην τῆς μεταφορᾶς.

Οἱ Γάλλοι περιηγηταὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξακολουθήσουν ἐπὶ πολὺ τὰς ἐρεύνας των, ἕνεκα τῶν ἀποκρήμνων βράχων, οἱ ὁποῖοι, προχωροῦντες ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἔθεταν φραγμὸν ἀνυπέρβλητον εἰς τὴν πορείαν των. Ἐπέστρεψαν λοιπὸν εἰς τὸ στενὸν Φιτσρόη καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἄκραν, ὅπου ἡτοιμάσθησαν διὰ νέαν ἐκδρομὴν πρὸς τὰ νοτιανατολικὰ τῆς Γῆς τοῦ Πυρός. Ἐκεῖ ἀπήντησαν ἄλλου εἴδους δυσκολίας: τὴν ἑλώδη φύσιν τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ δάσους. Εἰς ἓν μέρος ἔκαυσαν τὰ δένδρα διὰ ν' ἀνοιχθῇ κάπως ὁ δρόμος των. Προχω-

ροῦντες ἀργὰ καὶ μὲ κόπον πολὺν ἔφθασαν εἰς ποταμὸν πλάτους 50 ἢ 60 μέτρων καὶ βάθους τριῶν ἕως πέντε. Μὴ ἔχοντες ἐκεῖ πλοιάριον, τὸν ἐπέρασαν κολυμβῶντες, αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι των, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶχαν δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ζωοτροφίας. Ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τὰ δάση ἦσαν ἐντελῶς ἀδιάβατα καὶ οἱ κρημνοὶ χειρότεροι ἀκόμη. Ἀπὸ τὴν παραλίαν, ὅπου ἐξ ἀνάγκης ἐσταμάτησαν, εἶδαν ἀπέναντί των τὰς μικρὰς νήσους Ἰγγλεφήλδ. Μικρὰ νέφη καπνοῦ ὑψούμενα εἰς μίαν τῶν νήσων ἐκείνων ἐμαρτύρουν ὅτι δὲν ἦτο ἀκατοίκητος. Οἱ ἄγριοι εἶδαν ἐκεῖθεν τοὺς ξένους καὶ ἀμέσως δύο μικρὰ πλοιάρια ἐξεκίνησαν πρὸς συνάντησίν των. Οἱ ἄγριοι οὗτοι βλέπουν ὁπωσοῦν συχνὰ πολιτισμένους ἀνθρώπους, χάρις εἰς τὴν ἄγραν τῆς φώκης, ὥστε τοὺς συνείθισαν καὶ δὲν τοὺς ἀποφεύγουν. Ἀπ᾽ ἐναντίας, ἅμα ἰδοῦν πλοῖον, τὸ περικυκλώνουν μὲ τὰ πλοιάριά των καὶ ζητοῦν «γαλέτας καὶ καπνόν». Ἀλλὰ δὲν πρέπει τις νὰ τοὺς ἐμπιστεύεται εὐκόλως, ὅταν μάλιστα ἔρχωνται πολλοὶ ὁμοῦ. «Πρό τινος, λέγει ὁ κ. Ρουσών, μικρὰ γολέτα εὑρεθεῖσα ἐκεῖ πλησίον, ἠγκυροβόλησεν εἰς ἕνα μικρὸν κόλπον. Εἰς τὸν αἰγιαλὸν δώδεκα ἢ δεκαπέντε ἐγχώριοι εἶχαν στήσει τὰς σκηνάς των, καὶ τὰ τρία των πλοιάρια εὑρίσκοντο πλησίον των ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Τὴν νύκτα οἱ ἄγριοι περιεκύκλωσαν ἐν σιωπῇ τὴν γολέταν. Μόλις ἐπρόφθασεν ὁ φρουρῶν ναύτης νὰ ἐξυπνίσῃ τοὺς συντρόφους του! Ἄλλως θὰ ἐλάμβανε κακὸν τέλος ἡ διανυκτέρευσίς των ἐκεῖ.»

Ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἄκραν οἱ περιηγηταὶ ἐπληροφορήθησαν εἴδησιν θλιβεράν, ἐπιμαρτυροῦσαν τὴν θηριωδίαν τῶν ἀγρίων. Ἀτμόπλοιον ἐμπορικὸν ἐξερχόμενον τοῦ πορθμοῦ ἀπήντησε τρικυμίαν μεγάλην. Εἶχε φορτίον βαρὺ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ ἀνέμου. Ἡ τρικυμία τὸ ἔρριψεν εἰς τοὺς βράχους, τὸ σκάφος συνετρίβη καὶ ὅλοι οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐπνίγησαν, ἐκτὸς πέντε ναυτῶν, οἱ ὁποῖοι κατώρθωσαν νὰ πηδήσουν εἰς μίαν λέμβον καὶ ν' ἀποβιβασθοῦν εἰς τὴν παραλίαν. Ἀλλ' ὅτε ἐστάλη ἀπὸ τὴν Ἀμμώδη Ἄκραν ἀτμόπλοιον πρὸς ἀναζήτησιν καὶ σωτηρίαν των, τὰ ὁλόγυμνα σώματά των εὑρέθησαν ἀποκεφαλισμένα. Οἱ ἄγριοι ἐφόνευσαν τοὺς δυστυχεῖς ναυαγοὺς διὰ νὰ τοὺς κλέψουν.

« Ἐνῷ εἴμεθα εἰς τὴν Ἀμμώδη Ἄκραν, διηγεῖται ὁ κ. Ρουσών, ὁ καθολικὸς ἱερεὺς καὶ ἱεραπόστολος Φανιᾶνος, μᾶς προσεκάλεσε νὰ τὸν συνοδεύσωμεν ἐπιστρέφοντα εἰς νῆσον ἐκεῖ πλησίον, ὅπου διευθύνει κατάστημα ἐκπαιδευτικὸν πρὸς φωτισμὸν τῶν ἀγρίων. Τὸ ἵδρυμα τοῦτο συντηρεῖται δαπάνῃ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Χιλῆς. Ἐδέχθημεν προθύμως τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀνεχωρήσαμεν μὲ ἀτμόπλοιον πολεμικόν.

Εἰς τὸ βάθος τοῦ κόλπου ὅπου ἠγκυροβολήσαμεν, οἱ ἱεραπόστολοι ἀνήγειραν καλύβας ξυλίνας διὰ τοὺς κατηχουμένους των. Δενδροστοιχία τριακοσίων περίπου μέτρων φέρει ἀπὸ τὸ παράλιον πρὸς τὸ εὐρύχωρον οἰκοδόμημα ὅπου κατοικοῦν οἱ ἱεραπόστολοι καὶ αἱ καλογραῖαι. Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς του ὑπάρχει μικρὰ

ἐκκλησία, εἰς δὲ τὰς δύο πλευρὰς τῆς ἐκκλησίας ἐκτίσθησαν αἴθουσαι διὰ τὰς παραδόσεις τῶν μαθητῶν ἢ νεοφύτων καὶ τῶν δύο φύλων. Τὸ σχολεῖον λειτουργεῖ ἀπὸ τριῶν ἐτῶν, οἱ δὲ μαθηταὶ ἤρχισαν νὰ ὁμιλοῦν καὶ νὰ γράφουν τὴν Ἰσπανικήν, ἡ ὁποία εἶναι καὶ τῆς Χιλῆς ἡ γλῶσσα. Ὅτε ἐπεσκέφθημεν τὴν νῆσον, οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι ἦσαν δεκατρεῖς τὸν ἀριθμόν.

Πρό τινος καιροῦ οἱ κατηχούμενοι ἄγριοι ἐστασίασαν, διότι τοὺς ἐφάνησαν βαρεῖαι αἱ ὑποχρεώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβάλλοντο. Ἐπετέθησαν λοιπὸν κατὰ τῶν ἱεραποστόλων καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν στασιαστῶν μὲ τὸν πέλεκύν του ἐπλήγωσε κατακέφαλα ἕνα μοναχόν. Ἀλλ' οἱ μοναχοὶ ὁπλισθέντες κατέβαλαν τὴν στάσιν. Οἱ κατηχούμενοι ἐσκορπίσθησαν, ὁ δὲ ἀρχηγός των ἔστησε τὴν σκηνήν του εἰς ἀπόκεντρον παραλίαν. Ὁ υἱός του ὅμως ἔμεινε πλησίον τῶν ἱεραποστόλων καὶ μᾶς ἐχρησίμευσεν ὡς ὁδηγὸς εἰς τὰς ἐκδρομάς μας.

Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ἐπεσκέφθημεν τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὸ καταφύγιόν της, ἐντὸς μικροῦ δάσους εἰς τὸ βάθος ἑνὸς κόλπου, εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου. Ἐμείναμεν ἐκεῖ μίαν ἡμέραν, ἀλλ' ἤρχισε νὰ πίπτῃ χιὼν καὶ δὲν εἴχαμεν σκηνάς, ὥστε ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τοὺς ἱεραποστόλους, εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τῆς νήσου. Ἐπεράσαμεν τὴν νύκτα εἰς τὸ δάσος, ζητοῦντες ὑπὸ τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους προφύλαξιν κατὰ τοῦ δριμυτάτου ψύχους. Ὁ ὁδηγός μας δὲν ἐφαίνετο νὰ κρυώνῃ. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ καιρὸς ἠκολούθησεν ἀθλιώτατος. Διηρχόμεθα τὰ ἕλη πεζοί,

μὲ τοὺς πόδας παγωμένους, καὶ μᾶς ἐμάστιζε τὸ πρόσωπον ἡ ῥαγδαία βροχή. Ἀλλ' ἐνῷ ἡμεῖς ἐτρέμαμεν ἀπὸ τὸ ψῦχος, ὁ ὁδηγός μας ἦτο εὔθυμος καὶ ζωηρός, ὡς σαύρα ζεσταινομένη εἰς τὸν ἥλιον.

Ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ κατάστημα τῶν ἱεραποστόλων, ἐν ᾧ ἐτελεῖτο ἑορτὴ μεγάλη. Ἦσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅλοι, ἱερεῖς, μοναχαί, καὶ ἄγριοι. Ἐψάλλοντο ὕμνοι, καὶ ἦχος ὀργάνου τοὺς συνώδευεν. Ἡ ἑορτὴ ἦτο πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ συγχρόνου βαπτίσματος 35 ἐγχωρίων».

Εἴθε ἡ εἴσοδος τῶν νεοφωτίστων τούτων εἰς τὸν χριστιανισμὸν νὰ ἔχῃ ἀποτελέσματα διαρκέστερα παρὰ τὸ βάπτισμα τοῦ βασιλέως τοῦ Ζεβού!

Ὁ κ. Ρουσὼν καὶ ὁ σύντροφός του διέτρεξαν ἐν μέρει καὶ τὰ ἐνδότερα τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, ὅλως ἄγνωστα πρὸ αὐτῶν. Φαίνεται ὅτι μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων ὑπάρχουν πεδιάδες ἐκτεταμέναι καὶ λίμναι, ἀπὸ τὰς ὁποίας πηγάζουν μικροὶ ποταμοί· πολλαὶ ὅμως τῶν λιμνῶν ξηραίνονται τὸ θέρος. Τὸ κλῖμα ὁ κ. Ρουσὼν χαρακτηρίζει ὡς διαφέρον κατὰ πολὺ ἀπὸ μέρος εἰς μέρος. «Ἐνῷ, λέγει, ἡμεῖς εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη δὲν ὑπεφέραμεν ποσῶς, εἰς τὰ βουνὰ ἀπέθαναν δύο ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ ψῦχος.» Ἐν συνόλῳ δὲν θεωρεῖ τὸ κλῖμα τόσον κακὸν ὅσον ἄλλοι περιηγηταὶ τὸ περιέγραψαν.

Ὁ κ. Ρουσὼν φρονεῖ ὅτι ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ Γῆ τοῦ Πυρὸς δύναται νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀπέραντον κτηνοτροφεῖον. Στηρίζει δὲ τὴν αἰσιοδοξίαν του εἰς τὴν

ἐπιτυχίαν τῆς μικρᾶς ἀποικίας τῆς Ἀμμώδους Ἄκρας, καὶ εἰς τὸ παράδειγμα τῆς μεσημβρινῆς Παταγονίας, πρὸς βορρᾶν τοῦ πορθμοῦ τοῦ Μαγελλάνου.

Τοὺς ἀγρίους διαιρεῖ ὁ κ. Ρουσὼν εἰς τρεῖς φυλάς: τοὺς *Ὀνᾶς* εἰς τὰ βόρεια καὶ βορειανατολικά, τοὺς *Ἀλκαλούφας* πρὸς δυσμάς, καὶ τοὺς *Γιαγὰν* εἰς τὰ μεσημβρινώτερα.

Οἱ *Ὀνᾶς* ἦσαν ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε. Εἶναι, λέγει, ὑψηλοῦ ἀναστήματος, ἕως δύο μέτρων ἐνίοτε. Ἔχουν τὸ δέρμα χαλκόχρουν, τὸ πρόσωπον ᾠοειδές, τὸ μέτωπον στενὸν καὶ χαμηλόν· αἱ μαῦραι μακραὶ τρίχες τῆς κεφαλῆς των πίπτουν ἐπὶ τῶν ὤμων των· βλέφαρα πυκνὰ σκεπάζουν τοὺς μικροὺς ὀφθαλμούς των· τὸ στόμα των εἶναι μεγάλον, οἱ δὲ ὀδόντες μικροὶ καὶ κίτρινοι. Ἔχουν τὰ μέλη νευρώδη καὶ δυνατά, μόνον δὲ ἔνδυμά των εἶναι μία κάπα ἀπὸ δέρμα γουανάκου ἢ ἀλώπεκος· ἄλλως, περιπατοῦν ὁλόγυμνοι. Οἱ ἄνδρες ζώνουν τὴν κεφαλὴν μὲ λωρίδα ἐκ δέρματος, ἡ ὁποία εἰς τὸ μέτωπον ἔχει σχῆμα τριγώνου. Τοῦτο τοὺς διακρίνει ἀπὸ τὰς γυναῖκας. Ἐκεῖναι στολίζονται μὲ βραχιόλια καὶ μὲ περιλαίμια ἀπὸ μικροὺς κοχλίας.

Μόνη ἐργασία τῶν ἀγρίων τούτων εἶναι ἡ προμήθεια τῆς τροφῆς των. Ἐνῷ οἱ ἄνδρες κυνηγοῦν εἰς τὰ δάση, αἱ γυναῖκες συνάζουν ὀστρακόδερμα εἰς τὸν αἰγιαλόν, μεταξὺ τῶν βράχων, ἀφοῦ ἡ θάλασσα ἀποσυρομένη τοὺς ἀφήσῃ γυμνούς.

Ὡς ὅπλα ἔχουν τόξον μὲ χορδὴν ἐκ νεύρων γουανάκου, βέλη ξύλινα μὲ αἰχμὴν ἐκ λίθου κοπτεροῦ,

καὶ φαρέτραν ἐκ δέρματος φώκης, περιέχουσαν 20 περίπου βέλη. Ἔχουν δὲ προσέτι καὶ σφενδόνην. Αἱ γυναῖκες εἶναι ἐφωδιασμέναι μὲ μικρὸν καμάκιον ἀπὸ κόκκαλον καὶ μὲ καλάθιον ἀπὸ βροῦλα. Αὐταὶ σηκώνουν τὰ φορτία, στήνουν τὰς σκηνάς, ἀνάπτουν τὰς πυρὰς καὶ φροντίζουν διὰ τὰ τέκνα των.

Οἱ ἄγριοι οὗτοι εἶναι δειλοὶ καὶ ψοφοδεεῖς ἀπέναντι τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων, παρεκτὸς ὅταν εὑρεθοῦν πολυάριθμοι καὶ ἐννοήσουν ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἶναι ἀσθενέστερος. Τότε γίνονται τολμηροὶ καὶ θηριώδεις. Πολλοὶ περιηγηταὶ τοὺς περιέγραψαν ὡς ἀνθρωποφάγους. Τοῦτο δὲν παραδέχεται ὁ κ. Ρουσών, ἔχομεν ὅμως τὴν μαρτυρίαν τοῦ Δαρβίνου ὅτι τρώγουν ἐν καιρῷ πείνης τὰς γραίας των.

Τὸν πληθυσμὸν τῶν ἀγρίων τῆς Γῆς τοῦ Πυρὸς ὁ κ. Ρουσὼν ὑπολογίζει εἰς μόνον 1200 ψυχάς, ἐνῷ κατὰ πηγὰς προγενεστέρας ἀνήρχετο, ὡς ἀνέφερα, εἰς 8,000 περίπου. Ἐὰν ἦσαν ὀρθαὶ αἱ ἀρχαιότεραι ἐκτιμήσεις καὶ ἂν δὲν ἔχῃ λάθος ὁ κ. Ρουσών, τότε ἕπεται ὡς συμπέρασμα ὅτι συνέβη καὶ εἰς τὴν Γῆν τοῦ Πυρὸς ὅ,τι συνέβη ἀλλοῦ. Ὅπου εἰσχωρεῖ ὁ πολιτισμός, ἐλαττοῦται βαθμηδὸν καὶ ἐξαλείφεται ὁ ἐγχώριος πληθυσμὸς τῶν ἀγρίων. Ὥστε ἀληθεύει ἀντιστρεφόμενον τὸ δημῶδες: «ἦλθαν τἄγρια νὰ διώξουν τὰ ἥμερα.» Τὰ ἥμερα διώκουν καὶ καταστρέφουν τὰ ἄγρια.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΣΙΣ ΑΥΤΗΣ διὰ τοῦ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1841 νόμου.
ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κατατεθειμένον δρ. 20,000,000.
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ τακτικὸν καὶ ἔκτακτον » 18,500,000.
ΜΕΤΟΧΑΙ 20,000 πρὸς δραχμὰς 1000 ἑκάστη.
ΕΔΡΑ αἱ Ἀθῆναι.
ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ αὐτῆς, Διοικητὴς (ἀναπληρούμενος ὑπὸ δύο Ὑποδιοικητῶν) προεδρεύων δωδεκαμελοῦς Συμβουλίου, ὅπερ συνεδριάζει ἐπὶ παρουσίᾳ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου.
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΣΤ. ΣΤΡΕΙΤ.
ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΤΑΙ Ἰω. Α. *Βαλαωρίτης* καὶ *Ἰω. Εὐταξίας*.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ. Προνόμιον ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων.—Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμματίων.—Δάνεια ἐπὶ ὑποθήκῃ.—Χορηγήσεις ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων.—Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ τίτλων.—Πιστώσεις δι' ἀνοικτοῦ λογαριασμοῦ, ἐπὶ ὑποθήκῃ καὶ ἐνεχύρῳ. — Καταθέσεις ἄτοκοι. — Καταθέσεις ἔντοκοι ὑπὸ προθεσμίαν κατὰ κλίμακα τόκων. — Ἔκδοσις δανείων δι' ὁμολογιῶν.—Παρακαταθῆκαι. — Ἀγορὰ καὶ πώλησις συναλλαγμάτων Ἐξωτερικῶν. — Συμμετοχὴ εἰς ἐγχωρίους Ἑταιρείας. — Χορηγήσεις εἰς γεωργοὺς καὶ κτηματίας.—Δάνεια εἰς Δήμους, εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα.—Ὑπηρεσία δημοσίων καὶ ἄλλων δανείων.—Κίνησις κεφαλαίων δι' ἐπιταγῶν ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ.—Ταμεῖον τίτλων πρὸς φύλαξιν.—Ταμιευτήριον (caisse d'épargne).
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ εἰς Ἀγρίνιον, Αἴγιον, Ἄμφισσαν, Ἄρταν, Ἀταλάντην, Βόλον, Γύθειον, Δημητσάναν, Θήβας, Θήραν, Καλάβρυτα, Καλάμας, Καρδίτσαν, Κόρινθον, Κυπαρισσίαν, Λαμίαν, Λάρισαν, Λεβαδείαν, Λευκάδα, Μεγαλόπολιν, Μεσολόγγιον, Ναύπακτον, Ναύπλιον, Πάτρας, Πειραιᾶ, Πόρον, Πύλον, Πύργον, Σκόπελον, Σπάρτην Σῦρον, Τρίκκαλα, Τρίπολιν, Χαλκίδα.

ΤΡΑΠΕΖΑ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΣΙΣ ΑΥΤΗΣ διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Μαΐου 1873 Β. Διατάγματος.
ΕΔΡΑ αἱ Ἀθῆναι.
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ἐν Πειραιεῖ καὶ Πάτραις.
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ἐννεαμελές.
ΔΙΕΥΘΥΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ *Δημοσθ. Ι. Σαμιωτάκης.*
ΥΠΟΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ *Γεώργ. Παρίσης.*

Ὅροι ἐργασιῶν τῆς Τραπέζης. — Ἡ Τράπεζα παρέχει πιστώσεις διὰ τὴν προεξόφλησιν ἐμπορικῶν συναλλαγμάτων. Χορηγεῖ ἐπίσης πιστώσεις ἐπὶ ἀνοικτῷ λογαριασμῷ, ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων ἢ ἐνεχυριάσει ἀξιῶν Ἑλληνικῶν ἢ ξένων τῷ κομιστῇ ἐγγεγραμμένων εἰς τὸ Χρηματιστήριον καὶ εὐκόλως διαπραγματευομένων.

Δανείζει ἐπίσης μὲ συμφωνίας ἰδιαιτέρας ἐπὶ μετοχῶν, ὁμολογιῶν καὶ δημοσίων χρεωγράφων.

Δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια, χορηγεῖ δὲ ἐπ' αὐτῶν τόκον:

3 o/o διὰ τὰς καταθέσεις εἰς πρώτην ἀναζήτησιν
4 o/o » » » ἀπὸ 1 ἔτους ἕως 3 ἐτῶν
5 o/o » » » » 3 ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα

Διὰ τὰς εἰς χρυσὸν καταθέσεις γίνονται ἰδιαίτεραι συμφωνίαι. Ἀγοράζει καὶ πωλεῖ συναλλάγματα καὶ ἐπιταγὰς ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

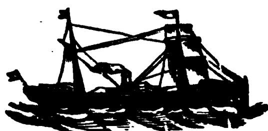
Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτέλεσιν παντὸς εἴδους χρηματιστικῶν ἐντολῶν, τὴν εἴσπραξιν ἀξιῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ ὡς καὶ ὅλων τῶν ἐξαργυρωτέων τοκομεριδίων καὶ τίτλων.

Δέχεται πρὸς φύλαξιν μετοχάς, ὁμολογίας, δημόσια χρεώγραφα, ἑλληνικὰ ἢ ξένα, ὀνομαστικὰ ἢ τῷ φέροντι ὡς καὶ πᾶν πολύτιμον ἀντικείμενον μὲ μικρὰ δικαιώματα.

Αἱ ἀποδείξεις τῶν πρὸς φύλαξιν χρεωγράφων δὲν εἶνε μεταβιβάσιμοι.

Τὰ εἰσπραττόμενα φύλακτρα εἶνε $^1/_4$ $^0/_0$ ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν τοκομεριδίων καὶ 5 λεπτὰ κατὰ τίτλον καὶ καθ' ἑξαμηνίαν, ὅταν δὲν χορηγῆται μέρισμα.

Διὰ τὴν εἴσπραξιν τῶν τοκομεριδίων τῇ φροντίδι τῆς Τραπέζης ὁρίζεται προμήθεια $^1/_4$ $^0/_0$ ἐπὶ πλέον ἐπὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ἡμέραι ἀναχωρήσεως	*Ὧραι*	*Λιμένες προσεγγίσεως*
ΔΕΥΤΕΡΑ	8 π. μ.	Διὰ Γύθειον, Καλάμας, Κατάκωλον, Πάτρας, Κέρκυραν, Τεργέστην.
ΔΕΥΤΕΡΑ	7 μ. μ.	Διὰ Λαύρειον, Χαλκίδα, Ἀταλάντην, Αἰδηψόν, Στυλίδα, Ὠρεούς, Βόλον.
ΤΕΤΑΡΤΗ	7 μ. μ.	Διὰ Λαύρειον, Χαλκίδα, Λίμνην, Αἰδηψόν, Στυλίδα, Βόλον.
ΤΕΤΑΡΤΗ	8 μ. μ.	Διὰ Σῦρον, Σίφνον, Μῆλον καὶ λιμένας Κρήτης.
ΠΕΜΠΤΗ	12 μεσημβ.	Διὰ Χίον, Σμύρνην, Μυτιλήνην, Δαρδανέλλια, Κωνσταντινούπολιν, Ἀμισόν, Κερασοῦντα, Τραπεζοῦντα.
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	6 μ. μ.	Διὰ (διὰ τῆς διώρυχος) Πάτρας, Μεσολόγγιον, Ζάκυνθον, Κεφαλληνίαν, Κέρκυραν, Λευκάδα, Πρέβεζαν, Σαλαώραν, Κόπραιναν, Καρβασαρᾶν.
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ	7 μ. μ.	Διὰ Λαύρειον, Χαλκίδα, Λίμνην, Στυλίδα, Ὠρεούς, Βόλον

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΑΤΡΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΗ	8 μ. μ.	(Κατ' εὐθεῖαν) διὰ Κέρκυραν καὶ Τεργέστην.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΗΝΙΑΙΑΙ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΟ 1900.

1. **Ὁ Οὐρανός,** ὑπὸ τοῦ καθ. *Δ. Αἰγινήτου* (Ἔκδοσις Β').
2. **Ἡ Ἐκκλησία μας,** ὑπὸ *Δ. Μπαλάνου,* Π. Θ.
3. **Ἡ Γῆ τοῦ πυρός,** ὑπὸ *Δ. Βικέλα.*
4. **Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ σῶμα του,** ὑπὸ *Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου.*
5. **Τὰ ὠφελιμώτερα πτηνὰ τῆς Ἑλλάδος,** ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ *Ν. Ι. Ἀποστολίδου.*
6. **Τί κατορθώνει ἡ θέλησις,** ὑπὸ *Ἀρ. Κουρτίδου.*

Κατὰ τὸ β' ἑξάμηνον θὰ ἐκδοθῶσιν ἕτερα ἐξ μεταξὺ τῶν ἑξῆς ἢ καὶ ἄλλων:

Η. Ἀγγελοπούλου, *ὁ ἀτμός.*

Χ. Ἀννίνου, *ὁ Στρατιώτης,* διηγήματα ἐκ τῶν τοῦ de Amicis.

Τ. Ἀργυροπούλου, καθ. *Ἀνακαλύψεις τοῦ 19ου αἰῶνος.*

Α. Δαμβέργη, καθ. *ὁ ὑλικὸς κόσμος,* στοιχειώδεις γνώσεις χημείας.

Ρ. Δημητριάδου, *ἡ τροφός μας Γῆ,* ἀρχαὶ γεωπονίας.

Π. Καββαδία, *ἡ Ἑλληνικὴ τέχνη.*

Π. Καρολίδου, καθ. *ἡ Εὐρώπη 1800—1900.*

Ἐμ. Σ. Λυκούδη, *τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου.*

Α. Μάτεσι, *πῶς ἔγεινε πλούσιος,* δημώδης οἰκονομική.

Δ. Μελᾶ, (τοῦ συγγραφέως τοῦ Γεροστάθη) *ὁ Μικρὸς Πλούταρχος.*

Π. Πρωτοπαπαδάκη, *ὑγιεινὴ τοῦ οἴκου καὶ τῆς πόλεως.*

Κ. Σάββα, *ὑγιεινή.*

Κ. Σαμίου, *τὰ δάση.*

Γ. Στρέϊτ, καθηγητοῦ, *ἡ Γερμανία.*

Χ. Τσούντα, *ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν.*

ΛΕΠΤΑ 30